

Tehnozaštita

Tehnozaštita d. o. o. Mostar

BiH – 88000 Mostar, Biskupa Čule bb/1. kat (Spjalica)

Tel.: 036 326 558; 326 340; Fax: 334 710;

E-mail: info@tehnoszastita.ba

JIB: 4227814210005; PDV broj: 227814210005;

MBS: 58-01-0133-13 (Općinski sud Mostar)

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽUPANIJE ZAPADNOHERCEGOVAČKE

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

NARUČITELJ: UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
ŽUPANIJE ZAPADNOHERCEGOVAČKE
dr. Franje Tuđmana 85,
Grude

IZVRŠITELJ: „TEHNOZAŠTITA“ d. o. o. MOSTAR
Biskupa Čule bb/1. kat (Spjalica)
Mostar

PROJEKT: PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA
ŽUPANIJE ZAPADNOHERCEGOVAČKE

UGOVOR: Broj: 14-01-44-90/17 od 28. veljače 2017.

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

ODLUKA O DONOŠENJU PROCJENE UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Na temelju članka 19. stavka (2) Zakona o Vladi Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 10/04), članka 14. stavka (1) točke 3) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 64/09) i Odluke o donošenju Programa rada za izradu procjene ugroženosti od požara i plana zaštite od požara Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 1/17), Vlada Županije Zapadnohercegovačke na 80. sjednici održanoj 15. rujna 2017. donijela je

ODLUKU O DONOŠENJU PROCJENE UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽUPANIJE ZAPADNOHERCEGOVAČKE

Članak 1.

Ovom Odlukom donosi se Procjena ugroženosti od požara Županije Zapadnohercegovačke.

Članak 2.

Procjena ugroženosti od požara Županije Zapadnohercegovačke iz članka 1. ove Odluke, sastavni je dio ove Odluke.

Članak 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u „Narodnim novinama Županije Zapadnohercegovačke“.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA
-VLADA-
Broj: 01-820-1/17-80
Široki Brijeg, 15. rujna 2017.

Predsjednik
Zdenko Čosić

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Na temelju Programa rada za izradu Procjene ugroženosti od požara i Plana zaštite od požara Županije Zapadnohercegovačke (u daljnjem tekstu: ŽZH), koji je sačinjen na temelju Metodologije za izradu procjene ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 8/11) (u daljnjem tekstu: Metodologija za izradu procjene ugroženosti od požara) i Uredbe o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 8/11), te temeljem Rješenja o imenovanju članova radne skupine za izradu Procjene ugroženosti od požara i Plana zaštite od požara ŽZH, broj: 14-01-44-102/17, u izradi procjene su sudjelovali:

Zaposlenici poduzeća „Tehnozaštita“ d. o. o. Mostar:

1. mr. sc. Radoslav Udovičić, d.i.g. voditelj izrade procjene
2. Zdravko Džeba, d.i.s. suradnik
3. Marin Udovičić, mr.s. suradnik
4. Zdravko Čabrilo, d.i.e. suradnik
6. Amar Kevelj, mr.el. suradnik
7. Najla Redžović, d.i.k. suradnik
8. Damir Ćorić, e.t. suradnik
9. Sandra Nović, e.t. suradnik

Radna skupina koju je Rješenjem imenovala Uprava civilne zaštite Županije Zapadnohercegovačke:

1. dr.sc. Drago Martinović – Uprava civilne zaštite Županije Zapadnohercegovačke
2. Zoran Polunić – Uprava civilne zaštite Županije Zapadnohercegovačke
3. Zdenko Mandić – Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša
4. Jerko Barić – Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi
5. Mario Bošnjak – Ministarstvo financija i Županijski stožer civilne zaštite
6. Ivan Rajič – Ministarstvo gospodarstva
7. Ivan Soldo – Zavod za poljoprivredu Županije Zapadnohercegovačke
8. Mario Marić – Odjel za vodoprivredu, poljoprivredu i šumarstvo Ministarstva gospodarstva
9. Jadranka Karačić – Ministarstvo unutarnjih poslova i Županijski stožer civilne zaštite
10. Ljubo Tomić – Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa
11. Ante Begić – Šumsko-gospodarsko društvo Županije Zapadnohercegovačke d. o. o.
12. Dražen Bošnjak – Zavod za javno zdravstvo
13. David Grbavac – Uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Županije Zapadnohercegovačke
14. Mario Bajto – Općina Ljubuški
15. Željko Vukoja – Grad Široki Brijeg
16. Veselko Spajić – Općina Grude
17. Ivan Miličević – Općina Posušje

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

SADRŽAJ

1.	A) PRIKAZ POSTOJEĆEG STANJA	13
	UVOD	14
1.1.	Prirodna obilježja	18
1.1.1.	<i>Zemljopisni položaj</i>	18
1.1.2.	<i>Karakteristike reljefa</i>	20
1.1.3.	<i>Seizmološke karakteristike Županije Zapadnohercegovačke</i>	21
1.1.4.	<i>Klimatske karakteristike</i>	22
1.2.	Ekonomska razvijenost Županije Zapadnohercegovačke	26
1.3.	Broj stanovnika	28
1.3.1.	<i>Površina županije, općina/grada i gustoća naseljenosti</i>	29
1.4.	Pregled naseljenih mjesta	30
1.4.1.	<i>Pregled naseljenih mjesta po općinama i gradu</i>	30
1.5.	Pregled registriranih poslovnih subjekata po djelatnostima	34
1.6.	Pregled pravnih osoba u gospodarstvu u smislu povećane opasnosti za nastajanje i širenje požara i tehnoloških eksplozija	36
1.7.	Pregled gospodarskih zona	39
1.8.	Promet i prometna infrastruktura Županije Zapadnohercegovačke	39
1.8.1.	<i>Cestovni promet</i>	40
1.9.	Pregled turističkih naselja	43
1.9.1.	<i>Pregled kulturnih dobara (nacionalnih spomenika) po općinama</i>	44
1.9.2.	<i>Zaštićena prirodna područja Županije Zapadnohercegovačke</i>	45
1.10.	Pregled elektroenergetskih građevina za proizvodnju, prijenos i distribuciju električne energije	46
1.10.1.	<i>Proizvodnja električne energije</i>	46
1.10.2.	<i>Prijenos i opskrba električnom energijom</i>	47
1.11.	Pregled lokacije na kojima su uskladištene veće količine zapaljivih tekućina i plinova, eksplozivnih tvari i drugih opasnih tvari	50
1.12.	Pregled vatrogasnih domova i broja dragovoljnih i profesionalnih vatrogasnih postrojbi za gašenje požara	52
1.12.1.	<i>Pregled materijalno-tehničkih sredstava koje posjeduju PVP i DVD-a</i>	53
1.13.	Pregled mjesta na kojima postoji stalno vatrogasno dežurstvo	54
1.14.	Pregled prirodnih crpilišta vode koji se mogu upotrebljavati za gašenje požara	54
1.15.	Pregled vanjske hidrantske mreže i pregled naselja i dijelova naselja u kojima je izvedena vanjska hidrantska mreža	56
1.16.	Pregled građevina u kojima stalno ili povremeno boravi veći broj osoba	57
1.16.1.	<i>Predškolske ustanove</i>	57
1.16.2.	<i>Osnovnoškolske ustanove</i>	57
1.16.3.	<i>Srednjoškolske i visokoškolske ustanove</i>	59
1.16.4.	<i>Zdravstvene ustanove</i>	59
1.16.5.	<i>Objekti namijenjeni za sport i kulturu</i>	60
1.16.6.	<i>Ostale građevine u kojima stalno ili povremeno boravi veći broj osoba</i>	60
1.17.	Pregled lokacija i građevina u kojima se obavlja utovar i istovar zapaljivih tekućina, plinova i drugih opasnih materija	61
1.18.	Stanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta	63
1.18.1.	<i>Pregled poljoprivrednih površina po katastarskim kulturama i klasama</i>	63
1.18.2.	<i>Pregled šuma po vrstama i stupnju ugroženosti od požara, kategorija šuma i stanje površina</i>	65
1.19.	Pregled naselja, kvartova, ulica ili značajnih građevina koje su nepristupačne za prilaz vatrogasnim vozilima	70

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

1.20.	Pregled naselja, kvartova, ulica ili značajnih građevina u kojima nema dovoljno sredstava za gašenje požara	70
1.21.	Pregled sustava telefonske i radio-veze uporabljivih prilikom gašenja požara	70
1.22.	Pregled operativnih centara civilne zaštite i profesionalnih vatrogasnih postrojbi koje se koriste u slučaju dojave nastanka požara	71
1.23.	Podaci o broju i vrsti požara u posljednjih 10 godina	72
2.	B) STRUČNA OBRADA PODATAKA	73
2.1.	Izgrađenost i povezanost naselja, gradova, zona, te šumskih površina glede uvjeta za širenje požara	74
2.2.	Izgrađenost prometnica za akciju gašenja požara	75
2.3.	Učinkovitost izgrađene hidrantske mreže za gašenje požara	76
2.4.	Opasnost od nastajanja požara u građevinama gdje boravi veći broj osoba, industrijskim, skladišnim i drugim opasnim građevinama i lokacijama, odnosno zonama	77
2.5.	Opasnost od nastajanja požara u određenim šumskim i poljoprivrednim područjima	78
2.6.	Opasnost pri transportu i prijevozu opasnih tvari i određivanje područja na kojima se takva opasnost očekuje	79
2.6.1	<i>Vrste opasnih tvari i načini ugrožavanja</i>	79
2.6.2	<i>Područja djelovanja vatrogasnih postrojbi u slučaju akcidenata s opasnim tvarima</i>	80
2.7.	Opasnost na instalacijama za proizvodnju i distribuciju električne energije	80
2.7.1.	<i>Distribucija električne energije</i>	80
2.7.2.	<i>Elektroenergetski sustav u Županiji</i>	80
2.8.	Opasnost koja proizlazi iz dotrajalosti građevina, tehnologija ili instalacija za razvod energenata	82
2.9.	Opasnost radi neizgrađenosti putova ili njihove nedovoljne širine za gašenje požara vatrogasnim vozilima	83
2.10.	Funkcionalnost sustava veza za opažanje i gašenje požara	84
2.10.1.	<i>Opis stanja</i>	84
2.10.2.	<i>Uzbunjivanje u slučaju požara na otvorenom prostoru ili u slučaju prometne nesreće</i>	84
2.10.3.	<i>Način uključivanja snaga zaštite i spašavanja</i>	86
2.11.	Brojnost i osposobljenost pučanstva za gašenje požara	88
2.12.	Prijevoz snaga za gašenje požara	88
2.13.	Djelotvornost zdravstvene zaštite i prehrane gasitelja na većim požarima	88
2.14.	Broj profesionalnih i dragovoljnih vatrogasnih postrojbi	89
3.	C) PRIJEDLOG ORGANIZACIJSKIH I TEHNIČKIH MJERA	90
3.1.	Organizacijske mjere	91
3.1.1.	<i>Ustroj vatrogasnih snaga</i>	91
3.1.2.	<i>Osposobljavanje i usavršavanje profesionalnih i dragovoljnih vatrogasaca</i>	91
3.1.3.	<i>Vođenje evidencije</i>	91
3.2.	Tehničke mjere	92
3.2.1.	<i>Vatrogasna oprema i tehnika</i>	92
3.2.2.	<i>Sredstva veze, javljanja i uzbunjivanja</i>	92
3.3.	Mjere u pravnim osobama	92
3.4.	Urbanističke mjere	93
3.5.	Mjere zaštite posebno ugroženih građevina i prostora	93
3.5.1.	<i>Industrijske građevine</i>	93
3.5.2.	<i>Skladišta</i>	93
3.5.3.	<i>Građevine za javnu uporabu</i>	93
3.5.4.	<i>Mjere zaštite od požara na građevinama za proizvodnju i prijenos električne energije</i>	94
3.5.5.	<i>Gromobranske instalacije</i>	94

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

3.6.	Mjere vezane uz količinu i potrebni tlak vode za gašenje	94
3.7.	Mjere u vezi s loženjem vatre i spaljivanjem korova i otpada na otvorenom prostoru	95
3.7.1.	<i>Odgovornost provedbe mjera zaštite šuma utvrđene Planom zaštite šuma od požara ŽZH</i>	95
4.	D) PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA GRADA/OPĆINA	96
5.	E) ZAKLJUČAK	97
6.	F) GRAFIČKI PRILOZI	99

A) PRIKAZ POSTOJEĆEG STANJA

UVOD

Opće odredbe

Metodologijom za izradu procjene ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 8/11) (u daljnjem tekstu: Metodologija za izradu procjene ugroženosti od požara), a u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09), propisan je sadržaj i način izrade Procjene ugroženosti od požara ŽZH, kao i postupak usklađivanja, ažuriranja i čuvanja procjene ugroženosti od požara.

Procjena ugroženosti od požara, kao sastavni dio Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća, predstavlja temeljni dokument za izradu Plana zaštite od požara Županije, koji su regulirani Uredbom o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 8/11).

Procjenjivanje ima za cilj da se analiziraju i procjene sva pitanja vezana za izradu plana zaštite od požara i to:

- rizici, odnosno uzroci koji mogu dovesti do nastanka požara na području Zapadnohercegovačke županije,
- posljedice koje mogu nastati po ljudstvo i materijalna dobra,
- utvrđivanje odgovarajuće organizacije zaštite od požara u cilju sprječavanja nastajanja požara, odnosno na spašavanju ljudi i materijalnih dobara,
- procjena potreba i mogućnosti u osiguranju ljudskih i materijalnih potencijala neophodnih za ostvarivanje procijenjene organiziranosti zaštite od požara i
- druga pitanja kojim se smanjuju rizici i uzroci nastajanja požara.

Procjena ugroženosti od požara izrađena je na temelju svih raspoloživih podataka o požarima koji su se u prethodnom periodu događali ili se mogu dogoditi na području Županije Zapadnohercegovačke, s posljedicama koje su nastajale ili koje mogu nastati, znanstvenim, tehničkim ili drugim saznanjima i dostignućima i drugim stručnim podlogama koje su korištene za izradu procjene ugroženosti od požara.

Temeljni elementi procjene ugroženosti od požara su:

- A) Prikaz postojećeg stanja;
- B) Stručna obrada podataka;
- C) Stručna mišljenja o postojećem stanju organiziranja zaštite od požara, organiziranja i stanja osposobljenosti profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi po općinama/gradu, te općinskih odnosno gradskih službi za zaštitu od požara;
- D) Prijedlog tehničkih i organizacijskih mjera koje je potrebno provesti kako bi se opasnosti od nastajanja i širenja požara smanjila na najmanju moguću razinu;
- E) Zaključak i
- F) Grafički prilozi.

Usklađivanje Procjene ugroženosti od požara

Usklađivanje Procjene ugroženosti od požara vrši se u slučajevima ako su u procjeni ugroženosti više razine utvrđene određene obveze za niže razine vlasti i vrši se na način što se procjena ugroženosti općina/grada, usklađuju sa procjenom ugroženosti Županije.

U cilju usklađivanja procjene, Uprava civilne zaštite ŽZH je dužna izvod iz Procjene ugroženosti od požara Županije, u odnosu na pitanja koja se odnose na općine i grad, dostaviti Službama civilne i protupožarne zaštite općina, odnosno grada sukladno s točkom 21. Metodologije za izradu procjene ugroženosti od požara.

Ažuriranje Procjene ugroženosti od požara

Usvojena Procjena ugroženosti od požara podliježe obveznoj analizi najmanje jednom godišnje, pri čemu se ocjenjuje potreba njenog ažuriranja i dogradnje, a ako su na području za koje je donesena procjena ugroženosti nastupile određene promjene koje bitno utiču na promjenu procijenjenog stanja, ažuriranje procjene vrši se odmah nakon saznanja za nastupanje tih promjena. Ažuriranje procjene vrši se na isti način i po postupku koji je predviđen za izradu i donošenje procjene ugroženosti po odredbama točaka od 12. do 20. Metodologije za izradu procjene ugroženosti od požara.

Čuvanje Procjene ugroženosti od požara

Procjena ugroženosti od požara čuva se kao poseban dokument uz plan zaštite od požara i plan zaštite i spašavanja i to u sljedećim tijelima:

- a) za Županiju - u Županijskoj upravi civilne zaštite;
- b) za grad/općinu - u općinskoj, odnosno gradskoj službi civilne zaštite i vatrogastva

ZAKONI KORIŠTENI U IZRADI PROCJENE UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

- 1) Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine F BiH“, broj: 64/09);
- 2) Zakon o šumama Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine ŽZH“, broj: 8/13).

PRAVILNICI, UREDBE I OSTALI PROPISI

2010. godina

- 1) Program obuke uposlenika u pravnim osobama, državnim tijelima i drugim institucijama u oblasti zaštite od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 59/10);
- 2) Pravilnik o mjerama zaštite od požara pri izvođenju radova zavarivanja, rezanja i lemljenja („Sl. novine F BiH“, broj: 65/10);

2011. godina

- 3) Uredba o pravilima službe za profesionalne i dragovoljne vatrogasne postrojbe i vatrogasne postrojbe pravnih osoba („Sl. novine F BiH“, broj: 8/11);
- 4) Uredbu o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 8/11);
- 5) Uredba o uniformi, nazivima funkcija i funkcionalnim oznakama vatrogasaca u profesionalnim i dobrovoljnim vatrogasnim postrojbama, ovlaštenja starješina tih postrojbi, zaštitnoj i radnoj odjeći i opremi vatrogasaca („Sl. novine F BiH“, broj: 8/11);
- 6) Odluka o utvrđivanju radnih mjesta u profesionalnoj vatrogasnoj jedinici na kojima se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju i načinu uplate doprinosa za staž osiguranja u uvećanom trajanju („Sl. novine F BiH“, broj: 8/11);
- 7) Metodologija za izradu procjene ugroženosti od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 8/11);
- 8) Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija („Sl. novine F BiH“, broj: 23/11);
- 9) Pravilnik o odabiru i održavanju aparata za gašenje početnog požara koji se mogu stavljati u promet s jamstvenim rokom i servisnim rokom („Sl. novine F BiH“, broj: 46/11);
- 10) Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata i klapni otpornih prema vatri („Sl. novine F BiH“, broj: 50/11);
- 11) Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije u vatrogasnim postrojbama („Sl. novine F BiH“, broj: 55/11);
- 12) Pravilnik o uvjetima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 79/11);
- 13) Pravilnik za zaštitu visokih objekata od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 81/11);
- 14) Pravilnik o zaštiti od požara građevina za javnu upotrebu („Sl. novine F BiH“, broj: 86/11);
- 15) Pravilnik o tehničkim normativima za vanjsku i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara („Sl. novine F BiH“, broj: 87/11);

2012. godina

- 16) Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozije pri čišćenju posuda za zapaljive tekućine („Sl. novine F BiH“, broj: 6/12);
- 17) Pravilnik o tehničkim normativima za sustave za odvod dima i topline nastalih u požaru („Sl. novine F BiH“, broj: 11/12);

- 18) Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje u kojima se nanose i suše premazana sredstva („Sl. novine F BiH“, broj: 20/12);
- 19) Pravilnik o uvjetima za vatrogasne pristupe i prolaze za stambene i druge zgrade i objekte i za sve prostore koji se smatraju građevinama („Sl. novine F BiH“, broj: 70/12);
- 20) Uredba o sadržaju, uvjetima, načinu i programu polaganja ispita u oblasti vatrogastva („Sl. novine F BiH“, broj: 93/12 i 105/14);
- 21) Pravilnik o minimumu tehničke opreme i sredstava i rok korištenja te opreme i sredstava za profesionalne i druge vatrogasne postrojbe („Sl. novine F BiH“, broj: 104/12);
- 22) Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati objekti za smještaj profesionalnih i dragovoljnih vatrogasnih postrojbi i vatrogasnih postrojbi pravnih osoba i minimum materijalno – tehničkih sredstava potrebitih za održavanje opreme i sredstava tih postrojbi („Sl. novine F BiH“, broj: 107/12);
- 23) Pravilnik o uvjetima za ispitivanje uvezenih uređaja za dojavu i gašenje požara („Sl. novine F BiH“, broj: 112/12);

2013. godina

- 24) Program polaganja ispita za protupožarnu zaštitu („Sl. novine F BiH“, broj: 67/13);
- 25) Pravilnik o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uvjete koje moraju ispunjavati pravne osobe registrirane za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara („Sl. novine F BiH“, broj: 69/13);
- 26) Pravilnik o obujmu i postupku provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sustava aktivne zaštite od požara, uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje vrše poslove ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti, kao i programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje tih poslova („Sl. novine F BiH“, broj: 69/13);
- 27) Plan i program obuke za stručno osposobljavanje, uvježbavanje i kondicioniranje profesionalnih vatrogasaca („Sl. novine F BiH“, broj: 67/13);
- 28) Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije obveznika civilne zaštite („Sl. novine F BiH“, broj: 67/13);

2014. godina

- 29) Pravilnik o sadržaju i načinu obavljanja poslova inspeksijskog nadzora iz područja zaštite od požara iz nadležnosti Federalnog ministarstva unutarnjih poslova i županijskog ministarstva unutarnjih poslova („Sl. novine F BiH“, broj: 35/14);

2015. godina

- 30) Pravilnik o obliku i sadržaju službene iskaznice (legitimacije) profesionalnog vatrogasca („Sl. novine F BiH“, broj: 37/15);
- 31) Program obuke i osposobljavanja za dobrovoljne vatrogasce, kao i sadržaj i način polaganja stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce („Sl. novine F BiH“, broj: 37/15);
- 32) Uredba o tehničkim uvjetima koje mora zadovoljiti obrazovna ustanova u vezi sa školovanjem vatrogasaca u srednjim školama („Sl. novine F BiH“, broj: 78/15);

2016. godina

- 33) Pravilnik o sadržaju i načinu vršenja inspeksijskog nadzora iz područja zaštite od požara i vatrogastva iz nadležnosti federalne uprave civilne zaštite („Sl. novine F BiH“, broj: 22/16);

1.1. Prirodna obilježja

1.1.1. Zemljopisni položaj

Županija Zapadnohercegovačka je utemeljena 1996. godine. Prostorno zauzima 1.362,20 km² ili 5,2% površine F BiH.

Nalazi se u jugozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Graniči s Republikom Hrvatskom na njenom jugozapadnom dijelu, s istoka graniči s Hercegovačko-neretvanskom županijom, a na sjeveru s Hercegbosanskom županijom. Županija se prostire od sjeverne strane planine Čvrsnice, pa sve do granice s Republikom Hrvatskom. Županijsko sjedište je u Širokom Brijegu. Pored Grada Širokog Brijega, ŽZH obuhvaća tri općine: Grude, Ljubuški i Posušje.

Što se prirodno-zemljopisnog obilježja tiče, ŽZH se nalazi na području kojega obilježavaju plodne doline, ali i visoki planinski masivi: Čvrsnica, Čabulja, Zavelim, Lib i Kušanovac. Najviša među njima je Čvrsnica s vrhom Pločno koji se nalazi na 2.228 m nadmorske visine. Područje Županije karakterizira i velika vertikalna raščlanjenost, obzirom da je riječ o području koji se nalazi na nadmorskim visinama koje se kreću u rasponu od 60 do čak 2.228 m. Sukladno tome, Županija pripada dvjema zemljopisnim cjelinama, a riječ je o Niskoj Hercegovini i Visokoj Hercegovini.

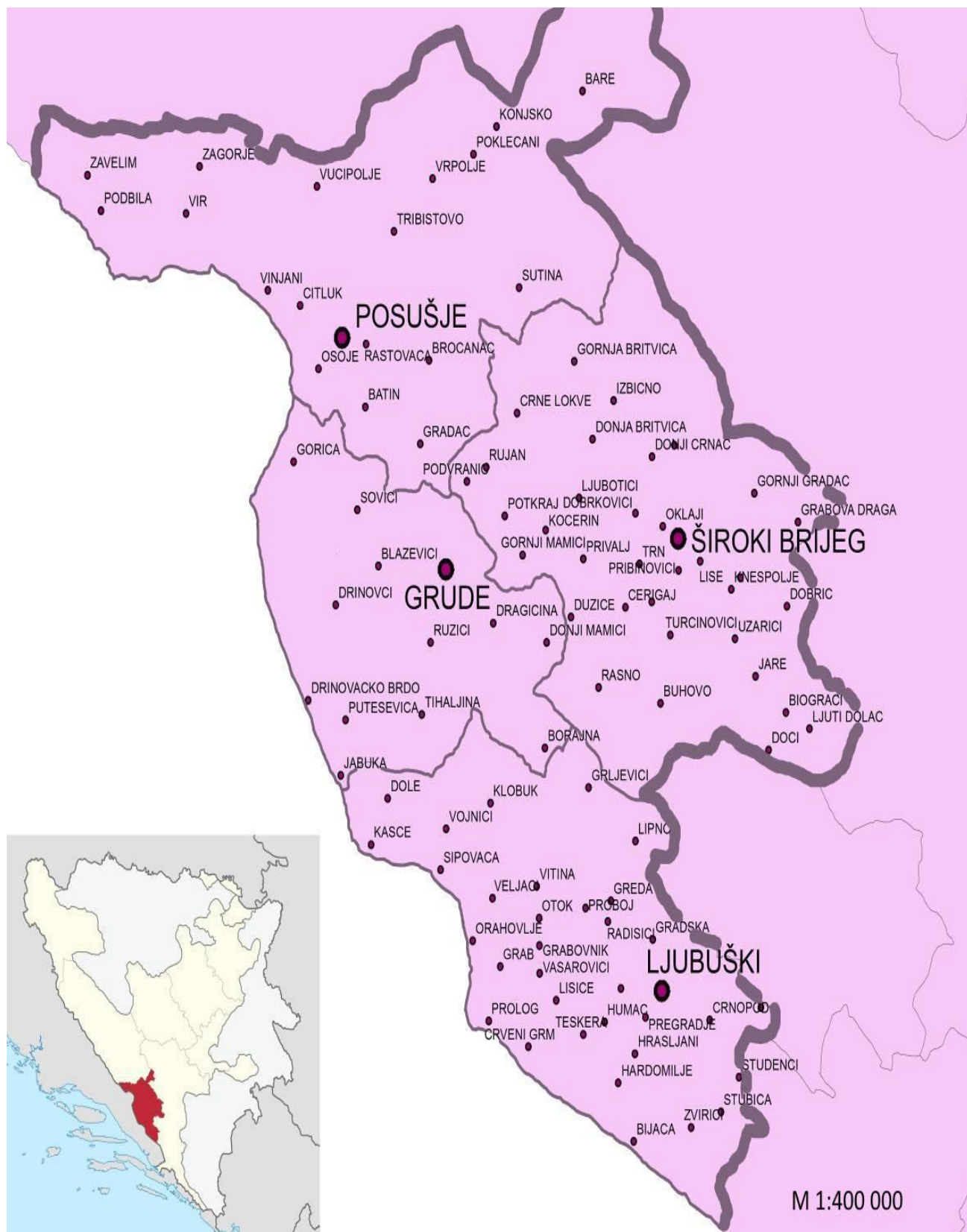
Općina **Grude** obuhvaća središnji i zapadni dio ŽZH. Šire općinsko područje Gruda rasprostranjeno je oko Grudskog polja, a sam grad smješten je na južnim i jugozapadnim padinama Vitroše, te na sjeveroistočnom rubu Grudskog polja, što mu daje povoljne prostorne uvjete urbanog razvitka.

Ljubuški se nalazi u zapadnoj Hercegovini i zauzima krajnji južni dio ŽZH. Zajedno s okolnim naseljima formira općinsko središte koje se nalazi na desnoj strani donjeg toka Neretve, obuhvaćajući rijeku Trebižat i njene pritoke. Susjedne općine su Čapljina i Metković na jugu, Čitluk prema istoku, Grude i Široki Brijeg prema sjeveru i Vrgorac prema zapadu.

Posušje se u sklopu istoimene općine nalazi u sjevernom djelu ŽZH. Gradsko središte je udaljeno 29 km od Širokog Brijega, 54 km od Mostara, 10 km od Imotskog, te 71 km od Makarske.

Široki Brijeg je grad u južnom dijelu BiH i središte je ŽZH. Grad je smještan na rijeci Lištici i nalazi se 25 km zapadno od Mostara.

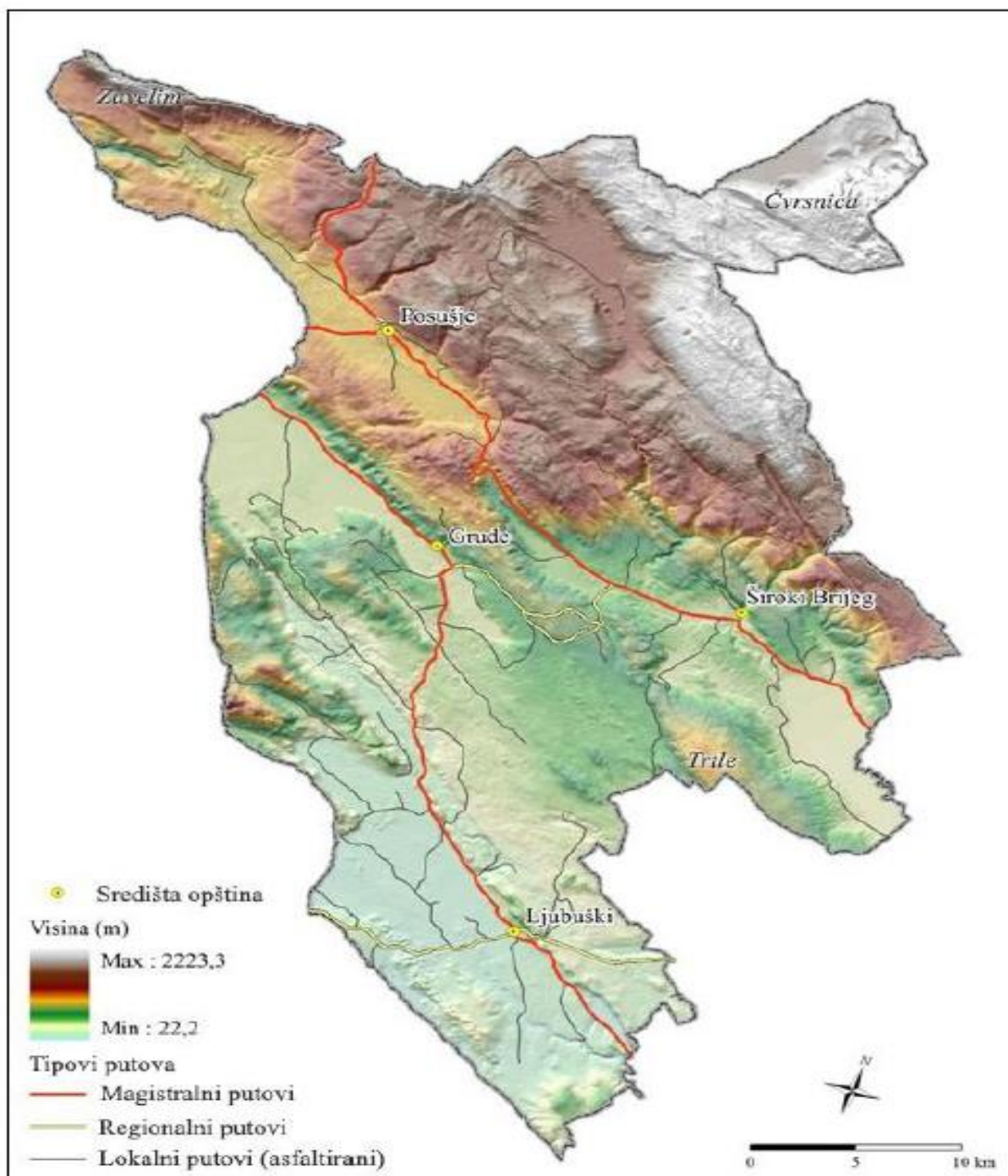
PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Slika 1. Zemljopisni položaj Županije Zapadnohercegovačke unutar Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine

1.1.2. Karakteristike reljefa

Županija Zapadnohercegovačka se nalazi na području Hercegovine koju karakterizira izrazita vertikalna raščlanjenost reljefa (slika 2). Nalazi se u području Dinarida, prirodno-zemljopisnoj cjelini poznatoj po krečnjačkoj podlozi koju, uslijed toga, karakteriziraju, specifični geomorfološki reljefni (kraški) oblici.

Slika 2. Reljef Županije Zapadnohercegovačke

Općina **Grude** je rasprostranjena oko Imotsko-Bekijskog polja. Ima sve karakteristike relativno zatvorene krške depresije. U morfološkom pogledu teren je podijeljen na tri posebne jedinice i to: sjeveroistočna greda, dinarskog pravca pružanja na nadmorskoj visini od oko 590 m na čijem se jugozapadnom rubu nalazi grad Grude (260 do 330 mnm); zatim prema jugoistoku se nastavlja depresija Imotsko-Bekijskog polja na nadmorskoj visini od 270 i 250 m čiji se jugoistočni okvir završava s dva manja rta, i to duljeg na kojem se nalazi naseljeno mjesto Drinovci i kraćeg na kojem se nalazi naseljeno mjesto Blaževići. Najviša točka u ovom dijelu ruba Imotsko-Bekijskog polja je 622 mnm.

Vrela su stalni i povremeni manji izvori: Grudsko Vrilo, Nezdravica, Izvor Tihaljine, Modro Oko, Jakšenica, Bljudina, Stubli, Pišci, Jamine te ponor Šainovac, Džambin ponor, Perkića ponor, Vidrinka ponor, Mikulića ponor, te čitav niz manjih ponora Imotsko-Bekijskog polja.

Reljefom Općine **Ljubuški** dominira prostrana dolina od Klobuka do Humca odakle se sužava i dijelom pretvara u kanjon od vodopada Kravica do ušća Studenčice u Trebižat. Zapadni dio općine karakteriziraju strmi vapnenački visovi do 900 mnm u čijim podnožjima su se formirale blage zaravni. Sjeverni i južni dio sačinjavaju nešto blaže horizontalne forme reljefa od prostranih kamenih vapnenačkih zaravni na kojima se izdižu osamljena uzvišenja, humovi. Na cijelom prostoru prisutne su i druge kraške pojave kao što su škrape, uvale, bezdani i ponornice. Cijeli prostor je bogat vodom zahvaljujući činjenici da centralnim dijelom općine prolazi vodotok Tihaljina-Mlade-Trebižat u koji se na jugoistočnom dijelu općine Ljubuški ulijeva rijeka Studenčica, a cijela dolina obiluje izvorima prilične izdašnosti.

Općina **Posušje** prostire se u sredini zemljopisnog pojma zapadna Hercegovina uz granicu s Republikom Hrvatskom, odnosno na jugu graniči s općinom Imotski i susjednom općinom Grude. Obuhvaća na sjeveru prostor parka prirode Blidinje s Blidinjskim jezerom (površine 3,2 km² i najveće dubine 4,5 m), a nalazi se na 1 180 mnm i planinom Čvrstnicom kao najvišom planinom cijele Hercegovine, na kojoj se nalazi vrh Pločno na 2 228 mnm, što je i najviša točka Općine. Grad Posušje kao upravno i administrativno sjedište Općine nalazi se na 670 mnm. Bitno je napomenuti da je površinska i dublja građa tla na prostoru općine Posušje takve strukture da obiluje krečnjačkim stijenama pogodnim za proizvodnju velikog broja građevinskih materijala ili finalnih proizvoda od različitih vrsta kamena.

Šire područje **Grada Širokog Brijega** nalazi se na karakterističnim vrlo složenim strukturnim oblicima koji u geotektonskom pogledu pripadaju tzv. Zoni visokog krša. Osnovnu karakteristiku čine vapnenačke stijene koje se odlikuju raznim kraškim oblicima (ponori, jame, ponikve, kraška polja i dr.) i duboko usječenim dolinama povremenih bujičnih tokova. Između nižih planina Varde, Gvozda, Rujna i Trtle (nadmorske visine 600-900m) nalaze se kraške depresije Kočerinsko, Trnsko, Mokarsko i Ruževo polje te Mostarsko Blato (nadmorske visine od 220-300 m). Području Širokog Brijega pripadaju karakteristični boksitonosni tereni Crne Lokve - Kidačke Njive, Resnica - Polog i Uzarići - Knešpolje.

1.1.3. Seizmološke karakteristike ŽZH

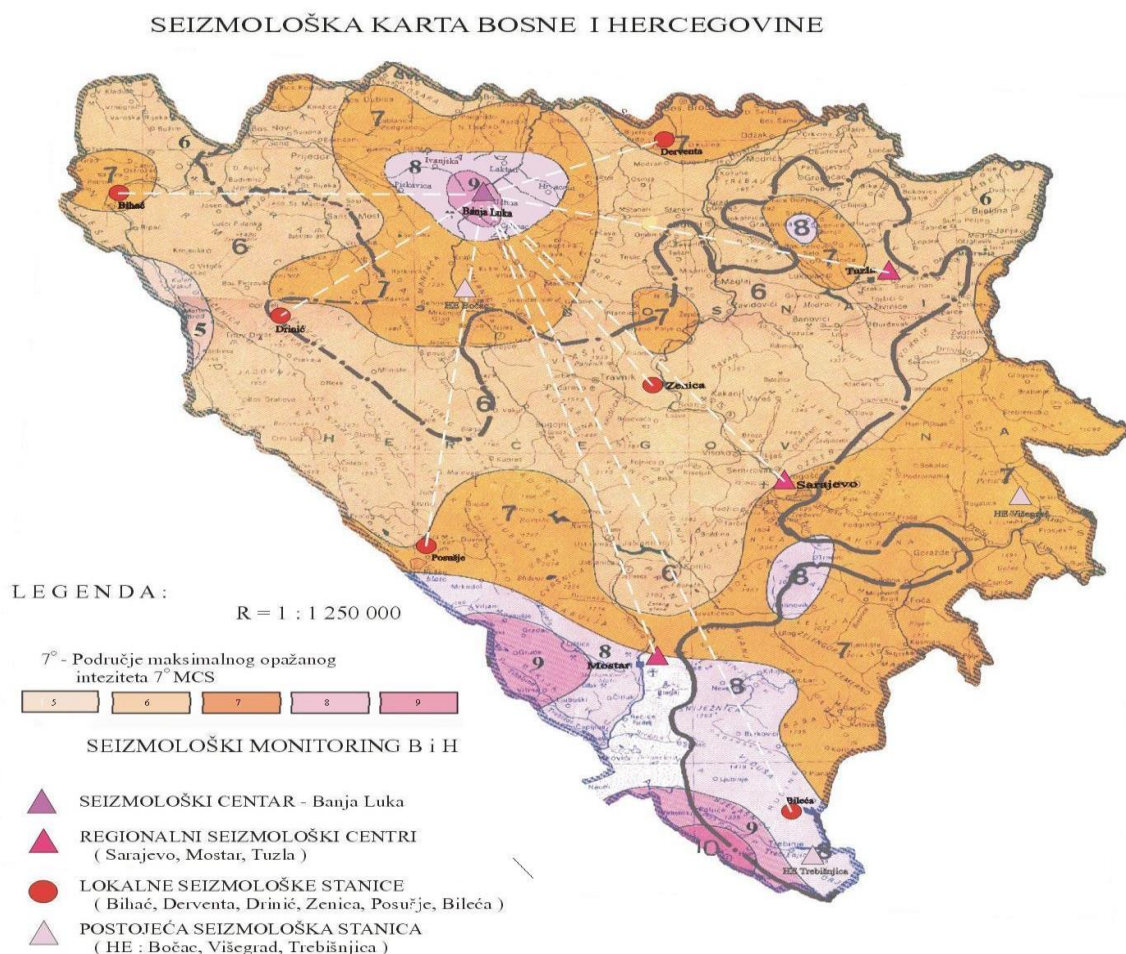
Teritorija Bosne i Hercegovine predstavlja jedan od seizmički najaktivnijih dijelova Balkanskog poluotoka, koja ulazi u sastav sredoziemno-trans-azijskog seizmičkog pojasa.

Na seizmološkoj karti Bosne i Hercegovine izdvojene su zone s maksimalnim intenzitetima potresa i zapaža se, da se najveći dio teritorija ŽZH nalazi u zoni 7., 8. i 9. stupnja seizmičkog intenziteta MCS skale. Područje ŽZH je seizmički trusna zona, naime prosječno se godišnje registriiraju 3-4 potresa manjeg intenziteta, a prema seizmološkoj karti ovo

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

područje pripada zonama 7. (Posušje), 8. (Ljubuški i Široki Brijeg) i 9. (Grude) stupnja seizmičkog intenziteta MCS skale. Mnoga znanstvena istraživanja govore o tome da je područje Hercegovine vrlo visokog rizika od potresa.

Slika 3. Seizmološka karta BiH

Datum	Vrijeme	Epicentar	Magnituda
17.01.2017.	09:38	Posušje	2.4
10.02.2017.	05:57	Ljubuski	2.4
27.03.2017.	07:19	Posušje	3.0
30.03.2017.	06:25	Posušje	2.4
06.04.2017.	06:28	Posušje	2.6

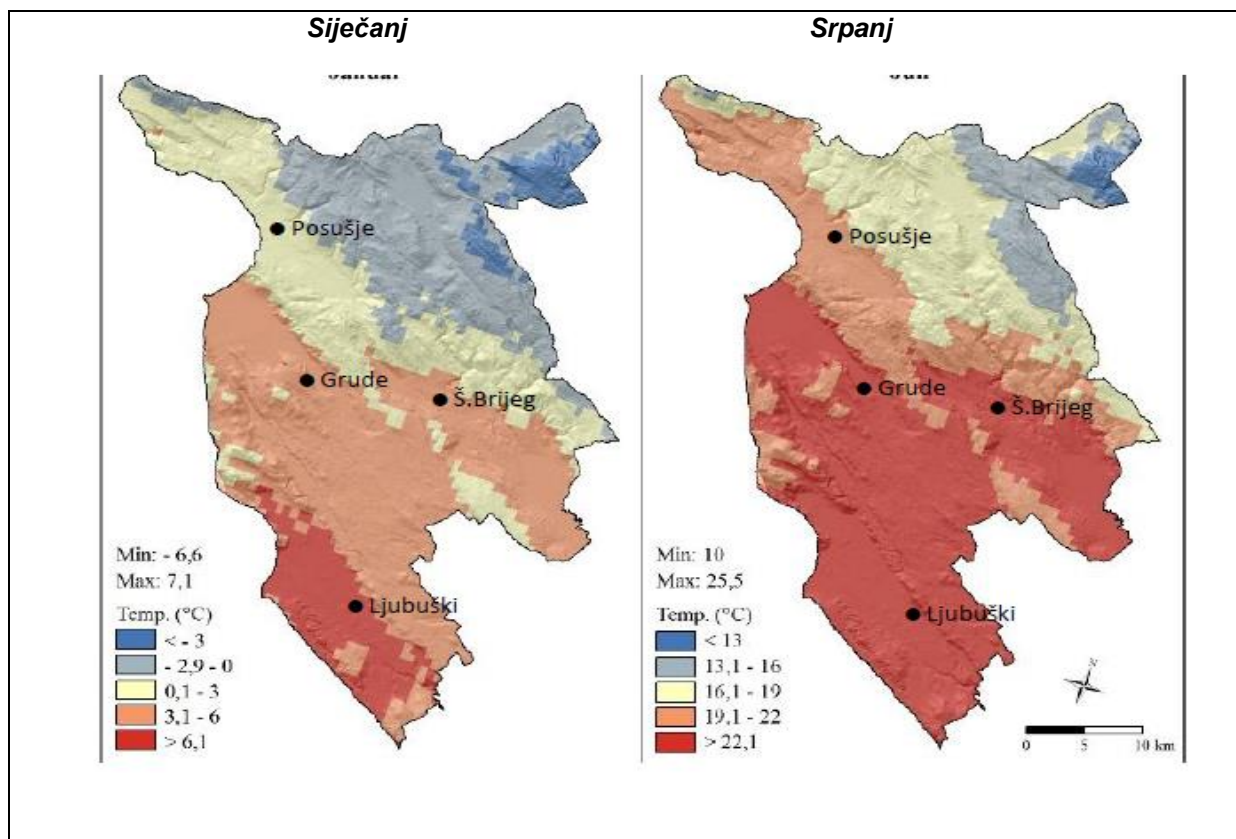
Lista posljednjih potresa ŽZH

1.1.4. Klimatske karakteristike

Klimatska obilježja vrlo su važan prirodno-zemljopisni čimbenik koji se uvelike odražava i na društveno-ekonomske prilike u prostoru. Županija Zapadnohercegovačka nalazi se na području prostiranja mediteranske klime i graniči sa područjima s kontinentalnom klimom.

Temperatura zraka

Prema raspoloživim podacima o temperaturnim vrijednostima dobivenim višegodišnjim praćenjem (1961.-1990.) na mjernim postajama Posušje i Ljubuški, srednja godišnja temperatura zraka na promatranom području iznosi 12,8°C.

Slika 4. Srednja temperatura zraka u Županiji Zapadnohercegovačkoj (1961.-1990.)
Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2012.

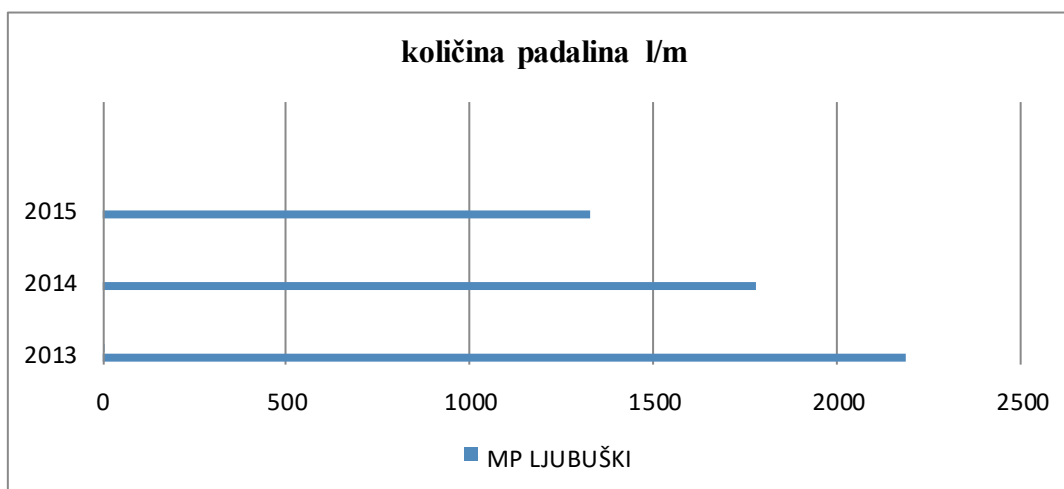
Općina Posušje je pod utjecajem kontinentalne klime, dok je Općina Ljubuški više izložena utjecajima submediteranske klime što uvjetuje blizina Jadranskog mora. Slijedom navedenog, srednja godišnja temperatura zraka na mjernoj postaji Posušje iznosi 11,1°C, dok je u Ljubuškom čak tri stupnja viša i iznosi 14,5°C. Nadalje, maksimalne temperature zraka zabilježene u promatranom periodu javljaju se u ljetnim mjesecima (srpanj i kolovoz), a apsolutna maksimalna zabilježena temperatura zraka iznosi 39°C (srpanj) u Posušju, te 40,5°C (srpanj i kolovoz) u Ljubuškom.

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI		MP-Ljubuški		
Meteorološka pojava	2013.	2014.	2015.	
Temperatura zraka, °C	15,9	15,8	16,2	
Apsolutna max. temperatura zraka, °C	41,1	35,6	41,9	
Apsolutno min. temperatura zraka, °C	-2,4	-4,7	-4,6	

Količina padalina

Tablica 1.1.

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI		MP-Ljubuški		
Meteorološka pojava	2013.	2014.	2015.	
Količina padalina, l/m ²	2188,3	1782,9	1326,4	
Broj dana sa padalinama 0,1 mm	135,0	167,0	120,5	
Broj dana sa snježnim pokrivačem 1 mm	0	0	0	
Maksimalna visina snježnog pokrivača, cm	0	0	0	

Grafikon 1. Količina padalina za period 2013.-2015.

Vjetar

Na području Županije Zapadnohercegovačke raspored vjetrova tijekom godine je neujednačen, a prevladavaju vjetrovi iz sjevernog i južnog kvadranta.

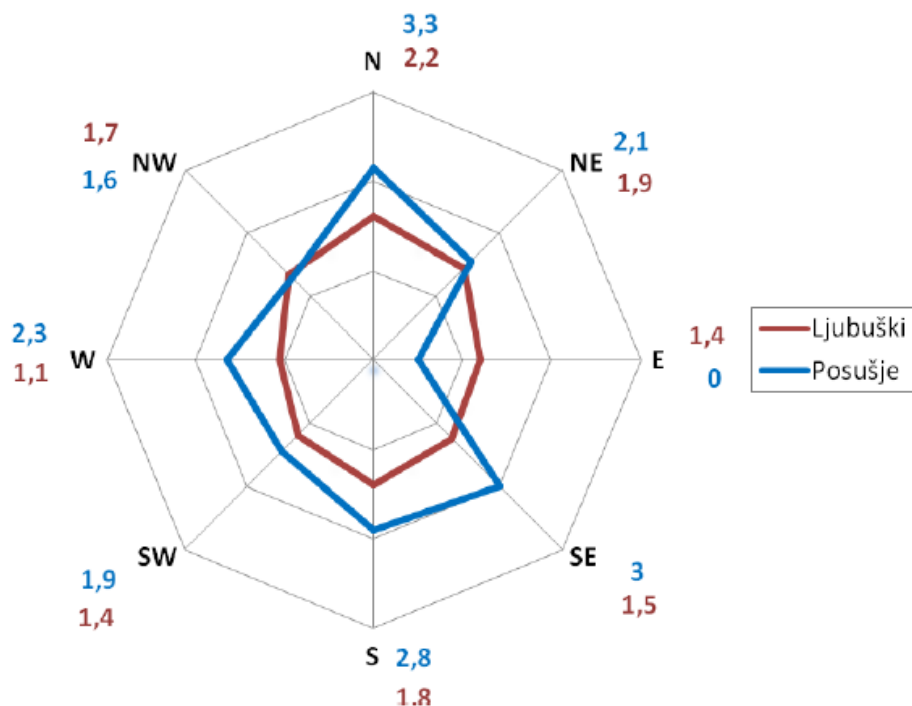
Tablica 1.2. Srednje brzine pojedinih pravaca vjetra

	Ljubuški	Posušje
N	2,2	3,3
NE	1,9	2,1
E	1,4	0,0
SE	1,5	3
S	1,8	2,8
SW	1,4	1,9
W	1,1	2,3
NW	1,7	1,6

Izvor podataka: Federalni hidrometeorološki zavod

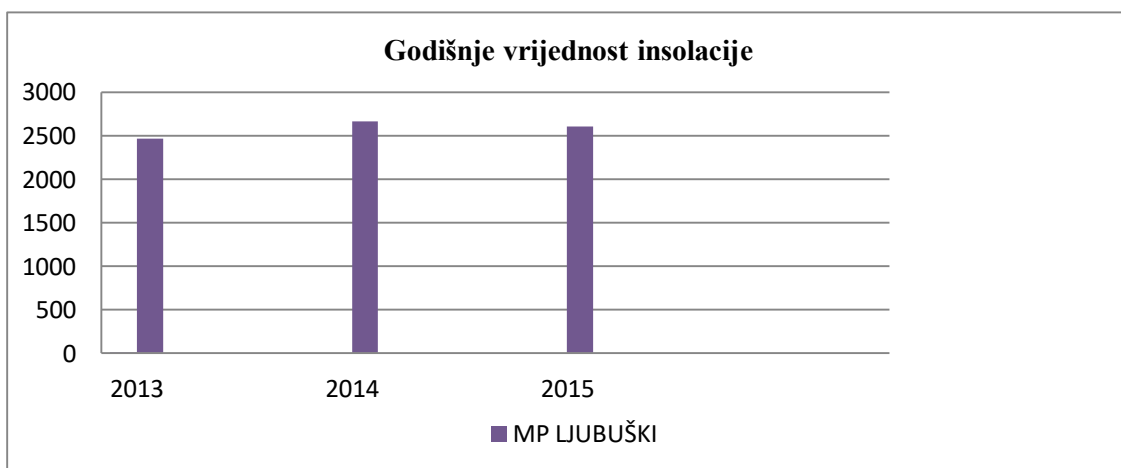
PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Grafikon 2 . Srednje brzine pojedinih pravaca vjetra na području Županije Zapadnohercegovačke (meteorološke postaje Ljubuški i Posušje);

Insolacija

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI		MP-Ljubuški		
Meteorološka pojava	2013.	2014.	2015.	
Trajanje sisanja sunca (sati)	2.464,2	2.663,9	2.608,7	

Grafikon 3. Godišnje vrijednosti insolacije za period 2013.-2015.

Ovo se područje odlikuje visokim insolacijama (broj sati sisanja sunca). Na području BiH, područje ŽZH ima trajanje insolacije s godišnjim prosjekom do 2200 sati.

1.2. Ekonomska razvijenost ŽZH

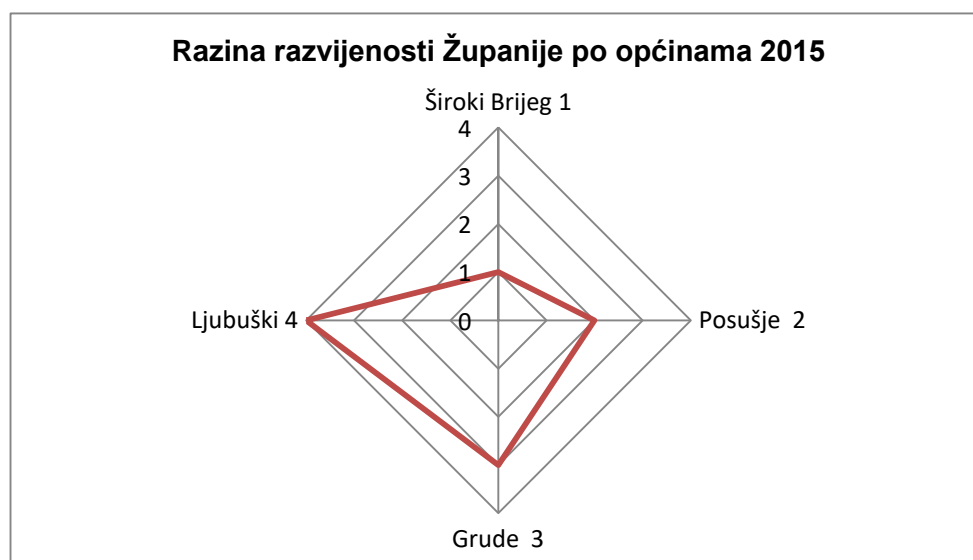
Razina razvijenosti F BiH po županijama u 2016. godini

Županija	Stup. zaposlenosti u %	Stup. nezaposlenosti u %	Broj učen. (osn. + sred.) na 1000 stan.	Prihodi po glavi stanovnika	Indeks razvijenosti	Rang
Zapadnohercegovačka	28,4	39,4	127	164	129,1	2
FBiH	29,4	44,8	123	156		

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja (FZZPR), 2017.

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2015. godini na 1. mjestu po rangu razvijenosti je i dalje Kanton Sarajevo, na drugom mjestu je Županija Zapadnohercegovačka, dok je posljednje 10. mjesto Hercegbosanska županija.

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2015. godini na 1. mjestu po rangu razvijenosti unutar Županije Zapadnohercegovačke je Grad Široki Brijeg, dok je na posljednjem mjestu po rangu razvijenosti Općina Ljubuški.

Grafikon 4. Razina razvijenosti ŽZH po općinama i gradu za 2015. god.
Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja 2016.

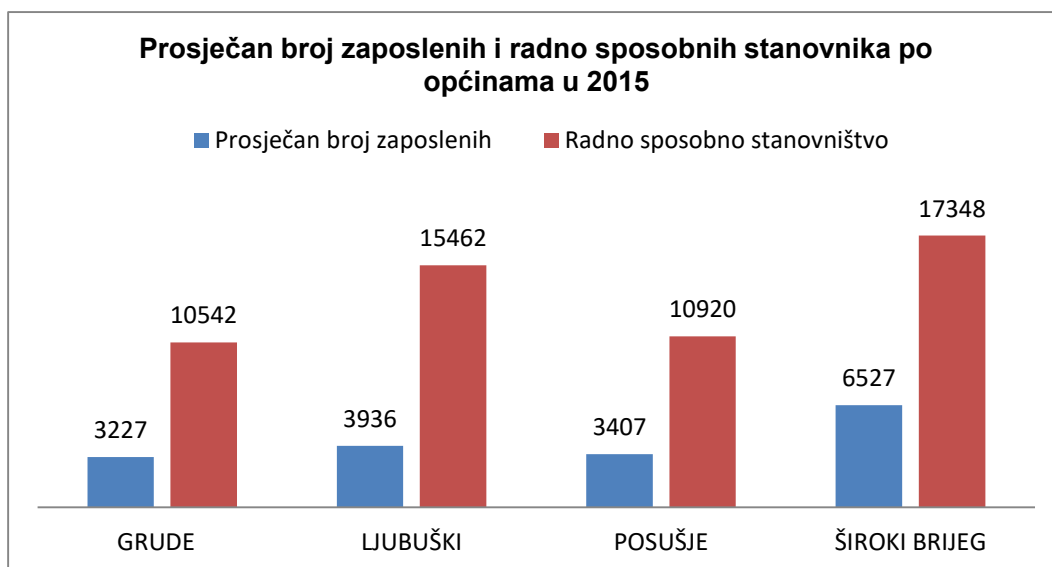
Tržište radne snage

Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je u skoro svim županijama, najviše u Županiji Zapadnohercegovačkoj i to za 4,1%,

Prosjek zaposlenih	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks
Županija Zapadnohercegovačka	16.330	16.211	16.462	16.205	16.415	17.096	104,69

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2016.

Pregled broja zaposlenih

Grafikon 5. Prosječan broj zaposlenih po općinama i gradu za 2015. god.

U 2015. godini u F BiH ostvaren je prosječan broj zaposlenih u iznosu od 450.121, što je u odnosu na isti period prethodne godine više za 1,5% ili 6.534. U ŽZH prosječan broj zaposlenih iznosi 17.096, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 681 ili za 4,1%. Broj zaposlenih u ŽZH sudjeluje u ukupnom broju zaposlenih u F BiH sa 3,8%.

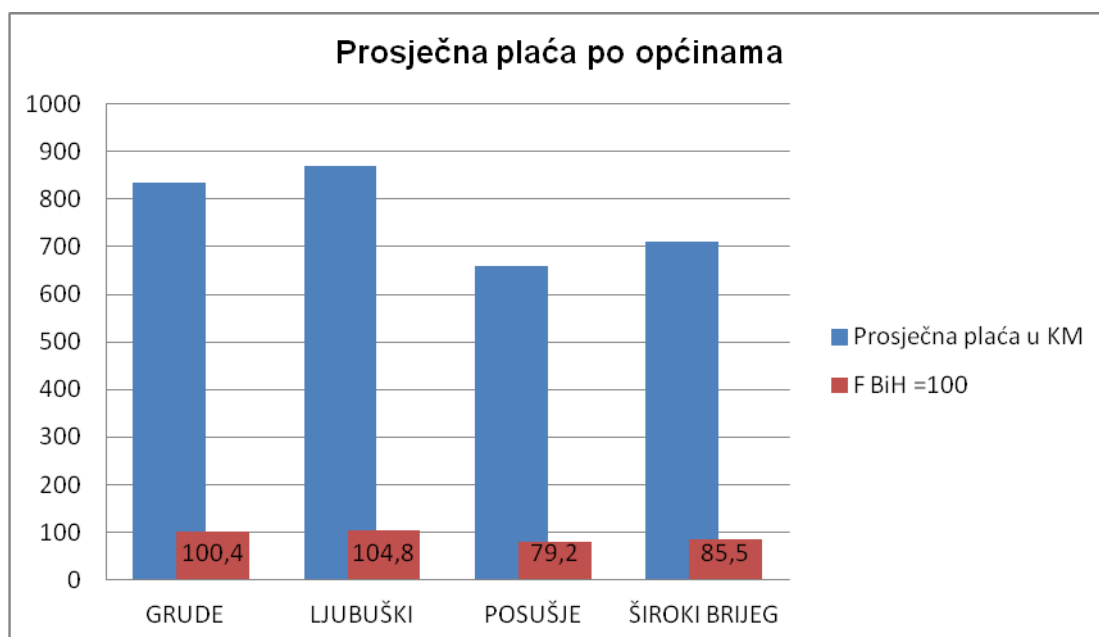
Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je u svim općinama ŽZH, najviše u Posušju za 11,7%, Grudama za 5,6% i Širokom Brijegu za 2,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Registrirana nezaposlenost u ŽZH na kraju 2015. godine iznosi 11.393 osobe koje traže zaposlenje, što je više za 419 osoba ili 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u F BiH sudjeluje sa 2,9 %. Najveći broj nezaposlenih registriran je u Širokom Brijegu (1,7% od ukupnog broja nezaposlenih u F BiH) i Ljubuškom (0,7%), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registriran u Općini Grude (0,5%) i Posušje (0,6% od broja nezaposlenih u F BiH).

Povećanje broja nezaposlenih registrirano je svim općinama, a najviše u općini Posušje za 7,8% i Ljubuškom za 3,7% u odnosu na prethodnu godinu. Stupanj nezaposlenosti prema registriranim podacima, u odnosu na radnu snagu u F BiH u 2015. godini iznosi 46,4%, a u ŽZH 40,0%.

Prosječna neto plaća i mirovina

U 2015. godini u F BiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 830 KM ili 0,3% manje u odnosu na prethodnu godinu. U ŽZH prosječna plaća iznosi 759 KM što je manje za 2,8% u odnosu na 2014. godinu i što je 91,4% u odnosu na prosjek F BiH. Smanjenje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u svim općinama/gradu, a najviše u Posušju za 5,7% i Ljubuškom za 2,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 6. Pregled prosječnih plaća po općinama i gradu ŽZH 2015.

Ukupan broj umirovljenika u F BiH u prosincu 2015. godine iznosi 402.044, što je za 1,8% više nego u istom periodu prethodne godine. U ŽZH broj umirovljenika u prosincu 2015. godine iznosi 10.970 što je za 1,9% više u odnosu na prethodnu godinu i što je 2,7% od ukupnog broja umirovljenika u F BiH.

Tablica 1.3. Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama ŽZH 2015.

Općina/Grad	Broj umirovljenika	Prosječna mirovina u KM
Grude	1.848	362,6
Ljubuški	3.164	368,1
Posušje	1.852	362,7
Široki Brijeg	4.106	380,1
Županija Zapadnohercegovačka	10.970	370,8
Federacija BiH	340.848	393,2

Izvor: Federalni zavod za programiranje 2015.

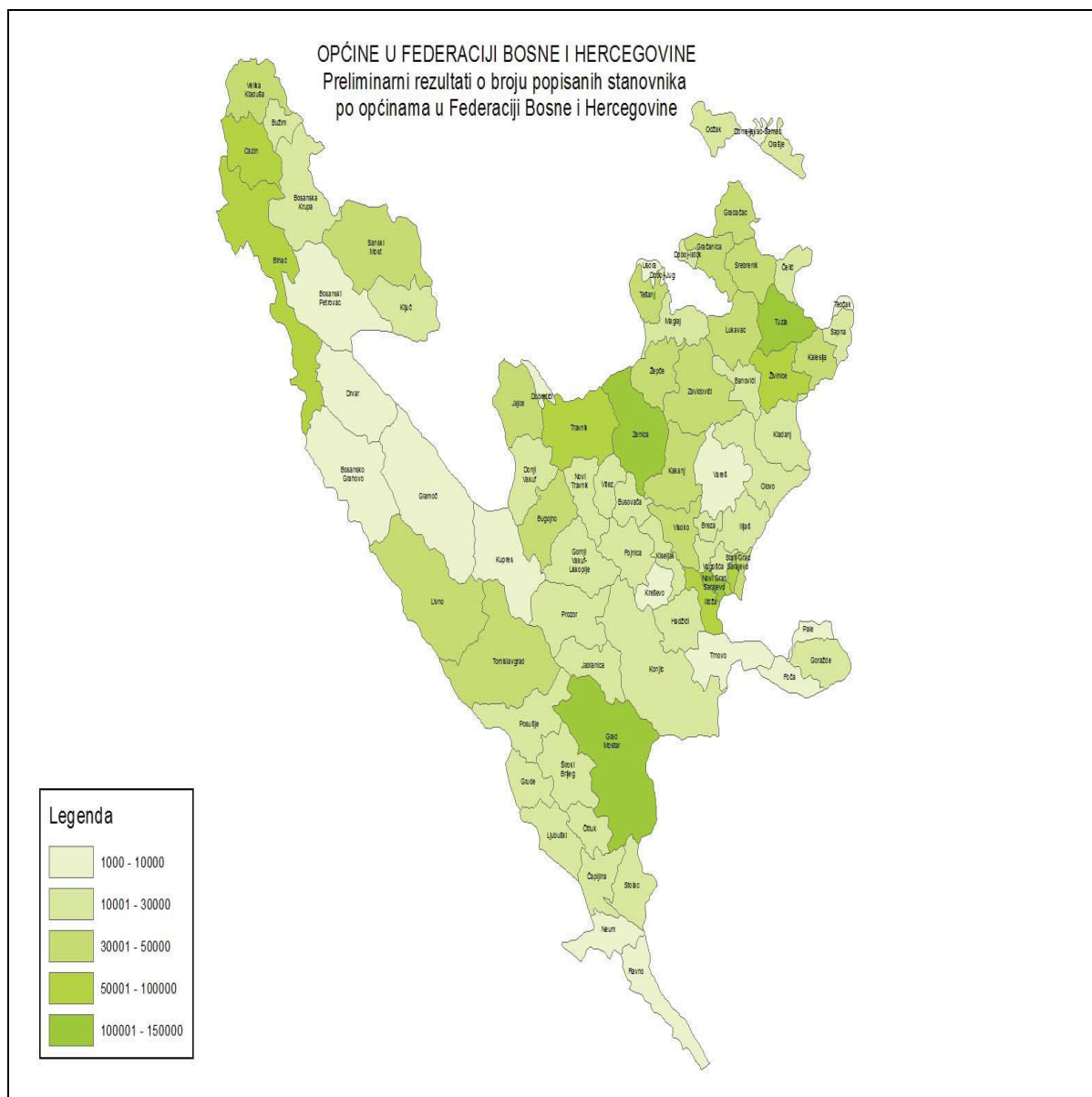
1.3. Broj stanovnika

U Bosni i Hercegovini proveden je popis stanovništva od 1. do 15. 10. 2013. godine na temelju Zakona o Popisu stanovništva, domaćinstava/kućanstava i stanova u BiH 2013. godine ("Službeni glasnik BiH", broj: 10/12 i 18/13). Prema rezultatima popisa ukupan broj popisanih osoba za područje Zapadnohercegovačke županije prikazan je u sljedećoj tablici:

	Ukupno popisanih osoba	Broj popisanih domaćinstava/kućanstava	Broj popisanih stanova
FEDERACIJA BOSNA I HERCEGOVINA	2.219.220	721.199	991.384
Županija Zapadnohercegovačka	94.898	25.156	31.634

Izvor: Statistički bilten, Sarajevo, 2013.

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Na području ŽZH nalaze se četiri jedinice lokalne samouprave čiji se broj stanovništva kreće od 10.001 - 30.000 stanovnika.

1.3.1. Površina Županije, općina/grada i gustoća naseljenosti

Tablica 1.3.1. Površina Županije, općina/grada i gustoća naseljenosti

Županija, općina/grad	Ukupno popisanih osoba	Površina cca km ²	Broj stanovnika na km ²
Županija Zapadnohercegovačka	94.898	1.362,2	71,9
GRUDE	17.308	220,8	80,9
LJUBUŠKI	28.184	292,7	100,7
POSUŠJE	20.477	461,1	44,9
ŠIROKI BRIJEG	28.929	387,6	79,9

Izvor: Statistički bilten, Sarajevo, 2013.

1.4. Pregled naseljenih mjesta

Sjedište ŽZH, Grad Široki Brijeg, zajedno s preostala tri općinska centra, Posušjem, Grudama i Ljubuškim, formirali su se povijesno gledajući duž glavnih trgovačkih putova, na nižim područjima, gdje su reljefne karakteristike bile povoljnije za kretanje. Ostala se pak naselja formiraju u dolcima i poljima uz vrjednije obradive površine ili u brdskim područjima viših nadmorskih visina

U nastavku će najprije biti prikazana koncentracija stanovništva po naseljenim mjestima u ŽZH (tablica 1.4.), zatim i po veličinskim grupama naseljenih mjesta i tipovima naselja.

Tablica 1.4. Pregled naseljenih mjesta

Županija, općina	Ukupno popisanih osoba	Broj naseljenih mjesta	Broj nenaseljenih mjesta
Županija Zapadnohercegovačka	94.898	4	-
Broj naseljenih i nenaseljenih mjesta po općinama			
GRUDE	17.308	13	-
LJUBUŠKI	28.184	35	-
POSUŠJE	20.477	18	2
ŠIROKI BRIJEG	28.929	34	-
Ukupno:		100	2

Naselja na području ŽZH možemo podijeliti u tri glavna tipa temeljem njihove geneze i prostorne strukture:

- linearna naselja uz rubove prometnica, često s jedne strane uz rub brdskog područja, odnosno uz rub polja, dakle u kontaktnoj zoni krških predjela i obradivih poljoprivrednih površina;
- druga su poluzbijena naselja koja ne posjeduju velike okućnice i gravitiraju poljoprivrednim posjedima, a karakterizira ih prisustvo manjeg broja društvenih sadržaja;
- treća su raštrkana naselja koja karakteriziraju razbacana kućanstva unutar pripadajućeg mu poljoprivrednog područja.

1.4.1. Pregled naseljenih mjesta po općinama i gradu

Tablica 1.4.1. Pregled naseljenih mjesta po općinama i gradu

OPĆINA GRUDE			
Naseljeno mjesto	Ukupno popisanih osoba	Broj popisanih domaćinstava	Broj popisanih stanova
BLAŽEVIĆI	167	39	52
BORAJNA	211	56	73
DONJI MAMIĆI	1.529	421	516
DRAGIĆINA	851	218	220
DRINOVAČKO BRDO	396	91	101
DRINOVC	2.569	640	780
GORICA	1.123	271	308
GRUDE	4.347	1.139	1.458
JABUKA	73	91	23
PUTEŠEVICA	117	33	39
RUŽIĆI	1.688	452	537
SOVIĆI	2.771	776	895
TIHALJINA	1.466	367	480
UKUPNO:	17.308	4.524	5.482

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

OPĆINA LJUBUŠKI			
Naseljeno mjesto	Ukupno popisanih osoba	Broj popisanih domaćinstava	Broj popisanih stanova
BIJAČA	175	41	61
CERNO	355	106	162
CRNOPOD	180	45	76
CRVENI GRM	885	201	258
DOLE	188	67	85
<i>GRAB</i>	1.155	289	374
GRABOVNIK	423	102	139
GRADSKA	145	36	122
GREDA	115	29	48
GRLJEVIĆI	315	82	129
HARDOMILJE	889	206	240
HRAŠLJANI	798	187	218
HUMAC	2.775	725	881
KAŠČE	55	18	27
KLOBUK	1.232	362	501
LIPNO	223	81	134
LISICE	652	163	208
LJUBUŠKI	4.023	1.287	1.890
MILETINA	376	111	149
MOSTARSKA VRATA	491	137	180
ORAOVLJE	216	57	74
OTOK	590	140	155
PREGRAĐE	861	219	275
PROBOJ	701	163	228
PROLOG	667	159	196
<i>RADIŠIĆI</i>	2.363	652	793
STUBICA	305	70	87
<i>STUDENCI</i>	1.143	274	320
ŠIPOVAČA	643	149	187
TESKERA	396	90	97
VAŠAROVIĆI	801	210	269
<i>VELJACI</i>	1.249	301	347
<i>VITINA</i>	1.951	534	680
VOJNIĆI	576	131	150
ZVIRIĆI	272	65	75
UKUPNO	28.184	7.489	9.815
OPĆINA POSUŠJE			
Naseljeno mjesto	Ukupno popisanih osoba	Broj popisanih domaćinstava	Broj popisanih stanova
BARE	-	-	-
BATIN	721	191	224
BROČANAC	1.209	295	364
ČITLUK	1.165	303	325
GRADAC	801	173	192
KONJSKO	-	-	9
MASNA LUKA	1	-	18
OSOJE	707	185	208
PODBILA	146	45	57
POKLEČANI	949	227	239
POSUŠJE	6.267	1.601	1.856
RASTOVAČA	2.605	633	644
SUTINA	848	231	292
TRIBISTOVO	178	52	113
VINJANI	1.423	335	420
VIR	1.626	415	494
VRPOLJE	919	207	241
VUČIPOLJE	10	4	44
ZAGORJE	694	188	246

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

ZAVELIM	208	65	73
UKUPNO:	20.477	5.150	6.220
GRAD ŠIROKI BRIJEG			
Naseljena mjesta	Ukupno popisanih osoba	Broj popisanih domaćinstava	Broj popisanih stanova
Biograci	800	208	263
Buhovo	408	113	150
Crne Lokve	142	39	109
Čerigaj	178	46	93
Dobrič	630	196	268
Dobrkovići	563	154	203
Docci	189	47	63
D. Britvica	169	55	71
D. Crnač	569	159	309
D. Gradac	672	211	302
Duboko Mokro	-	-	-
Dužice	615	164	234
G. Britvica	58	24	47
G. Crnač	183	58	142
G. Gradac	208	76	124
G. Mamići	602	150	200
Grabova Draga	45	14	45
Izbično	196	59	77
Jare	880	259	342
Knešpolje	1.322	387	459
Kočerini	1.195	292	339
Lise	2.025	570	642
Ljubotići	875	228	322
Ljuti Dolac	1.479	431	523
Mokro	1.411	361	412
Oklaji	1.116	286	355
Podvranić	150	37	44
Potkraj	424	104	130
Pribinovići	-	-	-
Privalj	413	114	134
Rasno	621	165	196
Rujan	141	34	52
Široki Brijeg	6.149	1.768	2.053
Trn	2.487	626	752
Turčinovići	669	171	177
Uzarići	1.349	387	485
UKUPNO:	28.929	7.993	10.117

Za potrebe kategorizacije naselja, tipove naselja (seoska, urbana) prema veličinskom kriteriju sva naselja iz skupine od 1-1.000, te takozvane prijelazne skupine naselja od 1.001-2.000 svrstana su u seoska naselja, a naselja iz skupina od 2.000-20.000 i više u urbana naselja

Pregled veličine naselja po skupinama naselja i stanovnika brojčano

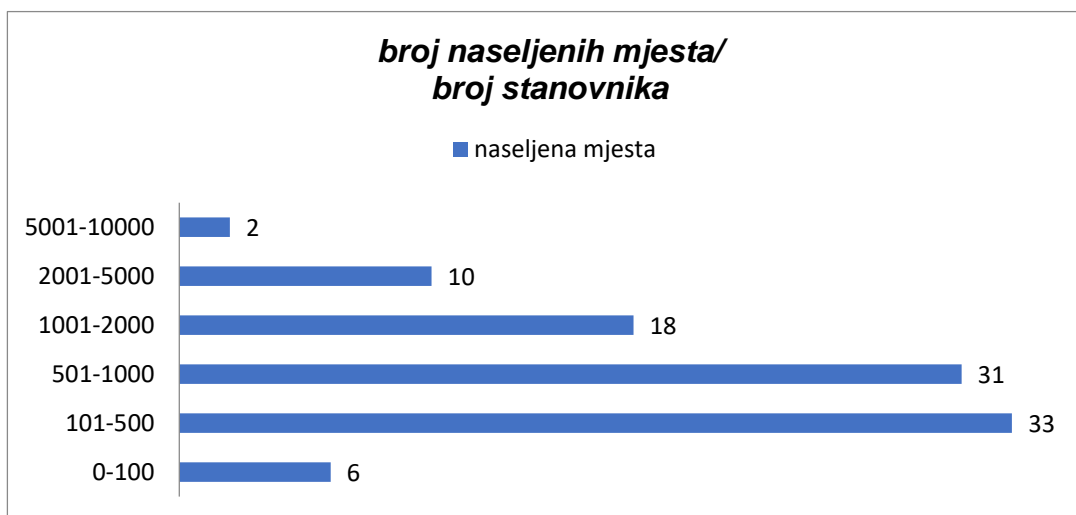
Tablica 1.4.2. Pregled po skupinama naselja i stanovnika brojčano za ŽZH

Veličina n. mjesta prema broju stanovništva	Broj naseljenih mjesta	Nazivi naseljenih mjesta	Broj stanovnika	Postotak
do 500	39	Jabuka, Puteševica, Blaževići, Borajna, Drinovačko Brdo, Bijača, Cerno, Crnopod, Dole, Greda, Grabovnik, Gradska, Grljevići, Kašče, Lipno, Miletina, Orahovlje, Stubica, Teskera, Zvirići, Masna luka, Podbila, Tribistovo, Vučipolje, Zavelim, Buhovo, Britvica, Crne Lokve, Čerigaj, D. Britvica, Doci, G. Crnač, G. Gradac, Grabova Draga, Privalj, Podvranić, Potkraj, Rujan, G. Izbično	8.671	8,8 %
od 500 do 1.000	31	Dragićina, Crveni Grm, Hardomilje, Hrašljani, Lisice, Mostarska Vrata ,Otok, Predgrađe, Proboj, Prolog , Šipovača, Vašarovići, Vojnići, Batin, Gradac, Osoje, Poklečani, Sutina, Vrpolje, Zagorje, Biograci, Dobrič, Dobrkovići, D. Crnač, D. Gradac, Dužice, G. Mamići, Jare, Ljubotići, Raso, Turčinovići,	22.984	23,5%
od 1.000 do 2.000	18	Ružići, Donji Mamići, Tihaljina, Gorica, Grab, Klobuk, Studenci, Veljaci, Vir, Vinjani, Čitluk, Broćanac, Knešpolje, Kočerin, Mokro, Oklaji, Uzarići, Ljuti Dolac	24.624	25,2%
preko 2.000	12	Drinovci, Sovići, Grude, Humac , Radišići, Vitina, Ljubuški, Rastovača, Posušje, <i>Široki Brijeg</i> , Lise, Trn	41.614	42,5%
	100		97.893	100 %

Broj stanovnika / broj naselja	1-100	101-500	501-1.000	1.001-2.000	2 001-5.000	5.001-10.000	10.001-15.000
GRUDE	1	4	1	4	3	-	-
LJUBUŠKI	1	14	12	4	4		
POSUŠJE	2	3	7	4	1	1	
ŠIROKI BRIJEG	2	12	11	6	2	1	
Ukupno:	6	33	31	18	10	2	
	70			18	12		

Kategorije naselja do 1.000 stanovnika obuhvaća 70 naseljenih mjesta, odnosno 32,3 %. Prelaznu grupu naselja (od 1.001 do 2.000 stanovnika) čini 18 naselja (25,2%), odnosno 57,5% ukupnog broja naselja ŽZH čine kategoriju seoskih naselja.

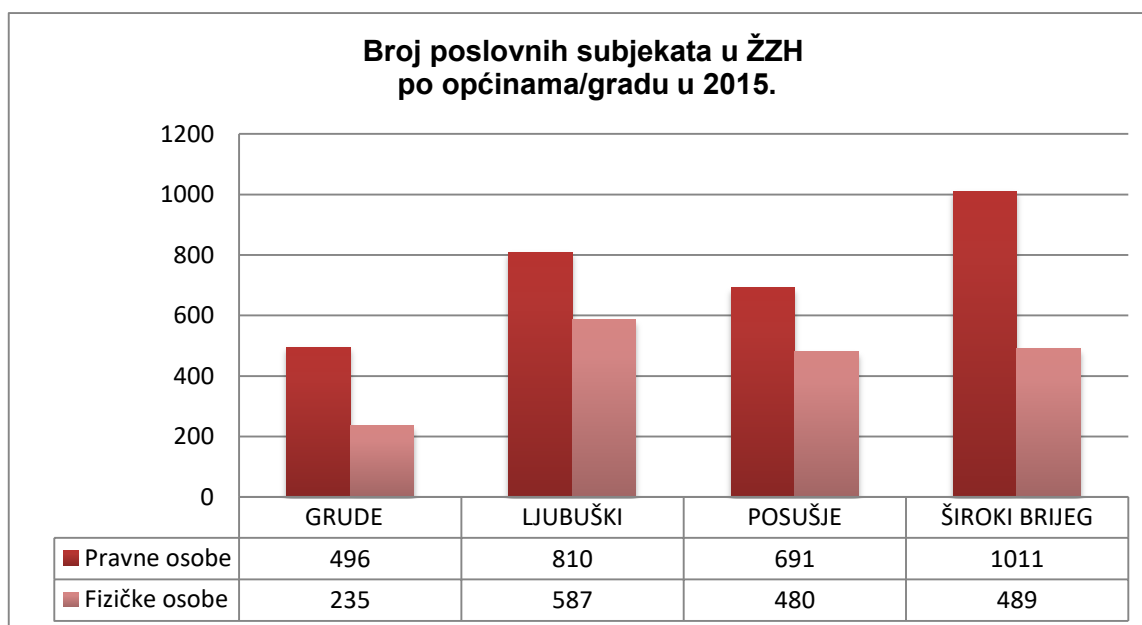
Urbana naselja čine grupe iznad 2.000 stanovnika odnosno 12 naselja što obuhvaća 42,5% stanovništva ŽZH.

Grafikon 7. Koncentracija stanovništva ŽZH po veličinskim grupama

1.5. Pregled registriranih poslovnih subjekata po djelatnostima

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u F BiH na dan 31. 12. 2015. godine iznosi 103.066, što je više za 1,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u ŽZH iznosi 4.799 i viši je za 142 ili 3,0% u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u ŽZH sudjeluje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH sa 4,7%. Registriran broj pravnih osoba u F BiH iznosi 53.436, što je više za 3,0% u odnosu na prethodnu godinu, dok u ŽZH broj pravnih osoba iznosi 3.008, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 73 ili 2,5%. Broj registriranih pravnih osoba u ŽZH sudjeluje u ukupnom broju registriranih pravnih osoba u F BiH sa 5,6%.

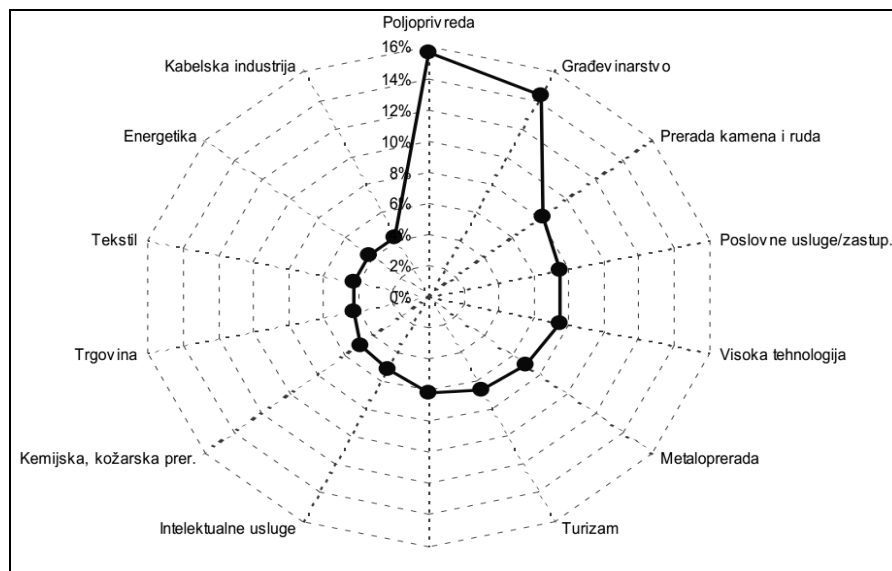
Grafikon 8. Broj registriranih poslovnih subjekata po općinama/gradu ŽZH 2015.

U 2015. godini u F BiH ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 6.142 mil. KM što je za 6,3% više u odnosu na izvoz u 2014. godini, dok u ŽZH izvoz iznosi 498 mil. KM ili 24,9% više u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz ŽZH sudjeluje u ukupnom izvozu F BiH sa 8,1%. Povećanje izvoza zabilježeno je u skoro svim općinama ŽZH, a najviše u Posušju za 51,3%,

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Širokom Brijegu za 24,8% dok je smanjenje izvoza zabilježeno samo u Ljubuškom za 26,1% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2015. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 10.678 mil. KM što je za 3,1% više u odnosu na 2014. godinu, dok u ŽZH uvoz iznosi 1.240 mil. KM ili 8,0% više u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje uvoza zabilježeno je u svim općinama ŽZH, a najviše u Posušju za 19,1% i Grudama za 14,3% u odnosu na prethodnu godinu. Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2015. godini u F BiH iznosi 57,5 %, a u ŽZH 40,2%.*

Sektorska analiza gospodarskih djelatnosti za ŽZH

Izvor: Studija razvoja poslovnih zona u Županiji Zapadnohercegovačkoj

U **Grudama** se razvila proizvodnja papirne konfekcije. Osim njih, treba spomenuti proizvodnju svijeća, razvoj pivarske industrije, te industriju higijenskog asortimana.

U **Ljubuškom** se razvila industrija građevinskih betonskih elemenata, tvornica za proizvodnju žbuke, a prisutne su i industrije namještaja, metala, itd.

Kada je **Posušje** u pitanju ističe se razvoj prehrambene industrije orijentirane na stočarstvo, kroz razvoj pogona za proizvodnju mesa i mesnih prerađevine, kao i za proizvodnju stočne hrane. Prisutan je i razvoj tvornica za proizvodnju PVC cijevi, te raznih trgovačkih i građevinskih poduzeća. Važan segment gospodarstva općine Posušje je i eksploatacija mineralnih sirovina, prvenstveno boksita, te tehničkog i ukrasnog kamena.

U **Širokom Brijegu** izniman razvoj doživjela je aluminijska industrija i proizvodnja aluminijskih profila, te proizvodi od aluminijskih profila. Uz ovu proizvodnju u Širokom Brijegu razvila se mesna industrija i prehrambena industrija, kao i trgovine na veliko i malo, građevinske tvrtke, tvrtke za grafičke djelatnosti, proizvodnja obuće, elektroničke opreme, sigurnosnih sustava i dr.

*Izvor podataka: (Uprava za neizravno oporezivanje, 2016.). Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Najveći broj registriranih pravnih osoba u ŽZH su u sljedećim sektorima: trgovina (35,90%), ostale općinske, društvene i privatne usluge (19,50%), prerađivačka industrija (14,70%),

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

nekretnine, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti (6,20%). Stopa rasta tek registriranih pravnih osoba u 2008. godini zabilježena je u sljedećim oblastima: proizvodnji (7,20%), trgovini (3,90%), transportu, skladištenju i komunikacijama (2,70%), te građevinarstvu (6,70%).

1.6. Pregled pravnih osoba u gospodarstvu u smislu povećane opasnosti za nastajanje i širenje požara i tehnoloških eksplozija

Na području ŽZH ima više registriranih pravnih osoba koje zbog tehnološkog procesa predstavljaju povećanu opasnost za nastajanje i širenje požara i povećane opasnosti od tehnoloških eksplozija.

Tablica 1.6. Prikaz benzinskih crpki na području Županije Zapadnohercegovačke:

Red.br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Napomena
1.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica hrvatskih branitelja	+ plin
2.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
3.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Ljubuški	Veljaci	+ + plin
4.	PERIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Međugorska ulica	+ + plin
5.	MB IVANIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje	+ + plin
6.	PRO GAS d.o.o. Proboj	Ljubuški	Proboj bb	+ + plin
7.	MINA d.o.o. Grude	Ljubuški	Klobuk bb	+ plin
8.	GOJAN d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
9.	ANTUNOVIĆ AGS d.o.o. Orašje B.C. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ + plin
10.	K-BENZ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Teskera bb	+ + plin
11.	AT KERAMETAL d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica hrvatskih kraljeva	+ + plin
12.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) - lijevo	+ + plin
13.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) -desno	+ + plin
14.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Grude	Gorica	+ + plin
15.	VISOKA d.o.o. Sovići (Benzinska crpka Drinovci)	Grude	Drinovci	+ plin
16.	HIFA – PETROL Sarajevo	Grude	Sovići	+ + plin
17.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Grude	Dr. Franje Tuđmana 58	+ + plin
18.	DIM TRADE d.o.o. Grude	Grude	Dr. Franje Tuđmana	-
19.	PERIŠIĆ BENZ d.o.o. Grude	Grude	Blage Zadre 2	+ + plin
20.	GRAFOTISAK d.o.o. Grude (Benzinska crpka)	Grude	Gojka Šuška 7	+ + plin
21.	JAMM- BENZ d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Privalj bb	+ plin

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Red.br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Napomena
22.	BAGARIĆ d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ + plin
23.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (B. crpka II Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ plin
24.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Š. Brijeg	Trnska cesta 189	+ plin
25.	G- PETROL d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Klanac bb	-
26.	PETROL BH OIL COMPANY d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Pobijenih franjevacca bb	+ + plin
27.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (Benzinska crpka I Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Fra Didaka Buntića bb	+ + plin
28.	MEPAS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Varaždinska bb	+ plin
35.	MIŠKIĆ BUS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Buhovo	+ plin
36.	ABC PETROL d.o.o. Š. Brijeg B.C. II	Š. Brijeg	Mokro bb	+ plin
37.	MIS BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Put za Batin	+ plin
38.	LAGER d.o.o. Posušje	Posušje	Južna obilaznice	+ + plin
39.	BGL COMMERCE d.o.o. Posušje	Posušje	Put Imotskog	+ + plin
40.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (BC Posušje)	Posušje	Fra Grge Martića	+ plin
41.	IZVOR d.o.o. Posušje (B.C. 1 DI BENZ)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin
42.	IZVOR d.o.o. Posušje (B.C. 2 DI BENZ)	Posušje	Čitluk bb	+ + plin
43.	TIOIL d.o.o. Stara Bila (B.C. Posušje)	Posušje	Ante Starčevića	+ plin
44.	STRIPS d.o.o. Posušje (B.C. Vican benz)	Posušje	Rastovača bb	+ + plin
45.	DRAVEL d.o.o. Posušje (Dragoja benz)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin
46.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka I)	Posušje	Rakitno	+ plin
47.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka II)	Posušje	Vrpolje	+ plin
48.	TONI BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Vir bb	-
49.	F1 d.o.o. Posušje	Posušje	Zagrebačka bb	+ plin

Legenda: + plin - prodaja boca UNP od 10 i 35 kg,
 + + plin - prodaja boca UNP od 10 i 35 kg i prodaja UNP za motorna vozila.
 - - ne drže plin

Tablica 1.6.1. Prikaz pravnih osoba koje skladište eksplozivne tvari za gospodarsku uporabu

Red. br.	Naziv pravne osobe	Mjesto	Adresa skladišta
1.	KIWI – ŠPORT d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje
2.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Crveni Grm, Ljubuški (Kamenolom)
3.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Cerov Dolac, Grude
4.	TIM – Z d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Studena Vrila, Posušje
5.	KTM – BRINA	Posušje	Studena Vrila, Posušje
6.	RUDNICI BOKSITA	Posušje	Studena Vrila, Posušje

Na području ŽZH postoji jedna punionica plina:

- LIQVIVEX d.o.o. Ljubuški, Proboj.....2x 60 m³

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Tablica 1.6.2. Prikaz ostalih gospodarskih subjekata u smislu povećane opasnosti od požara

GRUDE		
Naziv gospodarskog društva	Lokacija	Vrsta djelatnosti
Violeta	Stjepana Radića	proizvodnja higijenskih proizvoda
Grafotisak	Gojka Šuška	poduzeće grafičkih proizvoda
DeLuxe	Otok bb	proizvodnja aluminijskih žaluzina
Grudska pivovara	Hrvatskih branitelja	proizvodnja piva
Franck	Ružići bb	proizvodnja i prerada kave
Lumen	Dubrava bb	proizvodnja svijeća
Toming	Drinovci	bavi se građevinskim uslugama
Bili Brig	Gojka Šuška 9	uvoz, distribucija i prodaja brendova pića
Bilo Trade	Hrvatskih branitelja	prodaja okova, boja i lakova
Putovi Grude	Cerov Dolac bb	poduzeća za održavanje i zaštitu puteva
Violeta	Stjepana Radića 21	proizvodnja šampona i deterdženata
Auto ANA	Hrvatskih branitelja	prodaja ulja i maziva
Antonio trade	Hrvatskih branitelja	skladištenje i prodaja pića
LJUBUŠKI		
Naziv gospodarskog društva	Lokacija	Vrsta djelatnosti
MRM	Put za Međugorje bb	salon automobila
Autosalon „Kramar“	Put za Međugorje bb	salon automobila
Džajić Commerce d.o.o.	Ulica A.G. Matoša	
Unitrade	Ulica hrvatskih kraljeva	trgovina
International	Ulica sestara milosrdnica	proizvodnja vozila
Uljara Mikulić	Put za Međugorje bb	proizvodnja ulja
Elektro Milas	Ulica sestara Silvije Antić	
POSUŠJE		
Naziv gospodarskog društva	Lokacija	Vrsta djelatnosti
Weltplast	Rastovača	Proizvodnja plastičnih proizvoda
KTM Brina	Vinjani zona Vlake	Proizvodnja građ. proizvoda i asfalta
Lončarplast	Vinjani zona Vlake	Prerada plastičnih masa
Vamant	Vinjani zona Vlake	Proizvodnja auto guma
Miviko	Rastovača	Proizvodnja elektro kabela
Šišović mesna industrija	Rakitno	Proizvodnja mesnih prerađevina
Dušić mesna industrija	Rakitno	Proizvodnja mesnih prerađevina
BGL Farma muznih krava	Osoje	Proizvodnja mlijeka
Branckafe	Broćanac	Proizvodnja proizvoda od kave
Šišović farma muznih krava	Rakitno	Proizvodnja mlijeka
Farma land	Rastovača	Proizvodnja stočne hrane
Farma koka nosilica	Rastovača	Proizvodnja jaja
Iveral	Zona Osrdak	Proizvodnja namještaja
Lukatom	Rastovača	Sušionica drveta i trgovina drveta
Pilana Boban	Batin	Proizvodnja rezana građe
FEMIS	Batin	Proizvodnja građevinskih armatura
ŠIROKI BRIJEG		
Naziv gospodarskog društva	Lokacija	Vrsta opasnih materija
FEAL d.o.o Široki Brijeg	Trn	plin, kemikalije
LIŠTO d.o.o Široki Brijeg	Varaždinska bb	Ljepila, koža, plastika
SUTON d.o.o Široki Brijeg	Varaždinska bb	kemikalije, papir
PRESAL EXTRUSION d.o.o	Knešpolje	plin
LOGOTIP d.o.o Široki Brijeg	Vaganska 5	(kemikalije, papir)
METALAC d.o.o Široki Brijeg	Fra D. Mandića 26	boje, lakovi i razrjeđivači
MANDEKS d.o.o Široki Brijeg	Varaždinska 2	(plastika, boje)
HEDAL d.o.o Široki Brijeg	S. Radića 55	(ljepila, papir, plastika)

1.7. Pregled gospodarskih zona

Gospodarske zone su jedan od glavnih oblika gospodarsko-poslovne infrastrukture koje u mnogočemu određuje poslovni ambijent na određenom prostoru. Gospodarska zona kao prostorna cjelina omogućava odvijanje različitih poslovnih djelatnosti pod upravom specijaliziranog tima stručnjaka, a unutar organiziranog i osmišljenog razvojnog koncepta određenog prostora ili regije. Pregled gospodarskih zona po općinama/gradu prikazan je u slijedećoj tabeli:

Tablica 1.7. Pregled gospodarskih zona po općinama/gradu

Red.br.	Gospodarska zona	Lokacija	Bruto površina (ha)
1	Gospodarska zona Grude – Pogana Vlaka	Grude	
2	Gospodarska zona Grafotisak		
3	Gospodarska zona Grude - Jug		
4	Gospodarska zona Violeta - Dubrava		
1	Mostarska Vrata	Ljubuški	32,91
2	Zvirići		174,67
			207,58
1	GZ „Trn“,	Grad Široki Brijeg	127,88
2	Poslovna zona „Pecara“		19,027
3	GZ „Knešpolje“,		16,24
4	Mikroindustrijska zona Knešpolje		
5	Turčinovići		
6	Buhovo		
7	Dužice		
1	Zona Vlake	Posušje	30
2	Zona Topala		
3	Zona Osrdak		12
4	Zona Vicanov Brig		
5	Gospodarska zona uz južnu zaobilaznicu put		
6	Gospodarska zona Osoje		
7	Gospodarska zona Vinjanski Dom		

Izvor: Prostorni plan Županije Zapadnohercegovačke

U planovima i programima za otvaranje gospodarskih zona treba prvenstveno voditi računa o prometnoj povezanosti područja s naseljem, mogućnostima širenja zone u budućnosti, okolišnim čimbenicima i proizvodnim potrebama. Svaka zona mora imati izgrađene prometnice (izvan i unutar zone) za potrebe eventualne vatrogasne intervencije, potrebnu infrastrukturu (struja, vodovod, kanalizacija, sustav oborinskih voda, itd.).

1.8. Promet i prometna infrastruktura Županije Zapadnohercegovačke

Kad je u pitanju povezanost ŽZH s drugim državama, te županijama unutar BiH, onda je zbog njenog graničnog položaja u prvom redu upućena na povezivanje i usuglašavanje s cestovnom mrežom RH, a unutar BiH to su susjedne Hercegovačko-neretvanska, Hercegbosanska i Srednjobosanska županija.

Auto-cestovni pravci na koje se ŽZH treba dobro povezati su autocesta na koridoru Vc u BiH i Jadransko-jonska autocesta u budućnosti (Trst-RH- BiH-Crna Gora-Albanija-Grčka), a sada A1 u RH.

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Povezivanje centara unutar ŽZH i susjednih gradskog/općinskih centara se vrši mrežom magistralnih, regionalnih i lokalnih cesta.

1.8.1. Cestovni promet

Prostorna osnova Plana ŽZH pruža informacije o postojećoj cestovnoj mreži. Zakon o Cestama Federacije BiH, javne ceste razvrstava na:

- AC - autoceste (u nadležnosti JP "Autoceste Federacije BiH");
- BC - brze ceste (u nadležnosti JP "Autoceste Federacije BiH");
- MC - magistralne ceste (u nadležnosti JP "Ceste Federacije BiH");
- RC - regionalne ceste (u Županijskoj nadležnosti);
- LC - lokalne ceste (u Općinskoj nadležnosti).

Dionica Bijača-Zvirovići, duljine 10,22 km, **autoceste na Koridoru Vc** prolazi ŽZH u duljini cca 8 km, od kojih je trenutno 4 km u fazi građenja. U području ŽZH planirano je jedno čvorište, i to čvorište Zvirići, te granični prijelaz Bijača. Projektirano je i odmorište, te prateći uslužni objekt Kravica, obostrano postavljen u odnosu na autocestu. Petlja Zvirići spaja regionalnu cestu R423 na autocestu. Autocesta je projektirana s dva kolnika odvojena razdjelnim pojasom. Projektna brzina iznosi 120 km/h. Projektirani objekti ove dionice na području ŽZH su:

- most Studenčica, L = 590,00 m / 590,00 m;
- vijadukt Pavlovići, L = 387,00 m / 382,00 m;
- tunel Bijela Vlaka, L = 485,69 m / 483,00 m;
- most Trebižat, L = 380,00 m / 370,00.

Magistralne ceste:

U Prostornoj osnovi plana ŽZH predstavljeno je cca 101,65 km magistralnih cesta, dok se na kraju planskog razdoblja planira građenje još cca 8,5 km.

Pregled magistralnih cesta po općinama i gradu prikazan je sljedećom tablicom.

Tablica 1.8.1. Pregled duljina magistralnih cesta u ŽZH

Općina Grude						
Red. br.	Broj ceste	Dionica	Duljina [km]	Opće stanje		
1.	M6	Gorica - Grude - Ljubuški - Čapljina	20,50	Geometrija uvjetno dobra, loše stanje zbog prolaska kroz gusta naselja		
Ukupno:			20,50			
Općina Ljubuški						
Red. br.	Stara oznaka /nova oznaka	Naziv ceste	Duljina [km]	Širina kolnika	Podaci o Kolniku	
1.	M 230 / M6	Magistralna cesta Vinjani D.- Posušje-Ljubuški-Studenci	27,27	7,0	Uvjetno dobri	
2.	M 120 / R424 i R423	Mostar – Čitluk – Ljubuški – Teskera – Bijača – granica s RH	21,95			
Ukupno:			49,22			
Grad Široki Brijeg						
Red.br.	Broj ceste	Dionica	Duljina	Opće stanje	Planirano	
POSTOJEĆE STANJE						
1.	M6.1	Posušje - Široki Brijeg - Mostar	27,00	Geometrija uvjetno dobra, loše stanje zbog prolaska kroz gusta naselja	Redovno održavanje	
Ukupno:			27,00			

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Općina Posušje					
Red. br.	Oznaka	Naziv ceste	Duljina [km]	Širina kolnika	Podaci o Kolniku
1.	M 6.1	Magistralni put Posušje - Mostar			
2.	M 15	Posušje - Livno			
		Ukupno:	25		

Regionalne ceste:

Županijom prolazi cca 147 km **regionalnih cesta**, prikazanih u tablici:

PREGLED CESTA U ŽZH		
Oznaka ceste	Dionica	Duljina ceste (u km)
R 419	Posušje-Rakitno-Blidinje	28,39
R 420	Privalj-Grude-Posušje-Vir-granica RH	51,49
R 421	Sovići-Drinovci-Tihaljina-Klobuk	20,23
R 422	Vitina-Veljaci-Orahovlje-granica RH	5,32
R 423	Teskera –Hardomilje-Bijača (granica RH)	10,96
R 424	Crveni grm- Teskera- Ljubuški-Čitluk	15,81
R 425a	prolaz Miletina (Tromeđa-Trebižat)	0,90
R 425	Široki Brijeg-Tromeđa	13,91
Ukupno:		147,01

Izvor: Prostorni plan ŽZH

Tablica 1.8.2. Pregled duljina regionalnih cesta u ŽZH

Općina Grude					
Red.br.	Broj ceste	Dionica	Duljina	Opće stanje	
1.	R 420	Posušje – Grude	6,93 km	Dobro	
2.	R 420	Privalj – Grude	6,96 km	Geometrija uvjetno dobra, loše stanje zbog prolaska kroz gusta naselja	
3.	R 421	Sovići - Drinovci - Tihaljina – Klobuk	18,58 km	uvjetno dobro	
		Ukupno:	32,47 km		
Općina Ljubuški					
Red.br.	Oznaka	Naziv ceste	Duljina (km)	Širina kolnika	
1.	R854 / R421	Sovici-Drinovci-Tihaljina-Klobuk	1,6	5,0	
2.	R857/ R422	Vitina-Orahovlje (granica sa RH)	5,32	5,0	
3.	R802/R424	Teskera-Crveni Grm (granica sa RH)	5,4	5,0	
4.	R 858	Orahovlje - Teskera	9,0		
5.	R 801/ R425a	Granica sa op. Čitluk-Miletina – granica s Općinom Čapljina	0,85	-	
		Ukupno:	22,17		
Grad Široki Brijeg					
Red.br.	Broj ceste	Dionica	Duljina	Opće stanje	Planirano
1.	R 425	Široki Brijeg - Čitluk - Žitomislíci	13,91	Loše	redovno održavanje i rekonstrukcija
2.	R 420	Privalj - Grude	4,67	Geometrija uvjetno dobra, loše stanje zbog prolaska kroz gusta naselja	redovno održavanje i rekonstrukcija
		Ukupno:	18,58		
Općina Posušje					
Red.br.	Broj ceste	Dionica	Duljina	Opće stanje	
1.	R420	Posušje – Grude			

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

2.	R 419	Posušje-Rakitno-Blidinje-Jablanica		
		Ukupno:	60	

Lokalne ceste:

Županijom prolazi cca 509 km **lokalnih cesta**.

Ukupan prikaz cestovne mreže u ŽZH (stanje 2012.)

Cesta	Duljina u km
Brza/magistralna	0
Magistralne ceste	101,65
Regionalne ceste	147,01
Lokalne ceste	509

Slika 5. Model razvika cestovne mreže

1.9. Pregled turističkih naselja

Područje Općine **Grude** ima uvjete za razvoj turizma zasnovanog na prirodnim ljepotama, kao što su izvorišni krak rijeke Tihaljine i prostor u Imotsko-Bekijskom polju. U oba navedena područja su karakteristični vodeni objekti, vrela i vrlo čisti tokovi voda Vrlike i Tihaljine. Pored njih tu su jezero Krenica, Ravlića pećina, koja se nalazi neposredno u kojoj se nalaze ostaci neolitske kulture, Cvitanjske stine, ušće Nezdravice, kupalište Copacabana, te prirodni fenomen Vrbina. Na području Gruda jedini primjer seoskoga turizma koji nudi usluge smještaja i prehrane, kao i dodatne aktivnosti je Marića gaj, pored ceste Grude-Ljubuški, gdje se na imanju površine 40 ha nude dodatne aktivnosti i mogućnost aktivnoga odmora u prirodi družeći se s domaćim životinjama, jašući ili šetajući uređenim stazama. Za uslugu smještaja renovirana je stara kamena kuća iz 1920. godine s apartmanima opremljenim rustikalnim namještajem.

Općina Gruda ima slijedeće smještajne kapacitete:

- Hotel „Otok“ (62 ležaja u 23 sobe),
- „Marića gaj“ (24 ležaja),
- Motel "Dorin" i motel "Kod Barića".

Prostor Općine **Ljubuški** prepoznatljiv je po prirodnim ljepotama rijeke Trebižat i njenih pritoka Studenčice i Vrioštice. Specifičnosti ovih rijeka čine područja uz njihova korita pogodnim za turizam i rekreaciju. Razvojni turistički potencijal općine Ljubuški čine sljedeći lokaliteti:

- gornji tok rijeke Trebižat (poviše slapa Koćuša);
- slap Kravica;
- rodna kuća bl. Petra Barbarića
- vjerski vrh Markovište
- brdo Klobuk
- lokalitet Kajtazovina;
- lokalitet Staro Hardomilje;
- podnožje Klobuka;
- lokalitet Žabar;
- tvrđava Herceg Stjepana
- naselja Vodice, Dole, Greda
- Muzej na Humcu
- Rimski logor Gračina

Na području Miletina na prostoru od 111,36 ha uz vjerski turizam Međugorja planirana je T1 zona za turizam. U općini Ljubuški izdvajamo dva smještajna objekta, to su:

- Poslovni hotel „Hum“ (8 soba, dvije manje konferencijske dvorane s ukupnog 65 sjedećih mjesta, restoran)
- Motel „Most“ (4 jednokrevetne sobe, 4 dvokrevetne sobe i 2 trokrevetne sobe).

Općina **Posušje** ima i svoje prirodne ljepote, kao što su: visoka planinska ljepotica Čvrstica (mnm) s njezinim impresivnim obroncima te endemima, Blidinjsko jezero (1.200 mnm), Šumsko područje Masna Luka s više bistrih planinskih izvora i prekrasnom jelovom i borovom šumom, akumulacija Tribistovo, Brina, zanimljiv krški, te donedavno čovjeku nepristupačan kanjon Ričine, kao i izvor Žukovice u Zagorju.

Prostor Grada **Širokog Brijega** ima značajne, ali relativno malo iskorištene mogućnosti za razvoj turizma. Lokalitet Borak već predstavlja jednu od dosta poznatih prirodnih hercegovačkih destinacija, u neposrednoj blizini grada. Lokalitet Grabova draga, sjeveroistočno od Širokog Brijega, u paleontološkom smislu predstavlja možda i najznačajniji lokalitet, odnosno nalazište fosila, ne samo na ovim prostorima već i u široj regiji.

Turistički potencijali Širokog Brijega:

- Kanjon rijeke Lištice „Borak“
- Zavod Svete Obitelji
- Riznica Franjevačke galerije Široki Brijeg
- Franjevačka galerija Široki Brijeg
- Nekropola stećaka Lipovci, Sajmište, Šarampovo, Barevište, Izbično itd.
- Crkva u Kočerinu i Kočerinska ploča
- Aleja hrvatske cirilice
- Mokriskik i bazilika iz V. stoljeća u Mokrom
- Zvonigrad, stari ilirski grad
- Blato

Hoteli u Širokom Brijegu:

- Hotel „Park“
- Hotel „Đulić“
- Hotel „Royal“.

1.9.1. Pregled kulturnih dobara po općinama

Broj proglašanih nacionalnih spomenika u ŽZH iznosi 8, što je oko 1% spomenika u BiH, odnosno 2% spomenika u F BiH, iako je prostor Županije naseljen od prapovijesnih vremena. Od toga, u graditeljske cjeline svrstana su 4 nacionalna spomenika, uz 4 arheološka i povijesna područja, bez povijesnih građevina i spomenika, te bez pokretnih dobara.

„N“ - **NACIONALNI SPOMENICI**

„PL“ - **PRIVREMENA LISTA NACIONALNIH SPOMENIKA**

Tablica 1.9.1. Broj nacionalnih spomenika

Općina /Grad	Nacionalni spomenik				Privremena lista nacionalnih spomenika
	Povijesne građevine i spomenici	Graditeljske cjeline	Arheološka i povijesna područja	Ukupno	
Grude	0	0	0	0	3
Ljubuški	0	3	3	6	3
Posušje	0	0	1	1	4
Široki Brijeg	0	1	0	1	3
ŽZH:	0	4	4	8	13

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

GRUDE

Oznaka	Naziv	Naseljeno mjesto
PL1	Crkva sv. Katarine	Grude
PL2	Crkva sv. Mihovila	Drinovci
PL3	Crkva sv. Stjepana Prvomučenika	Gorica

LJUBUŠKI

Oznaka	Naziv	Naseljeno mjesto
N2	Džamija Ali-bega Kapetanovića - graditeljska cjelina ("Sl. glasnik BiH", broj: 97/07);	Vitina
PL1	Župna crkva sv. Paškala- povijesna građevina	Vitina
PL2	Katolička crkva – sakralna povijesna građevina,	Veljaci
PL3	Franjevačka crkva i samostan– graditeljska cjelina	Humac
kulturno - povijesnih dobara		
N1	Lalića kula s dvorima - graditeljska cjelina ("Sl. glasnik BiH", broj: 50/10);	Ljubuški
N3	Antički vojni logor na Gračinama- arheološki lokalitet	Humac
N4	Nekropola sa stećcima Bijača-- povijesno područje ("Sl. glasnik BiH", broj: 53/11);	Ljubuški
N5	Nekropola sa stećcima Mramorje- povijesno područje ("Sl. glasnik BiH", broj: 86/08);	Gornji Studenci
N6	Stari grad Ljubuški - graditeljska cjelina ("Sl. glasnik BiH", broj: 43/03).	Ljubuški

POSUŠJE

Oznaka	Naziv	Naseljeno mjesto
N	Nekropola stećaka	Donje Bare
PL1	Crkva Bezgrešnog začeca BDM	Posušje
PL2	Crkva Uznesenja BDM	Gradac
PL3	Crkva sv. Ivana Nepomuka	Rakitno
PL4	Crkva sv. Jure	Vir

GRAD ŠIROKI BRIJEG

Oznaka	Naziv	Naseljeno mjesto
N1	Franjevački samostan i crkva, graditeljska cjelina	Široki Brijeg
PL1	Crkva sv. Petra i Pavla;	Kočerin
PL2	Crkva sv. Ane	Ljuti Dolac
PL3	Nekropola stećaka	Mokro

Na području Županije djeluje nekoliko gradskih knjižnica koje su dobro opremljene naslovima, kao i nekoliko muzeja i galerija: *Franjevačku galeriju* u Širokom Brijegu, *Muzej franjevačkog samostana na Humcu*, *Umjetničku galeriju TMT* u Ljubuškom, *Galeriju u Masnoj Luci*, *Hrvatska arheološka zbirka Svetog Stjepana Prvomučenika u Gorici*, *Etnografski muzej u Gorici*, te *HKUD Hercegovac*, koje okuplja kulturno-umjetnička društva iz svih općina Županije.

1.9.2. Zaštićena prirodna područja ŽZH

Na području ŽZH nalazi se 1 (upravljeni) prirodni rezervat - Šumsko područje Masna Luka, te 12 spomenika prirode, od čega 1 geološki - Sedrena područja oko vodopada Kravice i 11 geomorfoloških spomenika: Blidinje jezero, jezero Krenica kod Gruda, vrelo Tihaljine kod Peć Mlina, vrelo Lištice kod Borka, vrelo Vrioštice u Vitini, vodopadi Kravica, Koćuša i Bučine na

rijeci Trebižatu, te pećina Hardomilje kod Ljubuškog, Vrbine kod Kongore (Grude) i Pravčeva pećina kod vrela Lištice (Široki Brijeg).

Prema Prostornom planu Općine **Grude** (1986.), u prirodnu baštinu u općini Grude ubrojeni su kao prirodni rezervati izvorišni krak rijeke Tihaljine i prostor u IB polju. U oba navedena područja su karakteristični vodeni objekti vrela i vrlo čisti tokovi voda Vrlike i Tihaljine.

Prema Prostornom planu Općine **Ljubuški** (1989.), „kao predio prirodnog naslijeđa, odnosno prirodne ljepote, koja imaju kulturno i znanstveno značenje utvrđuju se i zaštićuju sljedeća područja“:

- Vodopad „Kravica“ na rijeci Trebižat;
- Geološko-sedreno područje oko vodopada „Kravica“;
- Vodopad „Koćuša“ na rijeci Trebižat u Veljacima;
- Vrelo Vrioštica u Vitini;
- Vodopad „Bučine“ na Trebižatu;
- Vrelo Klokun u Klobuku i
- Vrelo Daupovac u Studencima.

Prema Prostornom planu Općine **Posušje** (1990.), posebno zaštićeni prostori su:

- Glacijalno Blidinje jezero na Čvrsnici, glacijalni cirkovi i vale ;
- Slivno područje umjetne akumulacije Tribistovo ;
- Područje eksploatacijskog prava Rudnika boksita;
- Površina retencije Rastovača ;
- Površina planirane akumulacije Ričica na dijelu Općine Posušje

Prema Prostornom planu Grada **Širokog Brijega** (1990.), prostori koji se prema prirodnim vrijednostima ističu i koji su kao takvi zaštićeni su:

- Vrelo Borak (Lištica) s neposrednom okolinom, kao prirodna znamenitost i vrijednost;
- Hrast pred Franjevačkom crkvom u Širokom Brijegu, koji ima posebnu prirodnu vrijednost.

1.10. Pregled elektroenergetskih građevina za proizvodnju, prijenos i distribuciju električne energije

1.10.1. Proizvodnja električne energije

	HIDROELEKTRANE	MINI HIDROELEKTRANE
1.	HE Peć Mlini	MHE „Buk“
2.	HE Mostarsko blato	

HE Peć Mlini, na području općine Grude, energetski koristi vode rijeke Tihaljine na prirodnoj visinskoj razlici od 107 m između Imotsko-Bekijskog polja - Nuga i strojarnice u podnožju brda Petnik na lokaciji Peć Mlini. Elektrana je financirana kombiniranjem vlastitog kapitala i kredita. Puštena je u rad 2004. godine, 70 GWh srednje godišnje proizvodnje s dva agregata od 15,3 MW, ova HE opravdala je projektna rješenja stara više od pola stoljeća. Instalirani protok elektrane je 30 m³/s, dok je srednji godišnji dotok elektrane 197,4 m³/s.

HE Mostarsko blato koncipirana je kao višenamjenski, energetsko-vodoprivredni objekt regulacije cijelog krškog područja Mostarsko blato, između Mostara i Širokog Brijega. Koristi vode slivova rijeka Lištice i Ugrovače, na prirodnom padu između akumulacijskog jezera Mostarsko blato i Bišća polja, odnosno rijeke Neretve. Očekivana godišnja proizvodnja je oko 170 GWh.

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

MHE „Buk“, započela je s radom 1991. godine, a dozvolu za rad-licencu „FERK-a“ je dobila 2011. godine. Francisova turbina, instalirane aktivne snage 140 kW, ima projektiranu godišnju proizvodnju električne energije od 0,75 GWh.

1.10.2. Prijenos i opskrba električnom energijom

Prijenosnu mrežu ŽZH čine:

- Nadzemni vodovi 110, 220 i 400 kV naponske razine
- Transformatorske stanice 400/x kV, 220/x kV i 110/x kV i
- Rasklopna postrojenja.

Opskrba električnom energijom na području Općine **Grude** ostvaruje se iz jednog elektroenergetskog postrojenja TS 110/35/10 kV Grude, napaja 163 TS x/0,4 kV. Područjem Općine prolaze i u pogonu su četiri 110 kV dalekovoda, te dva 35 kV dalekovoda od kojih jedan (Grude-Kočerin) radi s 10 kV pogonskim naponom.

Opskrba Općine **Ljubuški** se ostvaruje iz pojne TS 110/35/10(20) kV Ljubuški. Preko teritorija Općine prelaze 110 kV-ni nadzemni vodovi: DV 110 kV TS Ljubuški- TS Čitluk (8,0 km), DV 110 kV TS Ljubuški-TS Čapljina (8,4 km), DV 110 kV TS Ljubuški-TS Vrgorac (11,5 km - koji radi pod 35 kV).

Opskrba na području Općine **Posušje** ostvaruje se iz istoimene TS 110/35/10 kV, koja preko mreže 10 kV napaja 159 TS 10/0,4 kV, dva 110 kV dalekovoda, jedan 35 kV dalekovod te 2x220 kV dalekovod dijelom u pogonu na 35 kV.

Opskrba Grada **Široki Brijeg** se ostvaruje iz pojnih TS: TS 110/2x10/10 kV Široki Brijeg i TS 110/35/10(20) kV Grude. Prvenstveno se koristi TS 110/2x10/10 kV Široki Brijeg koja sadrži dva transformatora nazivne snage transformacije 20/20/14 MVA. Za potrebe opskrbe TSA SN/0,4 kV koje se nalaze na izvodu Kočerin koristi se dio postojećeg 35 kV dalekovoda Grude-Široki Brijeg, ukupne duljine 15,2 km.

110 i 35 kV elektroenergetski objekti u općinama ŽZH

	Naziv objekta	Instalirana snaga u transformaciji [MVA]	Spojni vodovi
Grude	TS 110/35/10 Grude	TR 110/35/10 kV; 20/14/14 MVA TR 110/35/10 kV; 16/16/10,7 MVA	DV 110 kV Imotski – Grude DV 110 kV Široki Brijeg - Grude DV 110 kV HE Peć Mlini – Grude DV 35 kV Posušje – Grude
	HE Peć-Mlini		DV 110 kV Posušje - HE Peć Mlini DV 110 kV Grude - HE Peć
Ljubuški	TS 110/35/10 (20) Ljubuški	TR 110/35/10(20) kV; 20/14/20 MVA TR 110/10(20)/35 kV; 20/20/14 MVA	DV 110 kV Ljubuški-Čitluk DV 110 kV Ljubuški-Čapljina DV 110 (35) kV Ljubuški-Vrgorac
Posušje	TS 110/35/10 Posušje	TR 110/35/10(20) kV; 20/14/20 MVA TR 110/35/10(20) kV; 20/14/20 MVA	DV 110 kV Tomislavgrad-Posušje DV 110 kV Grude-Posušje DV 35 kV Grude-Posušje
	TS 35/10 kV Blidinje	TR 35/10 kV 2,5 MVA	DV 35 kV HE Rama-Brana HE Jablanica DV 2x220 kV (35) Rama-Posušje DV 35 kV Grude-Posušje
Š.Brijeg	TS 110/2 x 10/10 kV Š. Brijeg	110/10(20)/10 kV; 20/20/14 MVA 110/10(20)/10 kV; 16/16/10,7 MVA	DV 110 kV Široki Brijeg-Grude DV 110 kV Široki Brijeg-Mostar 4

10 i 20 kV vodovi i TS 10(20)/0,4 kV

Grude - TS 110/35/10 kV napaja devet 10 kV izvoda, od kojih je jedan Kočerin koji električnom energijom opskrbljuje TS x/0,4 kV u gradu Široki Brijeg. Ukupna duljina svih vodova 10 kV pogonskog napona u opskrbnom području TS 110/35 kV Grude, osim 10 kV izvoda Kočerin koji napaja TS x/0,4 kV u Širokom Brijegu, je 142,81 km. Pri tome je ukupna duljina kablskih dionica 30,679 km, a nadzemnih dionica 109,457 km. Najveći broj TS x/0,4 kV opskrbljuje izvod Drinovci (35), a potom Pivovara-Tihaljina (28). Najmanji broj TS x/0,4 kV opskrbljuje izvod Boboška (Grutex), njih šest.

Ljubuški - Postojeća TS 110/35/10(20) kV Ljubuški je 110 kV-tnim dalekovodima povezana s TS 110/x kV Čapljina i Čitluk i TS 35/10 kV Vrgorac, čime je zadovoljen (n-1) kriterij. Duljina dalekovoda od TS Ljubuški do TS Čitluk je cca 13 km, dok je duljina dalekovoda od TS Ljubuški do TS Čapljina cca 18,4 km. Opskrba potrošača na području Općine realizirana je putem trinaest 10(20) kV izvoda. Svim su izvodima početne dionice izvedene kablški. Šest izvoda je potpuno kablirano, a u sedam izvoda dominiraju nadzemne (zračne) mreže.

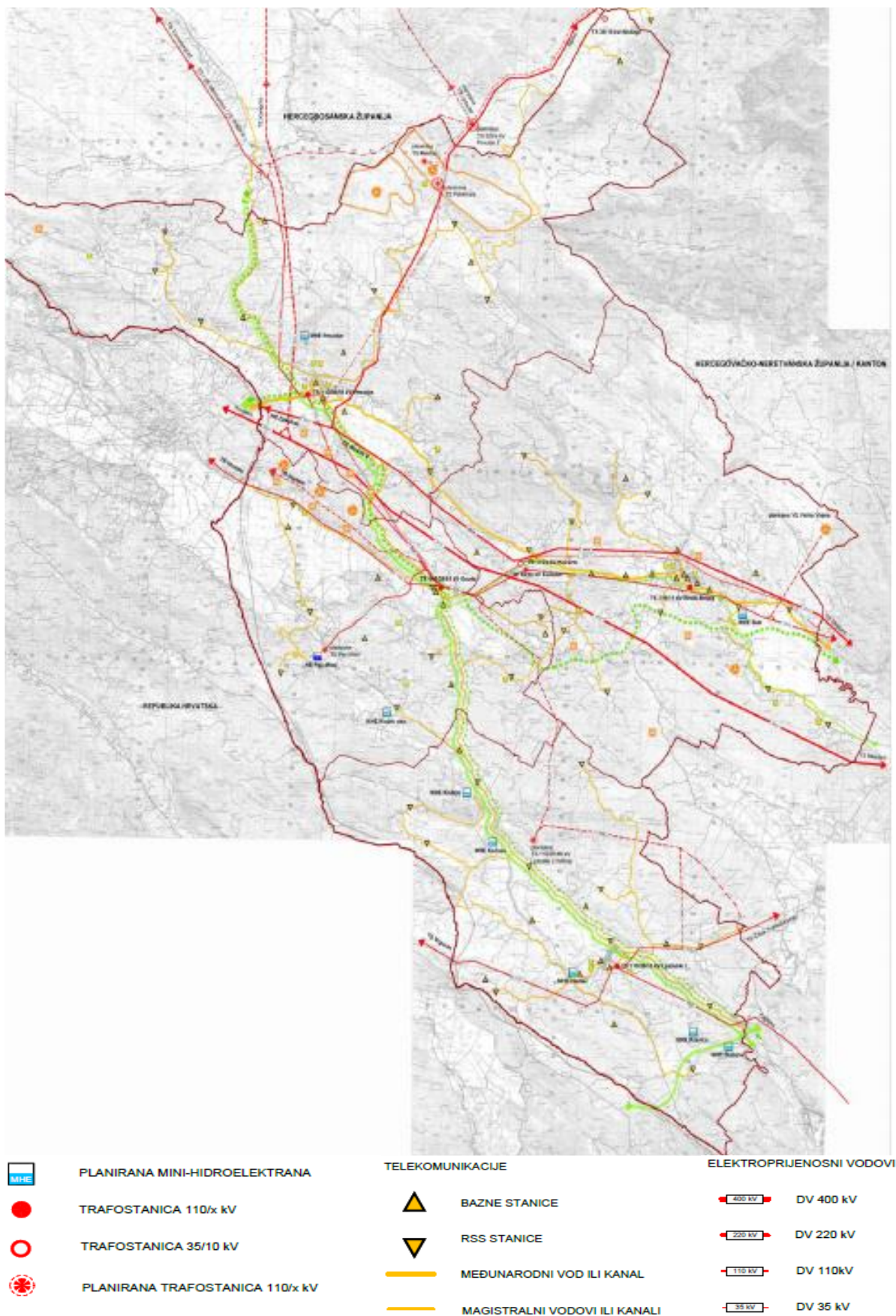
Posušje - Iz TS 110/35/10 kV Posušje izlazi deset izvoda 10(20) kV, od čega pet u potpunosti kablških (Durmišuša, Meljakuša, Marasov Brig, Jug i Femis) za napajanje električnom energijom gradskog područja Posušja, te pet većinom nadzemnih (Zavelim, Rakitno, Broćanac, Studena Vrila i Lipovice) za napajanje električnom energijom okolnih naselja. Izvodi 10 kV Zavelim i Rakitno su izrazito dugački, s odcjepima preko 43 km. Relativno dugački su i izvodi 10 kV Broćanac i Studena Vrila, s odcjepima 23 km, odnosno 24 km.

Široki Brijeg - Prema podacima iz *Studije kratkoročnog i srednjoročnog razvoja distribucijske mreže i postrojenja 2006.-2010. godina s projekcijom do 2020. Za područje grada Široki Brijeg (2008)*, od 14 izvoda u opskrbnom području na 9 izvoda (Ljuti dolac, Polog, Gradac, Rasio, Dužice, Crnač, Crne lokve, Kočerin i Trn) dominiraju nadzemne dionice (njima pripada i izvod Trn za kojeg je svojstvena nešto veća duljina kablških dionica). Na preostalim izvodima, na njih 5 (Stadion, Lištica 6, Hotel, FEAL, Lišto) dominiraju kablške dionice. Pogonski napon svih izvoda je 10 kV. Ukupna duljina svih izvoda je 241.855 km. Pri tome je duljina kablških dionica 52,019 km (21,5%), a duljina nadzemnih dionica 189,836 km (78,5%). Moguće je zaključiti kako u opskrbnom području prevladavaju nadzemni vodovi.

TSA SN/0,4 kV u opskrbnom području podijeljene su u tri grupe: Gospodarstvo (7), Usluge i kućanstva – ruralno (190), te Usluge i kućanstva – urbano (25). Prepoznate su sljedeće gospodarske zone: Zona Knešpolje (put za grad Mostar) – izvod Knešpolje, Zona Trn – izvod Feal, izvod Visoka Glavica i Izvod Zona Trn iz TS 35/10(20) Kočerin.

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Slika 6. Elektroenergetske građevine za proizvodnju i prijenos električne energije

1.11. Pregled lokacija na kojima su uskladištene veće količine zapaljivih tekućina i plinova, eksplozivnih tvari i drugih opasnih tvari

Red. br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Kategorija ugroženosti od požara
1.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica hrvatskih branitelja	+ plin
2.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
3.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Ljubuški	Veljaci	+ + plin
4.	PERIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Međugorska ulica	+ + plin
5.	MB IVANIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje	+ + plin
6.	PRO GAS d.o.o. Proboj	Ljubuški	Proboj bb	+ + plin
7.	MINA d.o.o. Grude	Ljubuški	Klobuk bb	+ plin
8.	GOJAN d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
9.	ANTUNOVIĆ AGS d.o.o. Orašje B.C. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ + plin
10.	K-BENZ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Teskera bb	+ + plin
11.	AT KERAMETAL d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica hrvatskih kraljeva	+ + plin
12.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) - lijevo	+ + plin
13.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) -desno	+ + plin
14.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Grude	Gorica	+ + plin
15.	FRANCK d.o.o. Sarajevo	Grude	Ružići	-
16.	Violeta d.o.o.	Grude	Dragićina	-
17.	VISOKA d.o.o. Sovići (Benzinska crpka Drinovci)	Grude	Drinovci	+ plin
18.	HIFA – PETROL Sarajevo	Grude	Sovići	+ + plin
19.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Grude	Dr. Franje Tuđmana 58	+ + plin
20.	DIM TRADE d.o.o. Grude	Grude	Dr. Franje Tuđmana	-
21.	PERIŠIĆ BENZ d.o.o. Grude	Grude	Blage Zadre 2	+ + plin
22.	GRAFOTISAK d.o.o. Grude (Benzinska crpka)	Grude	Gojka Suška 7	+ + plin
23.	JAMM- BENZ d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Privalj bb	+ plin
24.	BAGARIĆ d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ + plin
25.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (Benzinska crpka II Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ plin
26.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Š. Brijeg	Trnska cesta 189	+ plin
27.	G- PETROL d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Klanac bb	-
28.	PETROL BH OIL COMPANY d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Pobijenih franjevaca bb	+ + plin
29.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (Benzinska crpka I Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Fra Didaka Buntića bb	+ + plin
30.	MEPAS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Varaždinska bb	+ plin

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Red. br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Napomena
31.	ABC PETROL d.o.o. Š. Brijeg B.C. I	Š. Brijeg	Stjepana Radića 44	+ plin
32.	VASKE d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Ljuti Dolac	-
33.	ZDB d.o.o. Široki Brijeg Ščepići Benz	Š. Brijeg	Jare	+ plin
34.	JOZO BENZ d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Uzarići	+ plin
35.	ZOIMPEX d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Knešpolje	+ plin
36.	GUDELJ d.o.o. Vitez (Eurotank Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Provo bb	+ plin
37.	MIŠKIĆ BUS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Buhovo	+ plin
38.	ABC PETROL d.o.o. Š. Brijeg B.C. II	Š. Brijeg	Mokro bb	+ plin
39.	Lukas TP Nakić	Š. Brijeg	Fra Dominika Mandića	-
40.	FEAL d.o.o.	Š. Brijeg	Trnska cesta 146	-
41.	MIS BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Put za Batin	+ plin
42.	Binvest d.o.o.	Posušje	Čitluk	-
43.	Meggle d.o.o.	Posušje	Osrdak bb	-
44.	ŠIŠ PRIJEVOZI d.o.o.	Posušje	Rakitno	-
45.	LAGER d.o.o. Posušje	Posušje	Južna obilaznice	+ +plin
46.	BGL COMMERCE d.o.o. Posušje	Posušje	Put Imotskog	+ +plin
47.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (BC Posušje)	Posušje	Fra Grga Martića	+ plin
48.	IZVOR d.o.o. Posušje (B. Crpka 1 DI BENZ)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin
49.	IZVOR d.o.o. Posušje (B.C. 2 DI BENZ)	Posušje	Čitluk bb	+ + plin
50.	TIOIL d.o.o. Stara Bila (B. crpka Posušje)	Posušje	Ante Starčevića	+ plin
51.	STRIPS d.o.o. Posušje (BC Vican benz)	Posušje	Rastovača bb	+ + plin
52.	DRAVEL d.o.o. Posušje (Dragoja benz)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin
53.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka I)	Posušje	Rakitno	+ plin
54.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka II)	Posušje	Vrpolje	+ plin
55.	TONI BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Vir bb	-
56.	F1 d.o.o. Posušje	Posušje	Zagrebačka bb	+ plin

Legenda: + plin - prodaja boca UNP od 10 i 35 kg,
 + + plin - prodaja boca UNP od 10 i 35 kg i prodaja UNP za motorna vozila.
 - - ne drže plin

Tabelarni prikaz pravnih osoba koje skladište eksplozivne tvari za gospodarsku uporabu:

Red. br.	Naziv pravne osobe	Mjesto	Adresa skladišta
1.	KIWI – ŠPORT d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje
2.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Crveni Grm, Ljubuški (Kamenolom)
3.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Cerov Dolac, Grude
4.	TIM – Z d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Studena Vrila, Posušje
5.	KTM – BRINA	Posušje	Studena Vrila, Posušje
6.	RUDNICI BOKSITA	Posušje	Studena Vrila, Posušje

Na području ŽZH postoji jedna punionica plina:

1. LIQUIVEX d.o.o. Ljubuški, Proboj.....2x 60 m³

1.12. Pregled vatrogasnih domova i broja dragovoljnih i profesionalnih postrojbi za gašenje požara

Grude

VD Grude je na adresi Andrije Šimića 4, broji 3 profesionalna vatrogasca + zapovjednik. DVD Gorica je smješteno u Gorici i ima 10-20 dragovoljnih vatrogasaca.

Ljubuški

U sklopu općinske službe civilne i protupožarne zaštite djeluje Vatrogasna postrojba Ljubuški kao stručna organizacija čija djelatnost obuhvaća aktivnosti na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i eksplozijom, pružanju tehničke pomoći u nezgodama i opasnostima izazvanim prirodnim i drugim nepogodama, sudjelovanje u provođenju preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija, te obavljanje drugih poslova vezanih za zaštitu i gašenje požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom. Vatrogasna postrojba broji 5 djelatnika, Na području Općine postoji Dragovoljno vatrogasno društvo Ljubuški kao udruga građana.

Posušje

U sklopu Službe CZ formiran je Odsjek za zaštitu od požara i vatrogastvo – PVP je popunjena u cijelosti. U profesionalnoj vatrogasnoj postrojbi predviđeno je 6 vatrogasaca sa zapovjednikom na čelu. Ova postrojba pokriva cijelo područje općine Posušje. Sjedište postrojbe je u Posušju u tzv. privremenom Vatrogasnom domu, koji se nalazi u istočnoj zgradi branitelja na Meljakuši II.

Široki Brijeg

U gradu je smješten vatrogasni dom (Zorićevina) u ulici Bana Jelačića bb, Široki Brijeg. Na području grada djeluje Dragovoljno vatrogasno društvo Mokro kao udruga građana.

Tablica 1.12. Pregled broja profesionalnih, dragovoljnih vatrogasaca i vatrogasnih domova

Grad /općina	Vatrogasna postrojba	Adresa	Broj profesionalnih vatrogasaca	Broj dragovoljnih vatrogasaca	Vatrogasni dom
Grude	VD Grude	Andrije Šimića	4	-	+
	DVD Gorica	Gorici	-	do 20	+
Ljubuški	VP Ljubuški	Hrvatskih branitelja bb	5		
	DVD Ljubuški	Hrvatskih branitelja bb	-		
Posušje	PVP Posušje	Meljakuša 2	6	-	+
Široki Brijeg	VD Široki Brijeg	Bana Jelačića bb	11		+
	DVD Mokro			6	
Ukupno vatrogasaca:			26	26	

1.12.1. Pregled materijalno- tehničkih sredstava koje posjeduju PVP i DVD-a

Tablica 1.12.1. Pregled materijalno tehničkih sredstava koje posjeduju PVP i DVD

DVD Grude	
Vozila	
Cisterne	3
Terenac pickup	1
Ostala oprema	
Hidraulična kliješta za pomoć pri spašavanju	
Visokotlačna prijenosna pumpa za gašenje	
DVD Gorica	
Cisterna	2
Ostala oprema	
Vatrogasne pumpe/crpke	2
PVP Ljubuški	
Vozila	
TAM 110T T10	1
FIAT Ducato (kombi)	1
LADA NIVA	1
Ostala oprema	
Pumpa na vodeni mlaz	2
HOLMATRO pumpa	1
Ručne škare za sječenje sa visokotlačnom pumpom „VEBERHIDRAULIK“	1
Radiostanica "MOTOROLA" CP 140	5
Aparat za disanje "DREGER" komplet	8
Rezervna boca 300bar "DREGER"	40
Rezervna maska "DREGER"	4
Kaciga "STIHL"	2
Osobna zaštitna oprema vatrogasaca	8
Vatrogasna naptrnjača novi model	10
Motorna pila MS 260	1
Aparat za disanje "MSA-AUER 300BAR" komplet	1
PVP Posušje	
Vozila	
Scania	1
FAP	1
Terensko vozilo Mitsubishi	1
Ostala oprema	
Hidraulična kliješta za pomoć pri spašavanju	1
Naptrnjače	20
Motorna pila	1
Vatrogasna pumpa	2
PVP Široki Brijeg	
Vozila	
Vozilo Mercedes	2
Vozilo Nissan Pick-Up	1
Ostala oprema	
Kliješta (Weber)	1
Mlaznica kom. (obične)	5
Naptrnjača	20
Motorna pila (Stihl)	1
Pumpe za vodu kom. (Honda)	2
Osobna zaštitna oprema vatrogasaca	

1.13. Pregled mjesta na kojima postoji stalno vatrogasno dežurstvo;

Tablica 1.13. Pregled mjesta na kojima postoji stalno vatrogasno dežurstvo

OC	lokacija	telefon
Operativni centar CZ ŽZH	Grude	121, 039 661 377
Vatrogasno društvo Grude		123, 063 328 500, 039 662-182
Vatrogasno društvo Gorica		039 670 323
Operativni centar CZ	Ljubuški	121, 039 831 826
PVP		039 831-826
Operativni centar CZ	Posušje	121, 039 681 985
OC PVP		123
Operativni centar CZ	Široki Brijeg	121, 039 706 952, 706-964
OC PVP		123

1.14. Pregled prirodnih crpilišta vode koji se mogu upotrebljavati za gašenje požara

Stalni izvori za opskrbu stanovništva u ŽZH su: Lištica („Borak“) za Široki Brijeg, Vrioštica za Vitinu i Ljubuški, Tihaljina/Mlade/Trebižat za navodnjavanje i energetiku, Klokun za Klobuk, Studenčica za Studence, Grudsko vrilo za Grude, Crnašnica za Knešpolje, Orovnik za Donji Gradac, Žvatić za Dobrič, vrela Ugrovače za Rakitno i umjetna akumulacija Tribistovo za Posušje. Pored ovih veoma vrijednih izvora vode veće praktično značenje u Županiji ima: stalno jezero Blidinje na granici ŽZH i Herceg-bosanske županije, Krenica u općini Grude i povremeno poplavljene površine polja – Mostarsko blato, Imotsko-Bekijsko polje, Mokro polje, Trn, Kočerinsko polje, Jezero kod Izbična, Dobrinj u Crnču i brojna druga krška polja koja tijekom kišne sezone poplavi voda (Izvor: Geotehnički fakultet Varaždin).

Tablica 1.14. Pregled izvorišta podzemnih voda

Naziv izvorišta	Općina izvorišta	Naselje koje se opskrbljuje	Minimalna izdašnost 20-god. Rang pojave $Q_s(l/s)$	Sliv u kojem se izvorište nalazi
Grudsko vrilo	Grude	Grude	30	Neretva i Trebišnica $\Sigma Q = 7725 l/s$
Vrelo Lištice	Široki Brijeg	Široki Brijeg	950	
Vrioštica	Ljubuški	Ljubuški-Vitina	1050	
Studenci	Ljubuški	Ljubuški-Studenci	2000	
Ukupno:			4030	

Izvor: Studija ranjivosti prostora FBiH, 2008.

Potencijalne lokacije vodocrpilišta povoljnih za zrakoplove i helikoptere

Vodocrpilište je mjesto-vodena površina, sa koje se može uzimati voda vjedrom iz helikoptera, ili slijetanjem zrakoplova na tu površinu, radi uzimanja vode glisiranjem. Način i uporaba zračnih snaga u gašenju požara otvorenih prostora, zavisi od mogućnosti i načina vodoopskrbe zrakoplova. Na teritoriji Županije postoje vodene površine (rijeke i jezera), kao potencijalna vodocrpilišta za uzimanje vode vjedrom iz helikoptera.

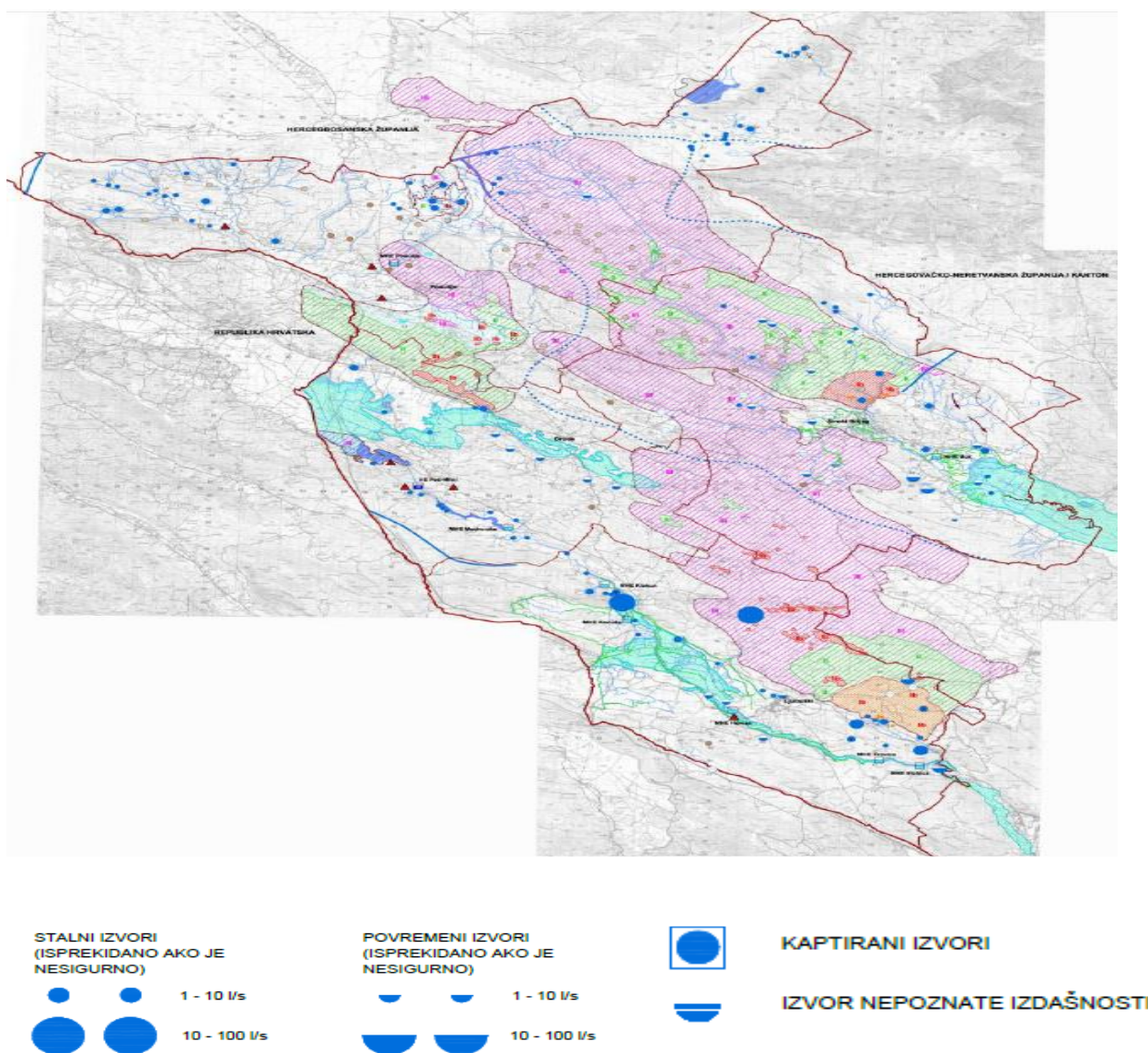

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Tablica 1.14.1 Karakteristike Blidinjskog jezera

Karakteristike Blidinjeg jezera		
1.	POLOŽAJ	Zemljopisno: 22 km jugozapadno od Jablanice; Topografski: planinsko jezero, smješteno između planina Čvrsnica i Vran; Oblik: eliptičan, sa smjerom istok-zapad; Koordinate: 43°36'41" N, 017°29'31" E;
2.	DIMENZIJE I KAPCITET	<ul style="list-style-type: none"> - Površina: 2,5 km²; - Dužina: 2,5 km; - Širina: 2,1 km - Dubina: prosječna dubina oko 0,5 metra, na pojedinim mjestima je oko 4 metra; - Oscilacije vodostaja: do 1 m; - Objekti: nema.
3.	PRILAZI JEZERU	<ul style="list-style-type: none"> - Kopneni: preko Jablanice, ili preko Posušja; - Zračni: najpovoljniji iz pravca Jablanice, SZ-JI.
4.	MOGUĆNOSTI ZA GAŠENJE POŽARA	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje hidrodroma: nepovoljno za hidrodrom; - Vodocrpilište: povoljno za helikoptere.

Izvor: Studija gašenja požara otvorenih prostora 2009.

Slika 7. Vodoopskrba Županije Zapadnohercegovačke

1.15. Pregled vanjske hidrantske mreže i pregled naselja i dijelova naselja u kojima je izvedena HM

Grude

Vanjski hidranti: Grudsko Vrilo, Južna obilaznica u Grudama, Prečistač otpadnih voda u Grudama, plato zgrade branitelja u Grudama

U K U P N O 4 (ČETIRI) HIDRANTA

Ljubuški

Nekad je bila u gradu vanjska hidrantska mreža, ali po riječima djelatnika JP Parkovi d.o.o. ona je uništena i neupotrebjljiva. Po selima se PVP oslanja na hidrante koje im ustupaju gospodarstvenici npr Starački dom Grubišić u Šipovači.

Posušje

Naselja koja imaju vodovodnu i hidrantsku mrežu su:

- Posušje,
- Rastovača,
- Broćanac,
- Vranić,
- Gradac,
- Batin,
- Osoje
- Čitluk,
- Vinjani

Naselja koja nemaju vodovodnu ni hidrantsku mrežu su:

- Vir, Zagorje, Podbila, Zavelim, Poklečani, Sutina, Tribistovo i Masna Luka

Široki Brijeg

popis hidranata po ulicama grada Širokog Brijega:

• ulica fra Didaka Buntića	4 kom
• trg Ante Starčevića	1 kom
• ulica Antuna Mihanovića	2 kom
• Trnska Cesta	4 kom
• ulica Augusta Šenoe	1 kom
• ulica Stjepana Radića	2 kom
• ulica S.S Kranjčevića	1 kom
• krug Duhanske stanice	4 kom
• ulica Pobijenih Franjevac	2 kom
• zgrade na Puringaju	4 kom
• ulica Herceg Stjepana	1 kom
• ulica Kralja Tomislava	3 kom
• industrijska zona Pecara	6 kom

- Naselje Zorićevina
- Naselje Kosa (uz Ulicu Kraljice Jelene)
- Industrijska zona Lise

1.16. Pregled građevina u kojima stalno ili povremeno boravi veći broj osoba

1.16.1. Predškolske ustanove

Tablica 1.16.1. Klasifikacija ustanova za predškolski odgoj u ŽZH (po JLS) prema vlasništvu

po JLS		Ukupan broj ustanova		
Ustanove	Općina	Javne	Privatne	Humanitarne
Predškolske ustanove	Grude	1	3	
	Ljubuški	1	3	
	Posušje	1	2	
	Široki Brijeg	1	4	
Ukupno:		4	12	

Izvor: Procjena ugroženosti od požara općina u ŽZH

Red. br.	Naziv i mjesto objekta	Naseljeno mjesto/adresa
Grude		
1.	Dječji vrtić "Grude"	Ivana Alilovića 3
2.	Dječji vrtić "Sunce"-P	Hrvatskih branitelja 39
3.	Dječji vrtić "Poni" -P	Stjepana Radića 25
4.	Dječji vrtić "Medvjedić"-P	Središte 182,Drinovci
Ljubuški		
1.	Dječji vrtić "Ljubuški"	Zrinsko- Frankopanska bb
2.	Dječji vrtić "Petar Pan"-P	Stjepana Radića bb
3.	Dječji vrtić "Leptirić"-P	Nikole Kordića bb
4.	Dječji vrtić "Sv. Jure"-P	Mostarska vrata bb
Posušje		
1.	Dječji vrtić Bajka Posušje	Kralja Zvonimira 9
2.	Dječji vrtić "Mama"-P	Zaobilaznica bb
3.	Dječji vrtić "Bambi"-P	Vukovarska bb
Široki Brijeg		
1.	Dječji vrtić TRNORUŽICA	Fra Zdenka Galića 1
		Bana Jelačića 9
2.	DV Maslačak-P	Kraljice Jelene 26
3.	DV Sunčica-P	N.Š.Zrinjskog 24
4.	DV Osmjeh-P	Obilazna cesta 58
5.	DV Koko-P	Trnopoljska 13

1.16.2. Osnovnoškolske ustanove

Tablica 1.16.2. Broj matičnih i područnih Osnovnih škola u ŽHŽ

Ustanove	Općina	Broj matičnih škola	Broj područna škola
Osnovnoškolske ustanove	Grude	4	9
	Ljubuški	4	15
	Posušje	5	8
	Široki Brijeg	5	21
Ukupno:		18	53

Izvor: Procjena ugroženosti od požara općina/grada u ŽZH

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Grude			
Red. br.	Naziv i mjesto objekta	Kapacitet	Mjesto/adresa
1.	OŠ Ruđera Boškovića	I.-IX.	Grude
PŠ (6)	Vrućice, Ledinac, Dragićina, Pogana Vlaka, Ružići, Borajna	I.-V.	Vrućice, Ledinac, Dragićina, Pogana Vlaka, Ružići, Borajna
2.	OŠ Antuna Branka i Stanislava Šimića	I.-IX.	Drinovci
PŠ (2)	Tihaljina, Drinovačko Brdo	I.-V.	Tihaljina, Drinovačko Brdo
3.	OŠ fra Stipana Vrljića	I.-IX.	Sovići
PŠ (1)	Gorica	I.-V.	Gorica
4.	Osnovna glazbena škola		Dr. Franje Tuđmana 14, Grude
Ljubuški			
1.	Osnovna škola Marka Marulića	I.-IX.	Ulica hrvatskih branitelja
PŠ (4)	Miletina, Cerno, Donjii Radišići, Gornji Radišići	I.-V.	Miletina, Cerno, Donjii Radišići, Gornji Radišići
2.	Osnovna škola Tina Ujevića	V.-IX.	Vitina
PŠ (7)	Klobuk, Grab, Veljaci, Šipovača Vojnići, Grljevići, Dole	I.-IV.	Klobuk, Grab, Veljaci, Šipovača Vojnići, Grljevići, Dole
3.	Osnovna škola Ivane Brlić Mažuranić	I.-IX.	Jadranska cesta
PŠ (4)	Studenci, Vašarovići, Crveni Grm, Prolog	I.-V.	Studenci, Vašarovići, Crveni Grm, Prolog
4.	Osnovna glazbena škola		Zrinsko-frankopanska bb
Posušje			
1.	Osnovna Škola „Ivana Mažuranića“	1100	Šimuna Čuture 16, Posušje
2.	Osnovna škola Ante Brune Bušića	400	Poklečani -Rakitno
3.	Osnovna Škola Franice Dallera Vir	190	Mečet bb, Vir
4.	Osnovna škola Vranić	120	Vranić
5.	Osnovna Glazbena škola Posušje	70	fra Grge Martića bb,
PŠ (8)	Gradac, Batin, Čitluk, Vinjani, Dubrave, Zagorje, Tribistovo, PŠ Jerko Zovko Broćanac	281	Gradac, Batin, Čitluk, Vinjani, Dubrave, Zagorje, Tribistovo, PŠ Jerko Zovko Broćanac
Široki Brijeg			
1.	Prva OŠ Široki Brijeg	I.-IX.	Augusta Šenoa 6
Područne škole I.-IV. (8)	Centralna	500	Klanac
	Mala škola, Turčinovići, Buhovo, Rasno, Trn, Mokro, Dužice, Čerigaj	637	kod Silosa, Turčinovići Buhovo, Rasno, Trn, Mokro Dužice, Čerigaj
2.	Druga OŠ Široki Brijeg	I.-IX.	Fra Didaka Buntića 27
Područne škole I.-IV. (8)	Centralna	658	
	Uzarići, Knešpolje, Provo, Dobrkovići Izbično, Donja Britvica, Donji Crnač, Gornji Crnač	229	Uzarići, Knešpolje, Provo, Dobrkovići, Izbično, Donja Britvica, Donji Crnač, Gornji Crnač
3.	OŠ Kočerin	I.-IX.	Kočerin bb
PŠ (3)	Centralna	242	
	Podvranić, Ljubotići, Privalj	58	Podvranić, Ljubotići, Privalj
4.	OŠ Biograci	I.-IX.	Biograci bb
	Centralna	176	
PŠ (2)	Ljuti Dolac, Jare	104	Ljuti Dolac, Jare
5.	Glazbena škola Široki Brijeg		Matije Gupca 1

1.16.3. Srednjoškolske i visokoškolske ustanove na području ŽZH

Tablica 1.16.3. Srednjoškolske ustanove u ŽZH

Red. br.	Naziv i mjesto objekta	Kapacitet	Mjesto / adresa
Grude			
1.	Srednja škola „Antuna Branka Šimića“		Dr. Franje Tuđmana
Ljubuški			
1.	JU Gimnazija Ljubuški	370	Ulica sestara milosrdnica
2.	JU Srednja strukovna škola Ruđera Boškovića	646	Ulica sestara milosrdnica
Posušje			
1.	Gimnazija	250	Posušje
2.	Srednja strukovna škola	430	Posušje
Široki Brijeg			
1.	Srednja strukovna škola	659	Kardinala Alojzija Stepinca
2.	Gimnazija fra Dominika Mandića	615	Kardinala Alojzija Stepinca

Visoko obrazovanje

Sveučilište u Mostaru je Sveučilište u Bosni i Hercegovini na kojem je u službenoj uporabi hrvatski jezik. U sastavu Sveučilišta u Mostaru djeluje i Akademija likovnih umjetnosti u Širokom Brijegu

Široki Brijeg			
Redni br.	Naziv i mjesto objekta	Kapacitet	Adresa
1.	Akademija likovnih umjetnosti	50	Kardinala A. Stepinca 16

1.16.4. Zdravstvene ustanove

Na području ŽZH ukupno ima 4 Doma zdravlja. U sklopu Doma zdravlja je pored službi PZZ-a organizirana je specijalističko-konzultativna zaštita i dijagnostičke službe, koje po općinama/gradu funkcioniraju u različitom obimu.

Tablica 1.16.4. Zdravstvene ustanove u ŽZH

Red. br.	Naziv i mjesto objekta	Br. djelatnika /kapacitet	Adresa
Grude			
1.	Dom zdravlja Grude	90	Mate Bobana 6
	Ambulanta Drinovci	5	Drinovci
	Ambulanta Tihaljina	2	Tihaljina
	Ambulanta Sovići	2	Sovići
Ljubuški			
2.	Dom zdravlja Ljubuški	100	Fra Petra Bakule 3
Posušje			
3.	Dom zdravlja Posušje	150	Posušje
Široki Brijeg			
4.	Dom zdravlja Široki Brijeg	105	Jure Grubišića 11
	Ambulanta Kočerini	4	Kočerini bb
	Ambulanta Uzarići	6	Uzarići bb

1.16.5. Objekti namijenjeni za sport i kulturu

Tablica 1.16.5. Objekti namijenjeni za sport i kulturu

Red. br.	Naziv i mjesto objekta	Kapacitet	Mjesto/adresa
Grude			
1.	Sportska dvorana Grude		Grude-Bili Brig
2.	Boćarski dom Grude		Grude
3.	Dvorana osnovne škole u Grudama		Grude
4.	Dvorana osnovne škole u Sovićima		Sovići
5.	Dvorana osnovne škole u Drinovcima		Drinovci
Ljubuški			
1.	Gradska športska dvorana	4.000	Ulica hrvatskih branitelja
2.	Boćarski dom Teskera		
Posušje			
1.	Sportska dvorana Osnovne škole u Posušju	100	Posušje
2.	Velika srednjoškolska dvorana u Posušju	1.000	Posušje
Široki Brijeg			
1.	Gradska športska dvorana	4.000	Pecara
2.	Dvorana Srednjoškolskog centra	400	Široki Brijeg
3.	Dvorana osnovne škole u Klanцу		Široki Brijeg
4.	Dvorana osnovne škole na Kočerinu		Kočerin
5.	Dvorana osnovne škole u Biograticima		Biograci
6.	Športski centar "Đulić"		Široki Brijeg
7.	Športski centar "Musić"		
Red. br.	Športski objekti otvorenog tipa	Kapacitet	mjesto
Grude			
1.	Nogometno igralište Elić-Luka	2.000	Grude
2.	Nogometno igralište „Boljava“	1.500	Drinovci
Ljubuški			
1.	Stadion Babovac	4.000	Ljubuški
Posušje			
1.	Stadion "Mokri Dolac"	8.000	Mokri Dolac
Široki Brijeg			
1.	Stadion Pecara	10.000	Široki Brijeg
2.	Športsko-rekreacijsko središte "Josip Musa"	1.000	Mostarsko Blato
3.	Stadion Ljuti Dolac	1.000	Ljuti Dolac

1.16.6. Ostale građevine na kojima stalno ili privremeno boravi veći broj osoba

Tablica 1.16.6

	Ministarstva i uprave	Adresa
Grude		
	Uprava civilne zaštite	dr. Franje Tuđmana 85
	Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata	Stjepana Radića bb
	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi	Stjepana Radića bb
Ljubuški		
	Ministarstvo unutarnjih poslova	Kralja Tomislava
	Ministarstvo financija	Kralja Tomislava
Posušje		
	Ministarstvo gospodarstva	Fra Andrije Kačića Miošića 2
	Ministarstvo prostornog uređenja, graditelj. i zaštite okoliša	Fra Andrije Kačića Miošića 2
Široki Brijeg		
	Ministarstvo pravosuđa i uprave	Stjepana Radića 37b
	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa	Stjepana Radića 37b

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

	Hoteli, ugostiteljski objekti i tržni centri	Kapacitet	Adresa
Grude			
	Otok Grude		
TC	Violeta Gorica		
	Motel Kivi		Ružiči
Ljubuški			
	Hotel „Hum“	80	Nikole Šopa
	Hotel „Bigeste“	100	
	Svadbena salon OHIO	600	Jadranska cesta
	Svadbena salon Antonela	600	Put za Međugorje bb
TC	TC Konzum		B.J.Jelačića
TC	TC Mabo		B.J.Jelačića
Posušje			
	Svadbena salon Bagušić	400	Posušje
	Svadbena salon Stević	400	Rastovačko polje
TC	Trgovački Centar Oli	150	Južna obilaznica
TC	Trgovački centar Divna	100	Južna obilaznica
	Disko klub Elefant	400	Posušje
	Kino Dvorana Posušje	200	Posušje
Široki Brijeg			
	Hotel „Park“	50	Trg dr.Ante Starčevića
	Hotel „Đulić“	30	Kardinala A.Stepinca
	Hotel „Royal“.	30	Trnska cesta
	Svadbena salon „Jabuka“	700	M6.1.
	Svadbena salon „La Viva“	700	Trnska cesta
	Svadbena salon „Sunce“	700	Knešpolje
TC	SMT prodajni centar		Varaždinska bb
TC	MEPAS d.o.o Široki Brijeg		Varaždinska bb
TC	MCI d.o.o Široki Brijeg		Varaždinska bb
TC	IVANKOVIĆ d.o.o Široki Brijeg		Visoka Glavica bb
TC	PODRAVKA d.o.o Široki		Varaždinska bb
TC	SJEMENARNA d.o.o Široki Brijeg		Obilazna cesta bb
TC	INTERPRESS d.o.o Široki Brijeg		Varaždinska bb
TC	Names d. o. o. Široki Brijeg		Trnska cesta

1.17. Pregled lokacija i građevina u kojima se obavlja utovar i istovar zapaljivih tekućina, plinova i drugih opasnih materija

Tablica 1.17.

Red. br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Napomena
1.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica hrvatskih branitelja	+ plin
2.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
3.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Ljubuški	Veljaci bb	+ + plin
4.	PERIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Međugorska ulica	+ + plin
5.	MB IVANIĆ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje	+ + plin
6.	PRO GAS d.o.o. Proboj	Ljubuški	Proboj bb	+ + plin
7.	MINA d.o.o. Grude	Ljubuški	Klobuk bb	+ plin
8.	GOJAN d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ plin
9.	ANTUNOVIĆ AGS d.o.o. Orašje B.C. Ljubuški	Ljubuški	Ulica A.G. Matoša	+ + plin

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

10.	K-BENZ d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Teskera bb	+ + plin
11.	AT KERAMETAL d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Ulica hrvatskih kraljeva	+ + plin
12.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) - lijevo	+ + plin
13.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo B.C. Kravice	Ljubuški	Odmorište Kravice (Autoput A1) -desno	+ + plin
14.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Grude	Gorica	+ + plin
15.	VISOKA d.o.o. Sovići (Benzinska crpka Drinovci)	Grude	Drinovci	+ plin
16.	HIFA – PETROL Sarajevo	Grude	Sović	+ + plin
17.	ERO d.o.o. Doljani B.C. OKTAN	Grude	Dr. Franje Tuđmana 58	+ + plin
18.	DIM TRADE d.o.o. Grude	Grude	Dr. Franje Tuđmana	-
19.	PERIŠIĆ BENZ d.o.o. Grude	Grude	Blage Zadre 2	+ + plin
20.	GRAFOTISAK d.o.o. Grude (Benzinska crpka)	Grude	Gojka Suška 7	+ + plin
21.	JAMM- BENZ d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Privalj bb	+ plin
22.	BAGARIĆ d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ + plin
23.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (B. crpka II Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Visoka Glavica	+ plin
24.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Š. Brijeg	Trnska cesta 189	+ plin
25.	G- PETROL d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Klanac bb	-
26.	PETROL BH OIL COMPANY d.o.o. Sarajevo	Š. Brijeg	Pobijenih franjevac bb	+ + plin
27.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo (Benzinska crpka I Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Fra Didaka Buntića bb	+ + plin
28.	MEPAS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Varaždinska bb	+ plin

Red. br.	Naziv benzinske pumpe	Mjesto	Adresa	Napomena
29.	ABC PETROL d.o.o. Š. Brijeg B.C. I	Š. Brijeg	Stjepana Radića 44	+ plin
30.	VASKE d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Ljuti Dolac	-
31.	ZDB d.o.o. Široki Brijeg Šćepići Benz	Š. Brijeg	Jare	+ plin
32.	JOZO BENZ d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Uzarići	+ plin
33.	ZOIMPEX d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Knešpolje	+ plin
34.	GUDELJ d.o.o. Vitez (B. Crpka Eurotank Š. Brijeg)	Š. Brijeg	Provo bb	+ plin
35.	MIŠKIĆ BUS d.o.o. Š. Brijeg	Š. Brijeg	Buhovo	+ plin
36.	ABC PETROL d.o.o. Š. Brijeg B.C. II	Š. Brijeg	Mokro bb	+ plin
37.	MIS BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Put za Batin	+ plin
38.	LAGER d.o.o. Posušje	Posušje	Južna obilaznice	+ + plin
39.	BGL COMMERCE d.o.o. Posušje	Posušje	Put Imotskog	+ + plin
40.	HOLDINA d.o.o. Sarajevo	Posušje	Fra Grge Martića	+ plin
41.	IZVOR d.o.o. Posušje (B. Crpka 1 DI BENZ)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

42.	IZVOR d.o.o. Posušje (B. Crpka 2 DI)	Posušje	Čitluk bb	+ + plin
43.	TIOIL d.o.o. Stara Bila	Posušje	Ante Starčevića	+ plin
44.	STRIPS d.o.o. Posušje (Vican benz)	Posušje	Rastovača bb	+ + plin
45.	DRAVEL d.o.o. Posušje (Dragoja benz)	Posušje	Ante Starčevića bb	+ plin
46.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka I)	Posušje	Rakitno	+ plin
47.	VERDIĆ COMMERCE d.o.o. Posušje (Benzinska crpka II)	Posušje	Vrpolje	+ plin
48.	TONI BENZ d.o.o. Posušje	Posušje	Vir bb	-
49.	F1 d.o.o. Posušje	Posušje	Zagrebačka bb	+ plin

Tabelarni prikaz pravnih osoba koje skladište eksplozivne tvari za gospodarsku uporabu:

Red. br.	Naziv pravne osobe	Mjesto	Adresa skladišta
1.	KIWI – ŠPORT d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Put za Međugorje
2.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Crveni Grm, Ljubuški (Kamenolom)
3.	GEOMIB d.o.o. Ljubuški	Ljubuški	Cerov Dolac, Grude
4.	TIM – Z d.o.o. Široki Brijeg	Š. Brijeg	Studena Vrila, Posušje
5.	KTM - BRINA	Posušje	Studena Vrila, Posušje
6.	RUDNICI BOKSITA	Posušje	Studena Vrila, Posušje

Na području ŽZH postoji punionica plina:

1. LIQUIVEX d.o.o. Ljubuški, Proboj.....2x 60 m³

1.18. Stanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta

1.18.1. Pregled poljoprivrednih površina po katastarskim kulturama i klasama

Županija Zapadnohercegovačka, usprkos relativno maloj površini, ima značajna poljoprivredna zemljišta, na koje otpada 11,54% ukupne površine ŽZH (15.127 ha). Oko 6.000 ha obradivih površina smješteno je u klimatskim povoljnim uvjetima s nadmorskom visinom manjom od 100 m. Prostorni razmještaj poljoprivrednih površina na prostoru Županije određen je primarno Imotsko-Bekijskim poljem s istoka, te Mostarskim blatom sa zapada.

Imotsko-Bekijsko polje je zatvorena dolina u kršu čija je površina cca 10.000 ha. Hercegovački dio poznat pod nazivom Bekijsko polje ima površinom od cca 5.400 ha i nadmorskoj visini između 250 m i 270 m n.m. Na sjevernom rubu polja nalazi se više vrela, dok se na jugoistočnom nalaze mnogi ponori.

Ljubuško polje ima površinu od 5.850 ha s prosječnom nadmorskom visinom od 120 m n.m. Mostarsko blato je zatvoreno krško polje, sa svih strana okruženo vapnenačkim brdima, s pravcem pružanja sjeverozapad-jugoistok. Ukupna površina je 4.130 ha, od čega na područje koje je u sastavu Grada Širokog Brijega otpada 2.826 ha. Nadmorska visina kreće se od 220 do 245 m n.m

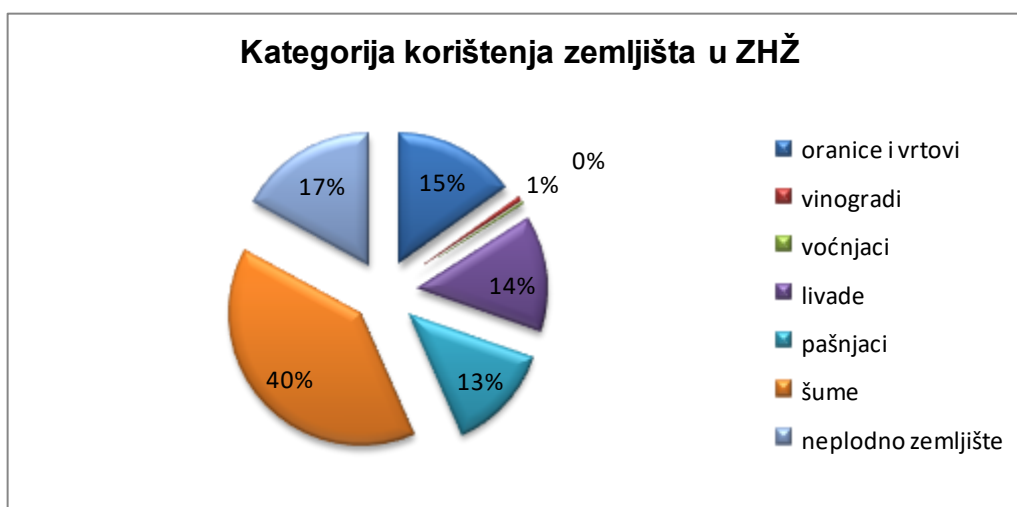
Na području ŽZH zemlja je u privatnom vlasništvu. Ako se izuzmu manje površine u Ljubuškom (Vinarija ima cca 150 ha, koja će pretvorbom sigurno dobiti titulara), sve ostale

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

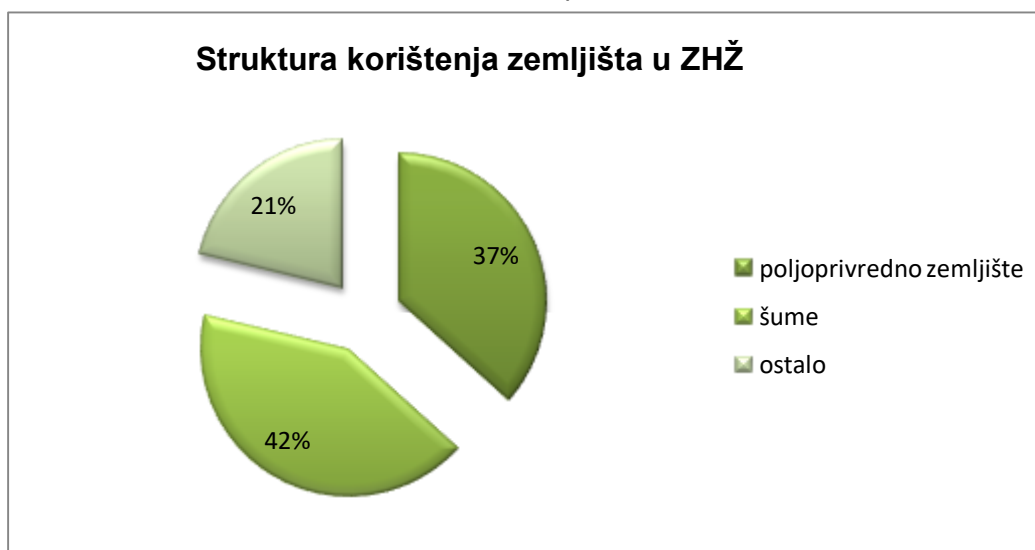
površine su privatno vlasništvo. Daljnja karakteristika ovog područja je sitan posjed isparceliran u velik broj parcela. Ranija istraživanja su pokazala da je prosječna veličina posjeda 3,0 ha, a veličina prosječne parcele je 0,2 ha.

Tablica 1.18.1. Struktura zemljišnih površina ŽZH

Kategorija korištenja zemljišta	Površina prema katastru (ha)
Oranice i vrtovi	16.593
Voćnjaci	355
Vinogradi	732
Livade	15.620
Pašnjaci	14.380
Šumsko zemljište	43.500
Neplodno zemljište	18.750

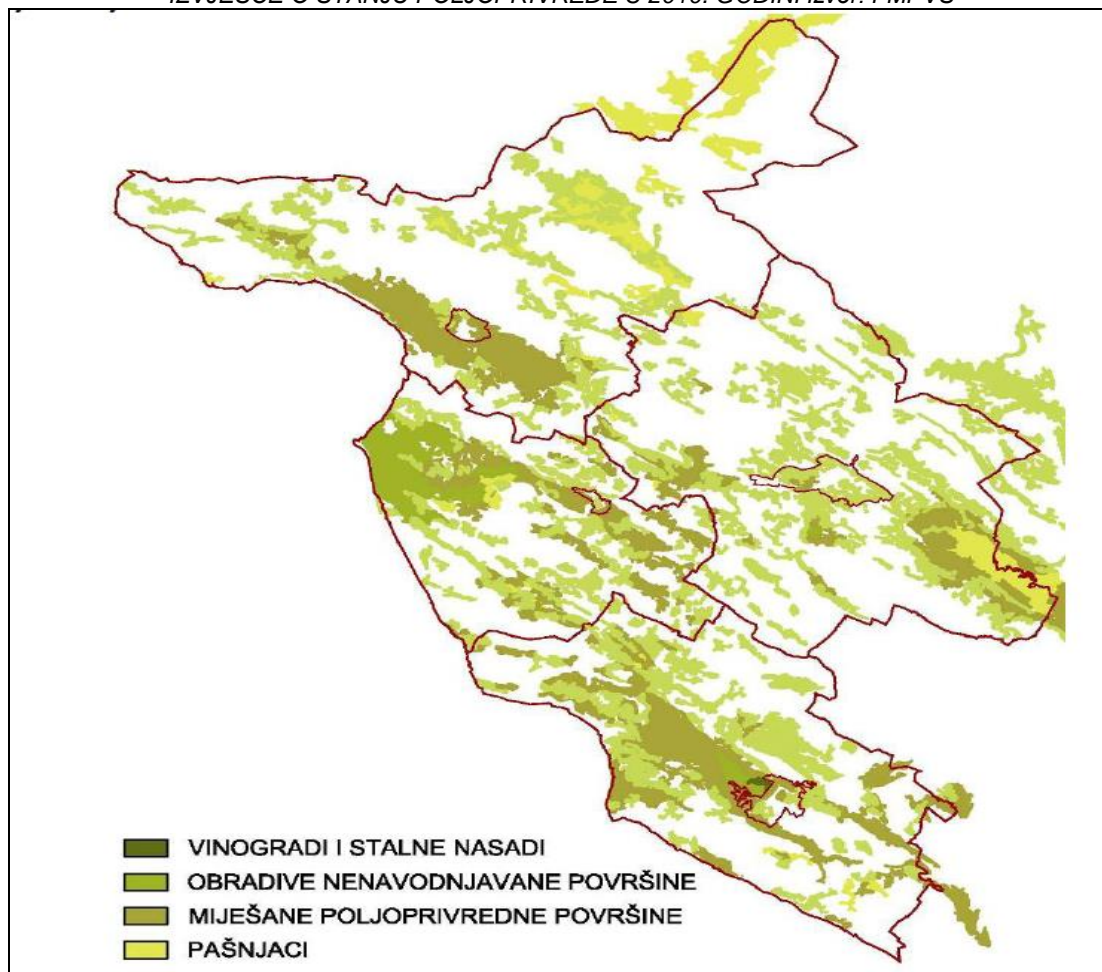
Grafikon 9. Kategorije korištenja zemljišta u ŽZH
Izvor: Prostorni plan ŽZH

Grafikon 10. Struktura korištenja zemljišta

IZVJEŠĆE O STANJU POLJOPRIVREDE U 2010. GODINI Izvor: FMPVŠ

Slika 8. Poljoprivredne površine ŽZH (Izvor: Prostorni plan ŽZH)

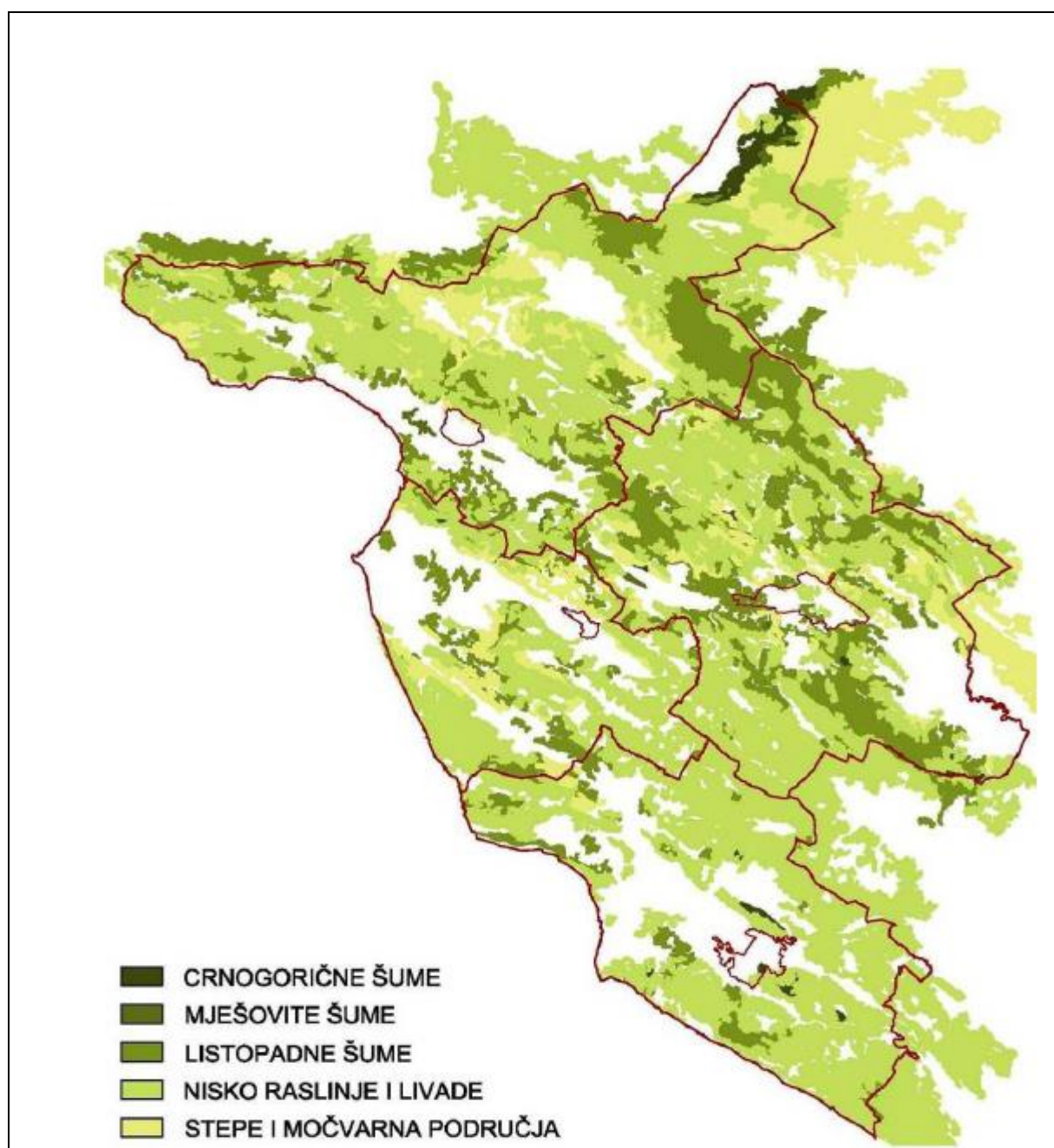
1.18.2. Pregled šuma po vrstama i stupnju ugroženosti od požara, kategorije šuma i stanje površina

Tablica 1.18.2

STRUKTURA POVRŠINA PO GAZDINSKIM KLASAMA I KATEGORIJAMA						
Šumske zajednice (gazdinske klase) visokih šuma	Šifra gazd. klasa	POSUŠJE	ŠIROKI BRIJEG	LJUBUŠKI	GRUDE	UKUPNO
Visoke šume bukve	1.100	1.674,40	909,3			2.583,70
Visoke šume jele, smrče i bukve	1.200	48,90				48,90
Visoke šume borova	1.300	125,90				125,90
Visoke šume munike	1.301	481,60				481,60
Šume bora krivulja	1.302	1.923,00				1.923,00
Ukupno visoke šume	1.000	4253,80	909,30			5163,10
Šumske kulture jele	3.100		5,10			5,10
Šumske kulture bijelog bora	3.200		15,60	252,50		268,10
Šumske kulture crnog bora	3.300	524,50	432,50	101,40	41,60	1.100,00
Šumske kulture bijelog i crnog bora	3.400	92,80				92,80
Šumske kulture ostalih vrsta četinara	3.500			26,30		26,30
Ukupno šumske kulture	3.000	617,30	453,20	380,20	41,60	1492,30
Izdanačke šume bukve	4.100	2473,10	1024,70			3.497,80

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Izdanačke šume hrasta kitnjaka	4.200	2007,70	646,70		239,90	2.894,30
Mješovite izdanačke šume	4.300	7.421,20	6428,80	1677,10	1.768,00	17.295,10
Goleti prekrivene lišćarskim vrstama	4.401	2145,10	2675,20	1472,90	1.553,60	7.846,80
Goleti prekrivene četinarski. vrstama	4.501	637,60				637,60
	4.000	14.684,70	10.775,	31.50,00	3561,50	32.171,6
Goleti sposobne za pošumljavanje	5.100	8.005,80	1.360,00	670,20	559,70	10.595,70
Goleti nepodesne za pošumljavanje	6.100	5,60	25,40		4,90	35,90
Površine nepodesne za gospodare.	6.200	412,30	74,50	8,80		495,60
Putovi, prosjeke i šumske čistine	6.300	138,70	24,60	19,40	14,70	197,40
	6.000	556,60	124,50	28,20	19,60	728,90
UKUPNO		28.118,2	13.622,4	4.228,6	4.182,4	50.151,6

Slika 9. Kartograf-šumske površine ŽZH (Izvor: Prostorni plan ŽZH)

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

IZLOŽENOST PREMA STUPNJU OPASNOSTI-PODRUČJA VRLO VELIKE OPASNOSTI (I. Stupanj)

Tablica 1.18.3. Posušje - Popis odjela

Naziv gospodarske jedinice	Općina	Odjel	Odsjek	Površina ha	Gazd.klasa	Dob.razred	Pošumljeno
POSUŠJE	POSUŠJE	055	01	21,7	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	055	02	2,6	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	056	01	14,1	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	061	01	1,7	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	064	01	0,9	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	067	01	13,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	067	02	4,1	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	067	03	4,3	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	068	01	9,2	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	068	02	13,7	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	068	03	2,9	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	070	01	80,7	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	071	01	43,3	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	071	02	2,4	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	072	01	7,1	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	072	02	6,4	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	073	01	11,2	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	073	03	1,4	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	074	01	63,6	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	076	01	33,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	083	01	3,0	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	083	02	2,0	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	084	01	5,2	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	084	02	3,1	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	088	01	5,2	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	088	02	0,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	100	01	7,2	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	117	01	2,8	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	122	01	6,3	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	135	01	0,7	3300	1	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	143	03	0,9	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	143	04	0,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	148	01	34,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	149	01	1,6	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	154	01	11,8	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	183	01	6,9	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	186	01	4,8	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	188	01	37,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	188	02	2,2	3300	3	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	189	01	3,4	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	192	01	10,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	198	03	14,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	203/1	01	8,6	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	205	01	12,5	3300	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	055	03	6,4	3400	1	Ne
POSUŠJE	POSUŠJE	056	02	13,5	3400	1	Ne
POSUŠJE	POSUŠJE	073	02	5,0	3400	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	075	01	45,0	3400	2	Da
POSUŠJE	POSUŠJE	076	02	22,9	3400	2	Da

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Široki Brijeg - Popis odjela

Naziv gospodarske jedinice	Općina	Odjel	Odsjek	Površina	Gazd.klasa	Dob.razred	Pošumljeno
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	011	02	4,0	3100	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	015	01	1,1	3100	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	094	01	9,6	3200	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	094	02	6,0	3200	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	004	03	8,9	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	013	02	4,4	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	019	01	0,9	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	019	02	0,7	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	019	03	0,9	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	021	01	0,8	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	032	01	2,9	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	046	01	3,2	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	046	04	1,8	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	047	01	27,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	048	01	4,3	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	052	01	4,8	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	068	01	1,9	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	069	01	11,6	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	072	01	2,3	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	073	01	0,8	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	081	01	23,3	3300	1	Ne
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	082	01	4,3	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	082	02	6,4	3300	1	Ne
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	092	01	14,3	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	095	00	8,2	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	106	01	4,5	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	106	02	2,8	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	107	01	21,6	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	108	01	0,8	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	127	01	16,2	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	127	02	6,9	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	134	01	6,3	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	134	02	10,2	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	144	01	30,6	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	145	01	2,6	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	146	01	14,4	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	146	02	1,2	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	146	03	2,7	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	146	04	3,3	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	146	05	1,5	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	148	01	15,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	148	02	3,5	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	148	03	6,9	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	155	01	12,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	155	02	1,7	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	156	01	9,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	157	01	2,9	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	157	02	4,8	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	169	01	2,7	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	175	01	8,4	3300	2	Da

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	175	02	5,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	184	01	4,9	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	184	02	1,6	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	184	03	1,0	3300	1	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	196	01	11,0	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	197	01	25,7	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	197	02	30,4	3300	2	Da
ŠIROKI BRIJEG	ŠIROKI BRIJEG	198	01	26,7	3300	2	Da

Ljubuški - Popis odjela

Naziv gospodarske jedinice	Općina	Odjel	Odsjek	Površina	Gazd.klasa	Dob.razred	Pošumljeno
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	013	01	30,5	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	014	01	8,9	3200		Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	015	01	64,7	3200		Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	015	02	1,5	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	016	01	5,4	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	016	02	3,4	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	028	01	6,7	3200	1	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	030	02	8,9	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	032	01	1,0	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	081	01	1,8	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	082	01	23,8	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	083	01	5,1	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	083	02	1,8	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	083	03	0,9	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	084	01	10,6	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	084	02	1,1	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	084	03	2,1	3200	1	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	085	01	74,6	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	086	01	14,5	3200	1	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	088	01	117,2	3200	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	007	01	4,4	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	007	02	1,9	3300	3	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	012	01	5,0	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	021	01	19,9	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	022	01	14,2	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	030	01	10,9	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	058	01	10,3	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	059	01	34,8	3300	2	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	027	01	12,5	3500	3	Da
LJUBUŠKI	LJUBUŠKI	056	01	13,8	3500	3	Da

Grude - Popis odjela

Naziv gospodarske jedinice	Općina	Odjel	Odsjek	Površina	Gazd.klasa	Dob.razred	Pošumljeno
GRUDE	GRUDE	001	01	6,1	3300	2	Da
GRUDE	GRUDE	001	02	10,5	3300	2	Da
GRUDE	GRUDE	001	03	5,5	3300	2	Da
GRUDE	GRUDE	003	03	1,7	3300	2	Da
GRUDE	GRUDE	004	01	13,8	3300	2	Da
GRUDE	GRUDE	026	01	4,0	3300	2	Da

1.19. Pregled naselja, kvartova, ulica ili značajnih građevina koje su nepristupačne za prilaz vatrogasnim vozilima

Iz „Procjena ugroženosti od požara općina“, došlo se do podataka o naseljima, kvartovima, značajnijim objektima koja su nepristupačna za prilaz ili pristup vatrogasnim vozilima.

Sve općine i naseljena mjesta na području Županije su dobro prometno povezana i pristupačna za vatrogasna vozila. Najveći problem predstavlja velika udaljenost pojedinih naselja od sjedišta vatrogasnih društava, te vatrogasci nisu u mogućnosti pravovremeno intervenirati.

Svi veći i značajniji gospodarski subjekti su za svoje objekte predvidjeli odgovarajuće vatrogasne pristupe i prilaze, kao i odgovarajuće površine za rad sa vatrogasnom tehnikom.

1.20. Pregled naselja, kvartova, ulica ili značajnih građevina u kojima nema dovoljno sredstava za gašenje požara

Iz „Procjena ugroženosti od požara općina“, došlo se do podataka o naseljima, kvartovima, značajnijim objektima u kojima nema dovoljno sredstava za gašenje požara;

Na području **općine Grude** nema dovoljno instaliranih vanjskih hidranata. Stanje u javnim objektima i mjestima okupljanja većeg broja osoba također nije na zadovoljavajućoj razini glede opremljenosti sa hidrantima i aparatima za početno gašenje požara. Svi veći i značajniji gospodarski subjekti imaju odgovarajuću opremu kako je predviđeno u projektnoj dokumentaciji.

Općina Ljubuški

Na području cijele Općine (osim gospodarskih društava koji su za svoje potrebe osigurali dovoljno sredstava za gašenje početnih požara) ,nema dovoljno sredstava za gašenje požara. Sve mjesne zajednice su ugrožene.

Sljedeća naselja u **općini Posušje** nemaju vodu za gašenje požara većim dijelom godine, a posebno u sušnom ljetnom razdoblju, ako izuzmemo čatrnjske kapacitete, to su:

1. Sutina
2. Poklečani
3. Zagorje
4. VIR
5. Podbila i
6. Zavelim

Na temelju saznanja iz Vatrogasnog društva **Široki Brijeg** naselja, kvartovi, ulice, i zgrade nemaju nikakvih sredstava za gašenje početnih požara, dok značajnije građevine i poduzeća imaju sredstava za početno gašenje požara i izgrađenu hidrantsku mrežu.

1.21. Pregled sustava telefonske i radio veze uporabljivih prilikom gašenja požara

JP „HT“ d.o.o. Mostar korisnicima na području Županije pruža širok raspon telekomunikacijskih usluga koje su povezane s fiksnom mrežom. Sve telefonske centrale su

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

povezane svjetlovodnim sustavima, za čije je realiziranje izgrađena kompletna svjetlovodna infrastruktura i osigurani zaštitni spojni putovi na svim trasama gdje je to bilo moguće.

Na području ŽZH pored mreže „HT Eronet“ uspostavljena je mobilna mreža i druga dva nacionalna operatera u BiH („BH Telecom“ i „M-Tel“).

Direktna komunikacija s profesionalnom vatrogasnom postrojbom je na broj 123 ili posredno preko operativnog centra na broj 121

VATROGASNO DRUŠTVO GRUDE	
Svemirko Mikulić	063/328-500
Dragan Čorluka	063/326-735
Miroslav Marić	063/327-744
VATROGASNO DRUŠTVO ŠIROKI BRIJEG	
Srećko Hrkać	063/446-950
Dario Čuljak	063/368-322
PROFESIONALNA VATROGASNA POSTROJBA POSUŠJE	
Dežurni telefon	039/681-123
Ivan Miličević	063/445-894
Mladen Crnogorac	063/362-377
PROFESIONALNA VATROGASNA POSTROJBA LJUBUŠKI	
Dežurni telefon	039/831-826
Milan Tolić	063/688-713

<i>1. Vatrogasci</i>	<i>123</i>
<i>2. Policija</i>	<i>122</i>
<i>3. Operativni centar civilne zaštite</i>	<i>121</i>

1.22. Pregled operativnih centara civilne zaštite i profesionalnih vatrogasnih postrojbi koje se koriste u slučaju nastanka požara

Tablica 1.22. Pregled operativnih centara civilne zaštite i profesionalnih vatrogasnih postrojbi

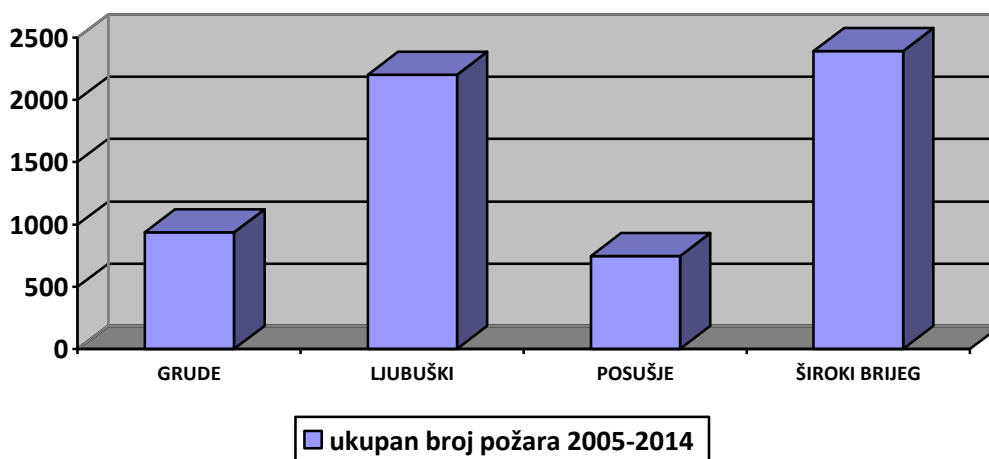
OC	Lokacija	telefon	Pokrivenost rada
Operativni centar CZ ŽZH	Grude	121	od 00 do 24,00
Vatrogasno društvo Grude		123, 063 328 500	od 00 do 24,00
Operativni centar CZ	Ljubuški	121	od 07 do 22,00
PVP		123, 039 831-826	od 22,00 -07,00
Operativni centar CZ	Posušje	121, 039 681 985	od 08 do 16,00
OC PVP		123	od 00 do 24,00
Operativni centar CZ	Široki Brijeg	121,706-952 i 706-964	od 08 do 16,00
OC PVP		123	od 00 do 24,00

1.23. Podaci o broju i vrsti požara u zadnjih 10 godina

Tablica 1.23. Pregled broja požara koji su nastajali u zadnjih deset godina po općinama/gradu

Godina	GRUDE	LJUBUŠKI	POSUŠJE	ŠIROKI BRIJEG	Ukupno:
2005.			55	92	
2006.			61	117	
2007.			97	264	
2008.			104	258	
2009.			38	219	
2010.			60	178	
2011.			112	362	
2012.			132	258	
2013.			55	219	
2014.			31	183	
2015.				261	
2016.				189	
Ukupno:	938	2200	745	2.391	16.565
					100 %

Napomena: Prazna polja u tablici (nisu dostavljeni podaci općinskih, odnosno gradskih službi civilne zaštite i vatrogastva)

Grafikon 11. Pregled broja požara za ŽZH, period 2005.-2014.

Na poslovnim objektima je najčešće uzrok požara bio tehničke prirode (kvar na uređaju, dijelu postrojenja, instalaciji.), dok je rijedak slučaj bila namjerna paljevina.

Na stambenim objektima (kuće, stanovi, vikendice...), zatim kioscima te pomoćnim objektima (štale, ostave, garaže, sušnice i dr.), najveći broj požara je izazvan nepažnjom, neodržavanjem instalacija i uređaja, nepažnjom u radu sa električnim trošilima u domaćinstvu, često zapaljenje dimnjaka i sl

Požari na otvorenim terenima (šume, voćnjaci, vinogradi, pašnjaci, nisko raslinje i sl.), najčešće su izazvani nepažnjom otvorenim plamenom.

B) STRUČNA OBRADA PODATAKA

2.1. Izgrađenost i povezanost naselja, gradova, zona te šumskih površina glede uvjeta za širenje požara

Županija se svojim smještajem u području regije Hercegovine, uz granicu s RH, nalazi na povijesno najpovoljnijem pravcu komunikacije od Dalmacije prema Mostaru i dalje prema središnjoj Bosni. Sjedište ŽZH, grad Široki Brijeg, zajedno s preostala tri općinska centra, Posušjem, Grudama i Ljubuškim, formirali su se povijesno gledajući duž glavnih trgovačkih putova, na nižim područjima, gdje su reljefne karakteristike bile povoljnije za kretanje. Ostala se pak naselja formiraju u dolcima i poljima uz vrjednije obradive površine ili u brdskim područjima viših nadmorskih visina. Naselja na području ŽZH možemo podijeliti u tri glavna tipa temeljem njihove geneze i prostorne strukture:

- linearna naselja uz rubove prometnica, često s jedne strane uz rub brdskog područja, odnosno uz rub polja, dakle u kontaktnoj zoni krških predjela i obradivih poljoprivrednih površina;
- druga su polu zbijena naselja koja ne posjeduju velike okućnice i gravitiraju poljoprivrednim posjedima, a karakterizira ih prisutnost manjeg broja društvenih sadržaja;
- treća su raštrkana naselja koja karakteriziraju razbacana kućanstva unutar pripadajućeg mu poljoprivrednog područja.

U ovakvim naseljima su stambene zgrade pretežno prizemnice ili P+1, a smještene su kao samostojeći objekti na vlastitoj građevinskoj parceli, te udaljeni od ostalih susjednih građevina tako da se požar ne može prenijeti na susjednu građevinu.

Najveća koncentracija stanovništva je u naseljenim mjestima od 2.000 do 5.000 stanovnika, a takvih na području Županije ima 11. U općini Grude 3, općina Ljubuški 4, općina Posušje i grad Široki Brijeg po 2 naseljena mjesta, te uži gradski centar Široki Brijeg s preko 5.000 stanovnika.

Naselja gradskog tipa ispresijecana su prometnicama, čime su područja gradnje razbijena u manje prostorne komplekse četvrti, omeđene ulicama i trgovima koji su također i u funkciji sprečavanja prijenosa požara na širi građevinski prostor. Udaljenosti između građevina koje dijele ulični koridori dostatne su za sprečavanje prijenosa požara toplinskim zračenjem i plamenom, kao i prijenosom požara letom iskri i ugaraka, pošto se za vanjske fasade i krovne pokrove građevina u zonama gušće gradnje koriste nezapaljivi materijali.

Povezivanje centara unutar ŽZH i susjednih općinskih centara se vrši mrežom magistralnih, regionalnih i lokalnih cesta.

Zakon o Cestama Federacije BiH Javne ceste razvrstavaju na:

- AC – autoceste (u nadležnosti Javnog poduzeća "Autoceste Federacije BiH");
- BC – brze ceste (u nadležnosti Javnog poduzeća "Autoceste Federacije BiH");
- MC – magistralne ceste (u nadležnosti Javnog poduzeća "Ceste Federacije BiH");
- RC – regionalne ceste (u nadležnosti županijske uprave za ceste);
- LC – lokalne ceste (u nadležnosti Općinskih tijela prema Odluci Općinskog vijeća).

Autocesta na Koridoru Vc ,Dionica Bijača-Zvirovići, prolazi Županijom u duljini cca 8 km, od kojih je trenutno 4 km u fazi građenja. U području Županije planirano je jedno čvorište, i to čvorište Zvirići, te granični prijelaz Bijača. Autocesta je projektirana s dva kolnika odvojena razdjelnim pojasom.

Županijom prolazi cca 101,65 km magistralnih cesta, cca 147 km regionalnih cesta i 509 km lokalnih cesta.

Povezanost naselja na području ŽZH je dobra i to asfaltiranim prometnicama dovoljne širine (šire od 3-5 metara) i odgovarajuće nosivosti za pristup vatrogasnih vozila do gotovo svih građevinskih objekata. Iznimku čine zaselci do kojih je slabija cestovna povezanost (uski brdski neasfaltirani i putovi), a zbog nepovoljne konfiguracije terena često nema mogućnosti osiguranja kraćih putova povezivanja između zaselaka (dovoljne nosivosti i širine za prolaz vatrogasnih vozila), čime se usporavanju vatrogasne intervencije.

Iz ovih razloga, vatrogasna postrojba PVP ili DVD-a mora prevaliti dulji put do mjesta požara (npr. naselje Kašće udaljenom od centra grada 20,7 km u općini Ljubuški, naselja Rasno, Crne Lokve područje djelovanja PVP Široki Brijeg, udaljenim od centra grada 17-25 km itd.) vrijeme interveniranja je preko 15 minuta.

Širenje požara s poljoprivrednih površina na šumske moguće je u periodu ljetnih žetelačkih radova, nakon spaljivanja biljnog otpada, te u proljetnim mjesecima kada se priprema zemljište za obradu i obavlja spaljivanje njiva radi uništavanja poljskih štetnika, što može rezultirati prenošenjem požara na susjedne površine pa i na šumska područja. U ostalom periodu godine nema posebne opasnosti za širenje požara s poljoprivrednih površina na druge površine i građevine uz njih.

Što se tiče širenja požara sa šumskih površina, isto je moguće u proljetnom sušnom razdoblju u brdskim predjelima Županije i to u pravilu prizemnog šumskog požara kod kojeg gori suha trava i lišće. Pogodne površine za prijenos požara su zapuštena zemljišta uz šumska područja, obrasla u korov i visoku travu.

2.2. Izgrađenost prometnica za akciju gašenja požara

Na cijelom području ŽZH dobra je izgrađenost prometnica za potrebe akcija gašenja požara. Prometnice su dovoljne širine da se vatrogasna vozila po njima mogu slobodno kretati.

Širina kolnika magistralnih cesta je 6,0 -7,0 m, regionalnih do 5,0 m, a lokalne imaju širinu kolnika od 2,5-5,0 m.

Isto tako u većini naselja nema kvartova, ulica, odnosno značajnijih građevina nepristupačnih za prilaz vatrogasnim vozilima, s obzirom na postojeće širine i nosivost, odnosno radijuse zakrivljenosti prilaznih putova.

U gradskom, tj. užem urbanom dijelu Posušja putovi su dvosmjerni. U glavnoj gradskoj ulici fra Grge Martića koja je jednosmjerna dozvoljeno je parkiranje putničkih vozila, tako da je slobodna samo jedna prometna traka za promet vozila pa tako i vatrogasnih vozila. U zimskim uvjetima, radi veličina snježnih nanosa, parkiranih vozila te, ako se uzme u obzir, i konfiguracija terena može se utvrditi da svi kvartovi u gradskoj zoni Posušja, pristupačni su za pristup vatrogasnim vozilima.

U ostalim općinskim i gradskim centrima na području Županije ,problemi su u ulicama s jednosmjernim prometom, gdje se jedan kolnički trak koristi za parkiranje vozila. Ovim načinom se sužava prohodnost prometnice ponekad i na širinu ispod 3 m, što je potreban minimum za prolaz vatrogasnih vozila.

Svi veći i značajniji gospodarski subjekti na području Županije ,za svoje objekte su predvidjeli odgovarajuće vatrogasne pristupe i prilaze, kao i površine za operativni rad vatrogasnom tehnikom.

2.3. Učinkovitost izgrađene hidrantske mreže za gašenje požara

Vanjska hidrantska mreža na području ŽZH izvedena je najvećim dijelom nadzemnim hidrantima. Većina naselja je bez izvedenih hidrantskih mreža, pa se u njima u slučaju većeg požara potrebne količine vode mora osiguravati vatrogasnim vozilima, jer nije moguće nadopunjavanje vozila vodom iz hidrantske mreže.

Grude
Na području općine Grude nema dovoljno instaliranih vanjskih hidranata. Stanje u javnim objektima i mjestima okupljanja većeg broja osoba također nije na zadovoljavajućoj razini glede opremljenosti sa hidrantima.
Ljubuški
Na području cijele Općine (osim gospodarskih društava koji su za svoje potrebe osigurali dovoljno sredstava za gašenje početnih požara) ,nema dovoljno sredstava za gašenje požara. Sve mjesne zajednice su ugrožene.
Posušje
Naselja u općini Posušje koja nemaju vodu za gašenje požara većim dijelom godine, a posebno u sušnom ljetnom razdoblju, ako izuzmemo čatrnjske kapacitete, su: Sutina, Poklečani, Zagorje, VIR, Podbila i Zavelim.
Široki Brijeg
Na području Grada nema dovoljno instaliranih vanjskih hidranata. Većina naselja, kvartova, ulica i zgrade nemaju nikakvih sredstava za gašenje početnih požara.

Postojeća hidrantska mreža nije dovoljna, i ukazuje se potreba za izvođenjem iste u svim naseljenim mjestima, a koju je potrebno uskladiti sa važećim Pravilnikom o tehničkim normativima za vanjsku i unutarnju hidrantsku mrežu za gašenje požara (Sl. F BiH broj: 87/11). U cilju poboljšanja funkcionalnosti hidrantske mreže i prevencije početnog gašenja i širenja požara preporučuje se:

- izrada hidrantske mreže na prostorima gdje još ne postoji;
- postojeće hidrante koji ne udovoljavaju propisima i pravilima tehničke prakse, odnosno važećeg Pravilnika o tehničkim normativima za vanjsku i unutarnju hidrantsku mrežu za gašenje požara, sanirati i dovesti u ispravno stanje;
- obilježiti sve hidrante propisanim oznakama;
- ažurirati grafički pregled hidranata na terenu, tj. mapu hidrantske mreže;
- postojeću hidrantsku mrežu redovno održavati i ispitivati;
- cisterne i spremnike po naseljenim mjestima redovno čistiti, puniti vodom i u slučaju nužde koristiti kao izvore za snabdijevanje vodom;
- izvedbom nove vodovodne mreže obvezno izvesti i potreban broj hidranata;

2.4. Opasnost od nastajanja požara u građevinama gdje boravi veći broj osoba, industrijskim, skladišnim i drugim opasnim građevinama i lokacijama, odnosno zonama

Građevine u kojima se okuplja veći broj osoba

Na području ŽZH određen je broj građevina u kojima povremeno ili stalno boravi veći broj osoba, u kojima se uslijed požara može pojaviti panika ili može biti ugrožen veći broj osoba. Opasnosti za nastajanje požara u tim građevinama proizlaze iz djelatnosti koje se obavljaju, a prilikom kojih se koristi električna energija ili toplinska energija koja može uzrokovati požar. Vjerojatnosti za nastajanje požara u takvim građevinama povećavaju se s povećanjem broja osoba u njima, te se u takvim uvjetima moraju poduzeti dodatne preventivne mjere. Preventivne mjere koje treba poduzimati mogu se podijeliti u dvije grupe i to: Preventivni pregled uređaja i prostora u građevinama prije održavanja manifestacija u njima (nogometni stadioni, sportske dvorane, kino dvorane), ili češći pregledi ispravnosti uređaja i opreme u građevinama gdje kontinuirano boravi veći broj osoba (zdravstvene ustanove i domovi umirovljenika, te škole i slične ustanove).

Vatrogasno dežurstvo za vrijeme održavanja manifestacija kada se okuplja veći broj osoba u prostorima ili na cijelom prostoru građevine, ili češće vatrogasne vježbe na objektima gdje stalno boravi veći broj osoba.

Ustanove u kojima borave slabo pokretne ili nepokretne osobe na području Županije, u kojima se prilikom vatrogasne intervencije mora posebnu pozornost pridati evakuaciji osoba zbog njihove ugroženosti produktima gorenja, a to su: Starački dom Ljubuški ima kapacitet do 100 osoba, Dom za stare i nemoćne „Sveti Josip radnik“, Starački dom Grubišić u Šipovači (kapacitete za 20 štićenika pokretnih i nepokretnih).

U ostalim građevinama u kojima se okuplja veći broj ljudi ne okupljaju se osobe slabe pokretljivosti ili nepokretne osobe, te se u slučaju požara osobe mogu same evakuirati iz ugrožene građevine na siguran prostor.

U pojedinim građevinama u kojima se povremeno okuplja veći broj osoba za vrijeme priredbi potrebno je organizirati vatrogasno dežurstvo s vatrogasnim vozilima i vatrogascima, tako da se svaki mogući požar koji bi mogao izazvati paniku zbog dima ugasi u svom početku i time spriječi zadimljenje prostora. Građevine u kojima bi se u vrijeme pojedinih manifestacija mogao okupiti veći broj osoba, te se u tim slučajevima treba predvidjeti vatrogasno dežurstvo su npr.: Športska dvorana u Grudama, Gradska športska dvorana Ljubuški, Gradska športska dvorana „Pecara“, Nogometni stadion Pecara u Širokom Brijegu, Nogometni stadion „Mokri Dolac“ u Posušju.

Građevine u kojima se drže veće količine zapaljivih i opasnih tvari

Na području ŽZH veći je broj građevina u kojima se uskladištavaju zapaljive, eksplozivne, plinovite ili druge opasne tvari, koje mogu biti ugrožene požarom ili mogu uzrokovati požar (eksploziju), nabrojane u poglavlju A točka 1.6. Požar ili eksplozija može nastati kod nepravilnog rukovanja s tim tvarima ili uslijed kvara na uređajima i opremi, koja je u neposrednoj blizini opasnih tvari. Posebnu pozornost prilikom požara na tim građevinama mora se pridati zaštiti vatrogasaca glede odabira potrebnog sredstva za gašenje te zaštitne odore i uređaja koje treba koristiti u vatrogasnoj intervenciji

Naftni derivati i druge zapaljive tekućine

U ŽZH najzastupljenije zapaljive tekućine su naftni derivati (nabrojane u poglavlju A točka 1.11.). Za gašenje požara naftnih derivata i drugih zapaljivih tekućina vatrogasna postrojba

mora na intervenciju izići s vatrogasnim vozilom koje ima mogućnost proizvoditi srednje tešku ili iznimno tešku pjenu za gašenje. Ovo znači da vatrogasna postrojba kada izlazi na požar objekta u kojem se drže naftni derivati mora izlaziti s vozilom koje ima rezervoar s pjenilom i međumješalicu pjenila i vode, te uređaje za proizvodnju pjene (mlaznice 200 ili 400 l/min, topovi za pjenu).

Zapaljivi plin

Za gašenje požara na prostorima gdje je prisutna eksplozivna atmosfera plina sa zrakom ili se može očekivati prisutnost eksplozivne atmosfere, nužno je da vatrogasna postrojba na mjestu intervencije utvrdi eksplozimetrom koje su koncentracije plina u zraku. Ako su one oko donje granice eksplozivnosti, prilikom gašenja potrebna je posebna pozornost, te zabrana ulaska vatrogasnih vozila u ugrožen prostor. Pomoću raspršenog mlaza ili prisilnom ventilacijom mora se nastojati razrijediti eksplozivnu atmosferu da bi se moglo započeti s vatrogasnom intervencijom

Otrovne tvari

Za gašenje požara na mjestima gdje se nalaze otrovne opasne tvari kao što su klor i amonijak, potrebna je stručna pomoć osoblja koji neposredno rade s tim tvarima, kako bi se izbjegle neželjene posljedice u vatrogasnoj intervenciji za same vatrogasce. U gašenju požara klora ili amonijaka kao sredstva za gašenje koriste se raspršena voda i prah uz uporabu uređaja za zaštitu dišnih puteva (maske) s odgovarajućim filterima

Eksplozivne tvari

Eksplozivne materije se masovnije ne koriste na području ŽZH, osim u kamenolomima i rudniku Boksita, što je pod stalnim stručnim nadzorom i ne predstavlja nikakvu opasnost u širem smislu s gledišta nastanka i širenja požara. Vlasnici skladišta gospodarskog eksploziva (u manjim količinama) su: Rudnici boksita d.o.o Posušje – skladište eksploziva u Studenim vrilima te KTM BRINA d.o.o Posušje – skladište eksploziva u Vinjanima, skladište eksploziva Geomib u Ljubuškom, KIWI-Šport.

Za gašenje požara u prostorima gdje se skladište eksplozivi za gospodarsku uporabu potrebno je voditi brigu da ova vrsta eksploziva može u masi eksplodirati. S tim u svezi gašenje požara skladišta u kome se nalaze eksplozivne tvari zbog sigurnosti gasitelja treba se obavljati uz pomoć stručne osobe koja neposredno radi na skladištenju eksplozivnih tvari, kako bi se izbjegle neželjene posljedice u vatrogasnoj intervenciji za same vatrogasce.

2.5. Opasnost od nastajanja požara u određenim šumskim i poljoprivrednim područjima

Struktura korištenja zemljišta na području ŽZH, prema podacima Federalnog ministarstva gospodarstva, vodoprivrede i šumarstva za 2010. godinu u postotcima iznosi; poljoprivredno zemljište (37 %), šume (42%), ostalo (21 %).

U cilju protupožarne preventive i gašenja požara izrađen je Plan zaštite šuma od požara u skladu sa Zakonom o šumama Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine ŽZH“, broj: 8/13) i Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu („Sl. novine Federacije BiH“, broj: 65/09).

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

Prikaz stupnjeva ugroženosti od požara po rejonima

Rajon	Stupanj opasnosti	
	I	II
Grude	41,6 ha	4.140,8 ha
Ljubuški	512,2 ha	3.716,4 ha
Posušje	617,3 ha	27.501,3 ha
Široki Brijeg	453,2 ha	13.169,2 ha
Ukupno:	1.624,3 ha	48.527,7ha

PODRUČJA VRLO VELIKE OPASNOSTI – I. stupanj (Šumske kulture jele, bijelog bora, crnog bora ukupne površine 1.624,3 ha)

PODRUČJE VELIKE OPASNOSTI – II. stupanj (Sve ostale površine šuma i šumskih zemljišta ukupne površine 48.527,7 ha)

Planom zaštite šuma od požara poduzete su slijedeće mjere:

- Za sve državne šume i šumska zemljišta izvršena je procjena opasnosti od požara;
- Uspostavlja se požarničko-čuvarska i dojavna služba;
- Uspostavlja se motrilačka služba
- Osigurava se i osposobljava interventna skupina radnika;
- Uspostavlja se i održava šumski red;
- U cilju edukacije pučanstva provode se promidžbene aktivnosti;
- Utvrđuju se nadležnosti i obveze kod dojava i gašenja požara.

Područje Županije Zapadnohercegovačke je podijeljeno na 14 čuvarskih rejonu u svrhu čuvanja šuma, a na svakom rajonu je postavljen čuvar šuma.

U periodu povećane opasnosti od požara na području Oštrc-Tribistovo, općina Posušje, uspostavlja se motrilačko-dojavna služba zbog velike površine šumskih (borovih) kultura na tom području (Lugarski rajon Tribistovo).

INTERVENTNA GRUPA

Formiranje i osposobljavanje interventne grupe podrazumijeva obuku šumskih radnika i opremanje potrebnom opremom za sječu stabala i izradbu protupožarnih prosjeka, a u svrhu izgradnje protupožarnih prosjeka za zaustavljanje daljnjeg širenja požara.

“Šumsko-gospodarsko društvo ŽZH” d.o.o. Posušje će putem ugovora osigurati interventnu skupinu za izradu prosjeka, a nalog za djelovanje interventne grupe izdaje ravnatelj “Šumsko-gospodarskog društva ŽZH” d. o. o. Posušje na zahtjev zapovjednika na terenu.

Kako je poljoprivredna površina dominantna na području ŽZH, na njima se u proljetnom periodu mogu očekivati požari koje izazivaju vlasnici poljoprivrednog zemljišta ili slučajni prolaznici (paljenje suhe trave, spaljivanje njiva radi uništavanja nametnika). Ovi požari uglavnom ne šire se velikom brzinom te ne stvaraju veliku materijalnu štetu, ali je problem na rubnim područjima između poljoprivrednog i šumskog zemljišta gdje se požari s poljoprivrednog mogu prošiti na šumsko zemljište.

2.6. Opasnost pri transportu i prijevozu opasnih tvari i određivanje područja na kojima se takva opasnost očekuje

Zapaljive tekućine – motorna goriva u tranzitu, prevoze se preko područja ŽZH (skoro svim putnim pravcima) svakodnevno. Ovi transporti se trebaju odvijati sukladno Zakonu o prometu i transportu zapaljivih tekućina .

Svako vozilo kojim se prevoze opasne tvari mora imati opremu za zaštitu od tih tvari, a sukladno Europskom sporazumu o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari (ADR).

2.6.1 Vrste opasnih tvari i načini ugrožavanja

Vrsta opasnih tvari	Način ugrožavanja	Klasa po ADR-u
aluminijev fosfid (otrov I. skupine otrovnosti)	akutno i kronično trovanje	6
amonijak (bezvodni)	akutno trovanje parama, korozivni učinak, eksplozija	2
bezolovni motorni benzin	snažan požar, narkotično djelovanje	3
dizel gorivo	eksplozija, trovanje produktima požara	3
dušična (nitrarna) kiselina	akutno i kancerogeno trovanje dušikovim oksidima u požaru, korozivni učinak	8
Eksplozivi	eksplozija, korozivni učinak	1
Kisik	ubrzani metabolizam, akutno trovanje	2
Kerozin	narkotično djelovanje, trovanje produktima požara	3
loživa ulja	eksplozija, trovanje produktima požar	3
Mazut	eksplozija, trovanje produktima požara, fotokemijski učina	3
natrijev peroksid	ubrzani metabolizam, kronično trovanje	5
pesticidi	kancerogeni, akutni i otrovni produkti požara, alergeni	6
razne kiseline	akutno i kancerogeno trovanje u požaru, korozivni učinak	8
UNP	eksplozija ili požar, narkotično djelovanje	2

2.6.2. Područja djelovanja vatrogasnih postrojbi u slučaju akcidenta s opasnim tvarima

Opasnost pri transportu naftnih derivata očekuje se na magistralnim i regionalnim cestama, za potrebe opskrbe gorivom benzinskih postaja i skladišta. Pored navedenog, za potrebe pojedinih korisnika obavlja se transport ukapljenog naftnog plina, klora, amonijaka, tekućeg kisika, a za potrebe obavljanja gospodarske djelatnosti u kamenolomima i prijevoz privrednog eksploziva u skladišta, te iz skladišta prema radilištima odnosno kamenolomima.

Područja na kojima se može očekivati opasnost od požara ili eksplozije su mjesta istovara ili utovara opasnih tvari u prijevozna sredstva (skladišta eksploziva, naftnih derivata i drugih opasnih tvari) ili iz prijevoznih sredstava na mjesta potrošnje ili uskladištenja za potrošnju (benzinske postaje, peradarske farme, kotlovnice raznih pravnih subjekata i sl.).

2.7. Opasnost na instalacijama za distribuciju električne energije

2.7.1. Distribucija električne energije

Na elektroenergetskim postrojenjima u distribuciji električne energije izvori su opasnosti sljedeći:dalekovodi,transformatori,visokonaponski uređaji, elektromotori, kompresorska postrojenja,akumulatorska postrojenja i ljudska nepažnja.

Dalekovodi

Dalekovodi mogu uzrokovati požare na raslinju na trasama gdje dalekovodi prolaze. Požari mogu nastati zbog iskrenja koje nastaje zbog kratkog spoja, preopterećenja na električnoj mreži te zbog prekida vodiča na dalekovodima radi kvara ili elementarnih nepogoda. Potrebno je redovito održavati zaštitne uređaje na dalekovodima kao i održavati trase dalekovoda, tj. održavati raslinje ispod trase dalekovoda tako da se u slučaju kvara i iskrenja ne može dogoditi požar na raslinju na trasi dalekovoda.

Transformatori

Zbog veće količine ulja koje se nalazi u transformatoru postoji mogućnost nastanka požara radi nepravilnog rada transformatora, proboja izolacije, neispravne zaštite, neredovitog održavanja i kontrole. Količina ulja u transformatoru ovisi o snazi i vrsti transformatora. Protupožarne uređaje transformatora treba kontrolirati i održavati prema Tehničkim propisima za specijalnu zaštitu elektroenergetskih postrojenja, uputama i pravilnicima za održavanje

Visokonaponski uređaji

U postrojenju postoji cijeli niz uređaja kod kojih postoji mogućnost nastanka požara radi nepravilnog rada, proboja izolacije, neispravne zaštite, atmosferskih neprilika, nepravilnog rukovanja i održavanja. U nekim uređajima (sklopke, mjerni transformatori, strujni transformatori) postoje manje količine ulja te postoji mogućnost zapaljenja istog. Kako bi se spriječilo eventualno nastajanje požara potrebno je kontrolirati rad uređaja, a posebnu pozornost posvetiti rukovanju uređajima.

Elektromotori

Elektromotori kao izvor opasnosti od požara mogu biti radi preopterećenja, nepravilnog održavanja, neispravne zaštite, proboja izolacije i ostalog. Radi toga potrebno je obratiti pozornost održavanju i kontroli elektromotora.

Kompresorska postrojenja

U kompresorskom postrojenju postoji mogućnost nastanka eksplozije koja je često popraćena požarom. Do eksplozije dolazi radi neispravnih kontaktnih manometara, propusnih i sigurnosnih ventila. Zbog toga je potrebno obratiti pozornost kontroli i održavanju kompresorskog postrojenja.

Akumulatorska postrojenja

Prilikom rada akumulatora, posebice prilikom punjenja dolazi do razlaganja elektrolita i do razvijanja plina koji s okolnim zrakom tvori eksplozivnu smjesu. Do eksplozije i požara može doći pri unošenju otvorenog plamena, pušenja i unošenja užarenih predmeta. Zbog toga je potrebno obratiti pozornost kontroli i održavanju akumulatorskog postrojenja.

Ljudska nepažnja

Ljudski su čimbenici u postrojenju uvijek potencijalni izazivači kvarova praćenih požarom, ukoliko se ne pridržava pogonskih uputa i upozorenja te nepravilno rukuje postrojenjem. Posebne opasnosti mogu nastati prilikom većih i dužih poslova remonta, godišnjih pregleda uređaja itd.

2.7.2. Elektroenergetski sustav u Županiji

Opasnost za nastajanje požara na elektroenergetskom sustavu ŽZH može se podijeliti na dva dijela, a to su pogoni za proizvodnju i pogoni za distribuciju električne energije.

U pogonima za proizvodnju električne energije u kojima se iskorištava hidro potencijal rijeke Tihaljine (HE "Peć Mlini"), slivovi rijeka Lištice i Ugrovače (HE "Mostarsko blato" i MHE „Buk“), opasnosti za nastajanje požara mogu se očekivati na energetskim postrojenjima visokog i niskog napona (transformatori, generatori, visokonaponska rasklopišta).

Distribuciju električne energije do potrošača obavlja distributer: JP „Elektroprivreda HZ HB“ d. d. Mostar –DP Jug.

Opasnosti za nastajanje požara mogu se očekivati na energetskim transformatorima svih naponskih nivoa, a pogotovo onih u transformatorskim stanicama gdje su instalirani transformatori većih snaga (TS 110/35 kV). U slučaju kvarova na transformatorima može doći i do zapaljenja transformatorskog ulja, čija količina ovisi o snazi transformatora (više snage - više ulja). S obzirom na prisutnost određenih mjera zaštite (prenaponska, nadstrujna, dozemna...), te s obzirom na mjesta i načine ugradnje, eventualni požar na energetskim transformatorima ne ugrožava susjedne građevine.

Intervencija vatrogasaca na elektroenergetskim građevinama mora biti uz suradnju odgovornih osoba distributera i prvenstveno sa sredstvima za gašenje požara klase B. Zapovjednici vatrogasnih postrojbi na području kojih se nalaze značajniji elektroenergetski objekti, a to su; PVP općine Grude (za TS 110/35/10 kV Grude), PVP općine Ljubuški (za TS 110/35/10 (20) Ljubuški), PVP općine Posušje (za TS 110/35/10 Posušje i TS 35/10 kV Blidinje), PVP Široki Brijeg (za TS 110/2 x 10/10 kV Š. Brijeg)

Prijenos električne energije na visokom naponu obavlja se pretežno zračnom mrežom (dalekovodi), naponima od 10 do 110 kV, ali županijskim područjem djelomično prolaze i dalekovodi 220 i 400 kV.

2.8. Opasnost koja proizlazi iz dotrajalosti građevina, tehnologija ili instalacija za razvod energenata

Opasnosti koje proizlaze iz dotrajalosti građevina vezane su u pravilu na stare i trošne građevine, gdje nastajanje požara proizlazi i iz uporabe električne energije. U vrijeme postavljanja električnih instalacija u takvim građevinama ista je koristila samo za rasvjetu i mali broj trošila, a s povećanjem broja električnih aparata porasla je i potrošnja, dok su presjeci kabela ostali isti. Zbog neprimjerene zaštite (krpani, predimenzionirani osigurači) u ovim slučajevima dolazi do zagrijavanja vodiča i zapaljenja njihove izolacije, te često zapaljenja i gorivih tvari u tavanjskim dijelovima građevina.

Za kućanstva nema obveze periodičnih pregleda ispravnosti električnih instalacija, pa je velik broj ovih instalacija izvan kontrole, zašto su one i čest razlog za pojave požara.

Opasnosti koje proizlaze iz obavljanja pojedinih tehnoloških procesa prvenstveno su prisutne u onim tehnologijama gdje se radi sa zapaljivim tekućinama, eksplozivnim tvarima, otvorenim plamenom ili se obavlja transport energenata (opasne tvari, plin, električna energija...). Mjere

zaštite na takvim mjestima osiguravaju se kroz primjenu građevinskih, tehničko-tehnoloških, organizacijskih i drugih mjera, međutim nadzor nad njihovom primjenom mora se pojačati učestalijim periodičkim pregledima i ispitivanjima, te kontrolama od strane inspekcijskih službi, pogotovo tamo gdje se potencijalno opasniji tehnološki procesi nalaze unutar zona stanovanja.

Gradnju potencijalno opasnih tehnoloških procesa mora se predviđati unutar posebnih gospodarskih zona, tj. izvan područja stambene gradnje, uz primjenu svih onih mjera kojima se opasnosti od požara na takvim tehnologijama smanjuju na minimum.

2.9. Opasnost radi neizgrađenosti putova ili njihove nedovoljne širine za gašenje požara vatrogasnim vozilima

Javne ceste koriste vatrogasne postrojbe za pristup nastalim požarima, eksplozijama i prometnim nesrećama gdje se traži njihova intervencija.

Magistralne i regionalne ceste na području ŽZH pokrivena su asfaltnim kolnikom propisane nosivosti koja omogućava upotrebu vatrogasnih vozila i tehnike s osovinskim pritiskom od 100 kN. Širina je kolnika magistralnih cesta 6,0 - 7,0 m, regionalnih cesta 5,00 m, a lokalne ceste širine 2,5 - 5,0 m, što omogućava prometovanje vatrogasnih vozila i tehnike.

Za vatrogasne pristupe mogu se koristiti površine:

- kolnika javnih prometnica,
- kolnika pristupnih putova do građevine,
- kolnika prolaza kroz građevinu,
- pločnika i trgova predviđenih za pješake,
- sve ostale površine na terenu čija nosivost omogućuje prolaz i rad vatrogasnih vozila.

Vatrogasni prilaz (ravni), ako se koristi za jednosmjerno kretanje vatrogasnih vozila, mora biti najmanje širine 3,00 m. Kada se vatrogasni prilaz koristi kao prolaz kroz građevinu, slobodan prolaz (profil) mora iznositi najmanje 3,00 x 4,00 m.

Širina površine planirane za operativni rad vatrogasnih vozila postavljenih paralelno s vanjskim zidovima građevine treba biti najmanje:

- 5,5 m za građevine višine do 40 m,
- 7,0 m za građevine visine iznad 40 m

Širina površine planirane za operativni rad vatrogasnih vozila postavljenih okomito na vanjski zid građevine treba biti najmanje 5,5 m, njena dužina minimalno 11 m, a udaljenost od zida najviše 1 m. Razmak površine za operativni rad vatrogasnih vozila, od podnožja građevine tj. od vanjskih zidova građevina, može iznositi najviše:

- 12 m za građevinu visine od 16 m
- 6 m za građevine više od 16 m.

Površina za operativni rad vatrogasnih vozila mora biti u jednoj ravnini s dopuštenim maksimalnim nagibom od 10% u bilo kojem smjeru površine.

Zapadnohercegovačka županija pokrivena je dobrom mrežom cestovnih prometnica (magistralnih, regionalnih, lokalnih, nerazvrstanih), pristupi glavnim područjima naseljenosti,

te industrijskim pogonima su zadovoljavajući, međutim pristupačnost do svih područja izgrađenosti za vatrogasnu tehniku nije zadovoljavajuća.

Neizgrađenost putova, neodržavanje postojećih, nemogućnost prilaza određenim područjima naseljenosti iz više smjerova..., faktori su koji usporavaju vatrogasnu intervenciju, a kašnjenje u gašenju požara za posljedicu mogu imati: njegovo proširenje, potrebu za angažiranjem većih snaga u ljudstvu i tehnici kod gašenja, te veće materijalne štete.

Skraćivanjem vremena od dojava do početka gašenja mnogo se može pridonijeti smanjivanju šteta uzrokovanih požarom. Uz pravovremen odziv vatrogasaca na intervenciju i njihovu odgovarajuću tehničku opremljenost (izuzimajući okolnosti prometne preopterećenosti), faktor koji će utjecati na vrijeme dolaska do mjesta požara kvaliteta je cestovne infrastrukture. Međutim, za brzu vatrogasnu intervenciju nije dostatno osigurati samo cestovni prilaz do određene građevine, već ovisno o etažnosti građevine moraju se osigurati i odgovarajuće površine za operativni rad, koje trebaju omogućiti brzo postavljanje u funkciju vatrogasnih vozila te ostale tehnike. Dakle, nedovoljno pridavanje pozornosti izvedbi i osiguranju vatrogasnih pristupa može bitno umanjiti učinkovitost vatrogasaca u intervenciji. Vatrogasne pristupe, prilaze i površine za operativni rad vatrogasnih vozila, treba izvoditi sukladno Pravilniku o uvjetima za vatrogasne pristupe i prolaze za stambene i druge zgrade i objekte i za sve prostore koji se smatraju građevinama („Službene novine F BiH“, broj: 8/12).

2.10. Funkcionalnost sustava veza za opažanje i gašenje požara

2.10.1. Opis stanja

JP „HT“ d.o.o. Mostar korisnicima na području ŽZH pruža širok raspon telekomunikacijskih usluga koje su povezane s fiksnom mrežom. Sve telefonske centrale su povezane svjetlovodnim sustavima, za čije je realiziranje izgrađena kompletna svjetlovodna infrastruktura i osigurani zaštitni spojni putovi na svim trasama gdje je to bilo moguće.

Na području Županije pored mreže „HT Eronet“ uspostavljena je mobilna mreža i druga dva nacionalna operatera u BiH („BH Telecom“ i „M-tel“).

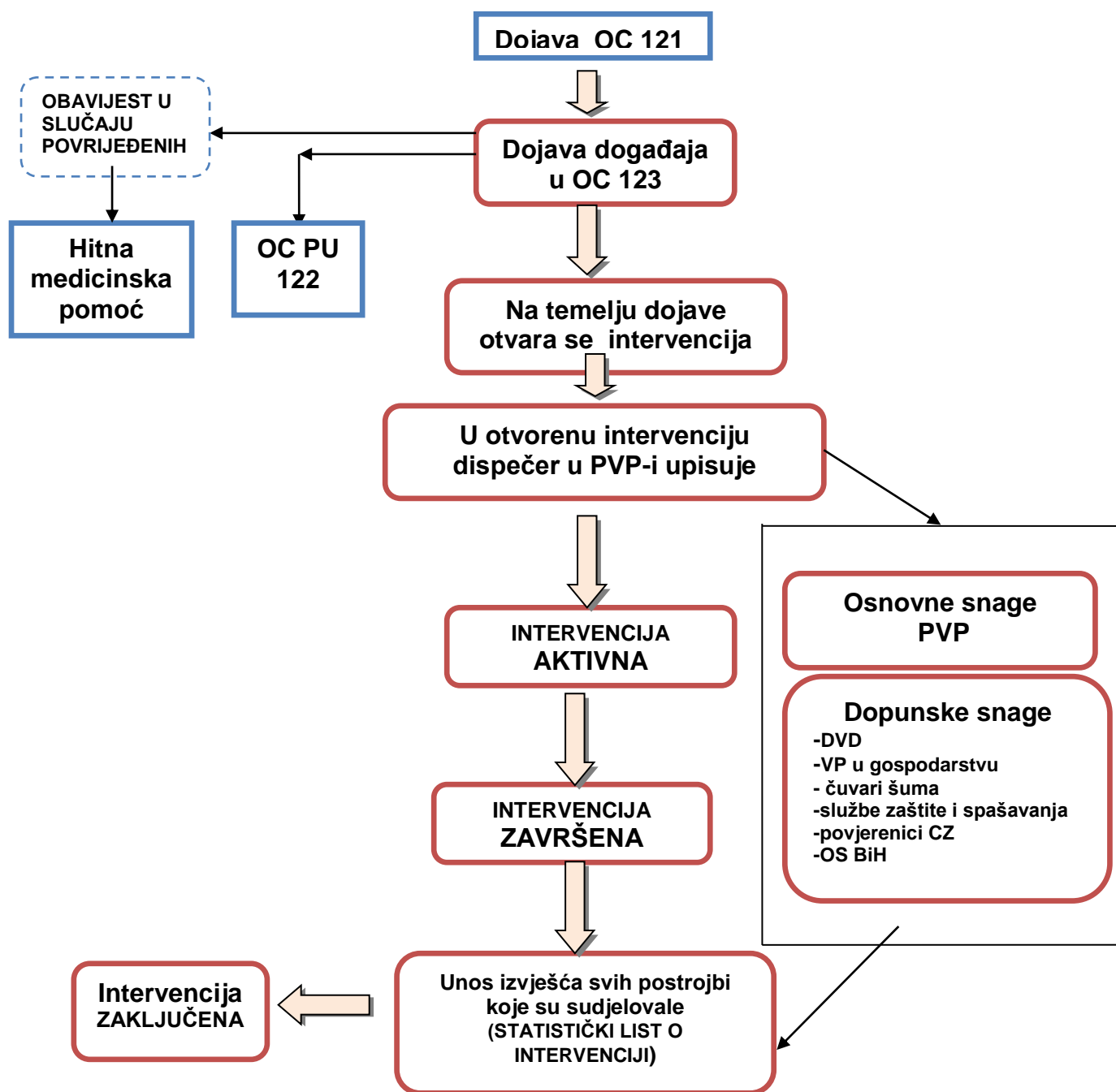
Sustav radio veza na području Županije ne zadovoljava jer vatrogasne postrojbe nisu opremljene sustavom radioveza koje se mogu koristiti za dojavu požara, uzbunjivanje vatrogasaca, organiziranje akcije gašenja požara i druge intervencije. Vatrogasci na intervenciji komuniciraju putem osobnih mobitela.

Građani se obavješavaju o nastanku požara putem sredstava javnog informiranja.

Opis pregleda sustava telefonskih i radio veza uporabljivih kod gašenja požara nalazi se u poglavlju 1.21.

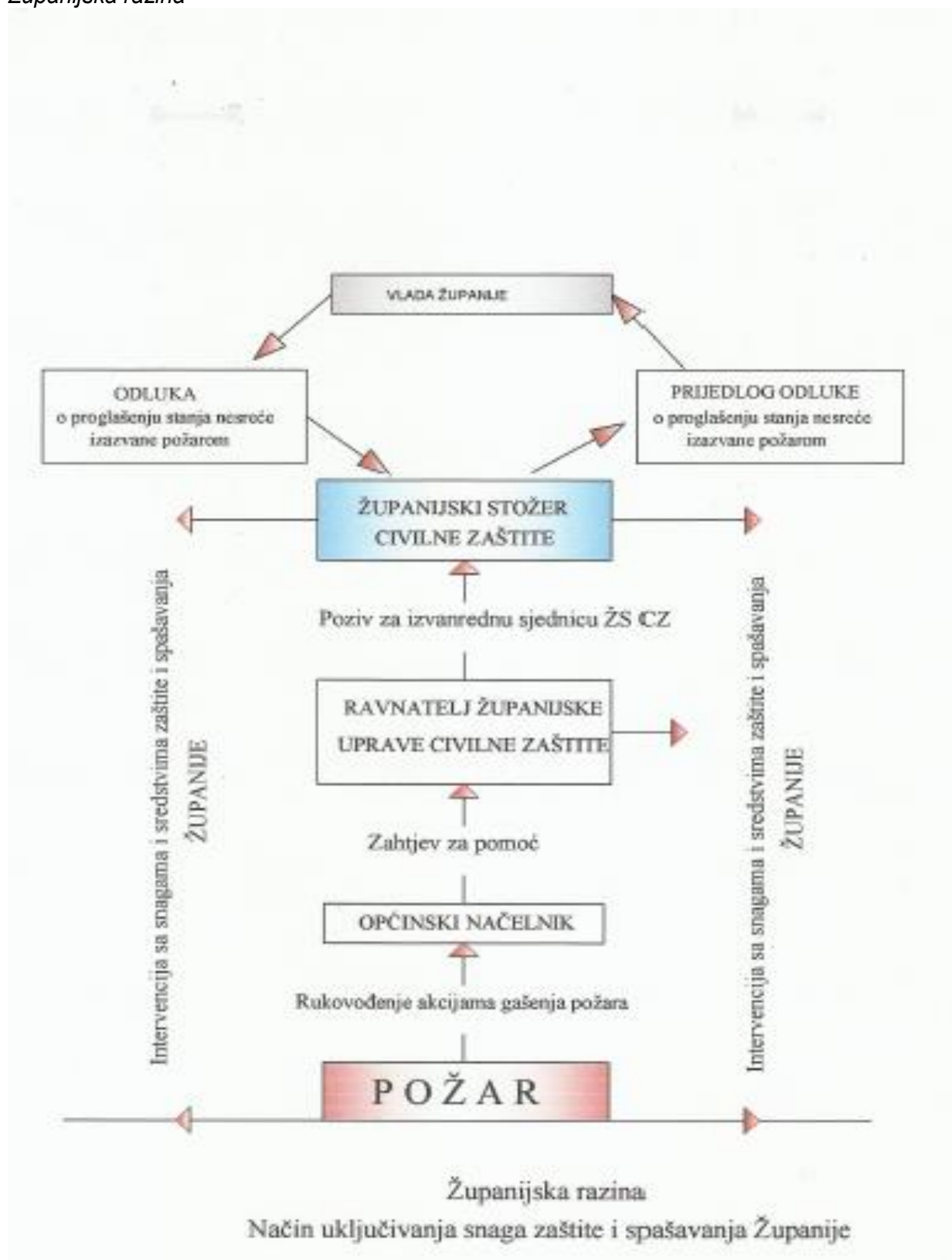
2.10.2. Uzbunjivanje u slučaju požara na otvorenom prostoru ili prometne nesreće

Izravna komunikacija s profesionalnom vatrogasnom postrojbom je na broj 123 ili posredno preko operativnog centra civilne zaštite na broj 121.

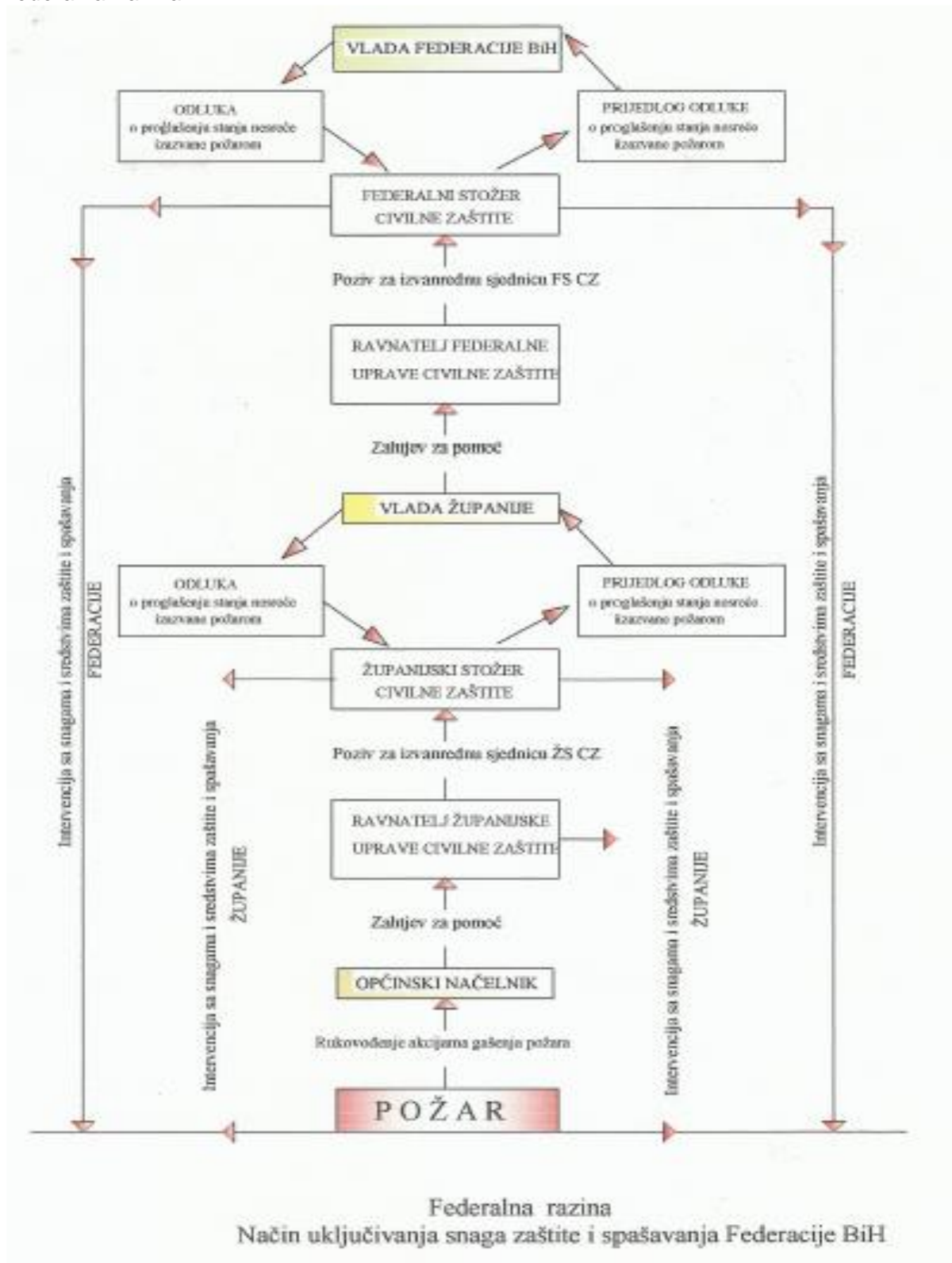

2.10.3. Način uključivanja snaga zaštite i spašavanja

Županijska razina

Federalna razina

2.11. Brojnost i osposobljenost pučanstva za gašenje požara

Temeljem Programa obuke zaposlenika u pravnim osobama, državnoj upravi i upravnim tijelima u oblasti zaštite od požara („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/10), predviđeno je osposobljavanje sljedećih osoba:

- zaposleni u pravnim osobama te zaposleni u državnoj upravi i u upravnim tijelima jedinica lokalne i županijske uprave.

Planom zaštite od požara gradova, odnosno, općina mogu se utvrditi kategorije pučanstva koje su obvezne proći osposobljavanje, a nisu obuhvaćene gore navedenim Programom.

Obveze osposobljavanja ne odnosi se na:

- osobe koje se profesionalno bave poslovima zaštite od požara
- osobe osposobljene za dobrovoljne vatrogasce.

Od obveze osposobljavanja mogu se izuzeti osobe mlađe od 15 godina i starije od 60 godina (muškarci), odnosno, 55 godina (žene).

2.12. Prijevoz snaga za gašenje požara

Potreba za prijevozom većeg broja gasitelja na požare može se očekivati samo na otvorenom prostoru, odnosno na prostoru šuma .

U dobrovoljnim i profesionalnim vatrogasnim postrojbama na području Županije, prema nepotpunim podacima, ukupno ima oko 3 navalna vozila, 6 autocisterni, te oko 2 kombi vozila.

Ako se uzme prosječno da se: navalnim vozilom može prevesti 5-6 vatrogasaca, autocisternom 2-3 vatrogasaca, te kombi vozilom 7-8 vatrogasaca, proizlazi da je samo ovim vozilima moguće prevesti oko 50 vatrogasaca na požarište.

Trenutno na području Županije ima ukupno oko 26 profesionalnih vatrogasaca i oko 26 dragovoljnih. Može se zaključiti da nema dovoljno vozila za prijevoz svih raspoloživih snaga do mjesta ugroženog požarom.

2.13. Djelotvornost zdravstvene zaštite i prehrane gasitelja na većim požarima

Na području ŽZH trenutno su četiri doma zdravlja u sklopu kojih postoji organizirana hitna medicinska služba s 24-satnim dežurstvom.

Pošto se u akcijama gašenja požara i spašavanja mogu očekivati i ozljeđivanja koja za prvu pomoć znače I stupanj hitnosti (teški prijelomi, opekotine, reanimacija...), medicinsku pomoć treba pružiti u vremenu 3 do 5 minuta po nastalom događaju.

Stoga je važno u slučaju većih požara, gdje se očekuje angažiranje većeg broja gasitelja, odnosno postrojbi, na požarištu unaprijed osigurati pripravnost hitne službe s najmanje jednim timom i sanitetskim vozilom.

Za slučaj eventualnog stacionarnog liječenja ozlijeđenih kod gašenja požara, smještajni kapaciteti i tehničke mogućnosti pruža KBC Mostar.

U vrijeme izrade ove Procjene, Županija Zapadnohercegovačka nema sklopljenih Ugovora s tvrtkom koje mogu pružati opskrbu hrane i pića na području ŽZH za vrijeme većih akcija gašenja požara.

2.14. Broj profesionalnih i dragovoljnih vatrogasnih postrojbi

Na području ŽZH djeluje:

1. *Vatrogasnom društvu Grude*
2. *Profesionalna vatrogasna postrojba Ljubuški*
3. *Profesionalna vatrogasna postrojba Posušje*
4. *Vatrogasno društvo Široki Brijeg*

Pored navedenih profesionalnih postrojbi, na području ŽZH djeluju dragovoljne postrojbe:

- DVD Gorica, Grude
- DVD Ljubuški
- DVD Mokro, Široki Brijeg

Prema rasporedu i brojnosti vatrogasnih postrojbi može se konstatirati da vatrogasne snage na području ŽZH nisu sposobne ugasiti svaki požar. Dolazak do svakog mjesta požara (građevine, otvorenog prostora) u ŽZH u vremenu dok isti nije poprimio ozbiljne razmjere (više od 15 minuta od trenutka dojave), nije moguće zbog velike udaljenosti od vatrogasnih postrojbi.

Uz navedeno, određen broj vatrogasnih postrojbi ima predugo vrijeme odziva na intervenciju, zbog slabih komunikacijskih veza i tehničke neopremljenosti. Prema načinu organiziranja, na područjima jedinica lokalne samouprave imamo sljedeće oblike organiziranja vatrogasnih postrojbi:

GRUDE
U sklopu Službe za gospodarstvo, inspekcijski nadzor i civilnu zaštitu- u odjelu za gospodarstvo djeluje VD Grude (broji 3 profesionalna vatrogasaca + Zapovjednik). - DVD Gorica (10-20 dragovoljnih vatrogasaca)
LJUBUŠKI
U sklopu Općinske službe civilne i protupožarne zaštite djeluje Vatrogasna postrojba Ljubuški (broji 5 djelatnika). Na području Općine postoji Dragovoljno vatrogasno društvo Ljubuški kao udruga građana.
POSUŠJE
U sklopu Službe CZ je Odsjek za zaštitu od požara i vatrogastvo, u čijem je sastavu Vatrogasna postrojba Posušje (broji 6 vatrogasaca).
ŠIROKI BRIJEG
U Gradu Širokom Brijegu pokrenute su aktivnosti da sukladno Zakonu o zaštiti od požara i vatrogastva vatrogasci budu dijelom Službe civilne zaštite. Vatrogasno društvo Široki Brijeg broji 11 vatrogasaca. Na području Grada djeluje i DVD Mokro.

Organiziranost civilne zaštite i vatrogastva u gradu i općinama u ŽZH nije na zadovoljavajućoj razini, svaka jedinica lokalne samouprave trebalo bi da ima samostalnu službu civilne zaštite i vatrogastva, a što je sukladno Zakonu o zaštiti od požara i vatrogastva.

C) PRIJEDLOG ORGANIZACIJSKIH I TEHNIČKIH MJERA

3.1. Organizacijske mjere
<p>Županija organizira zaštitu od požara na svom području, vodi brigu o uspješnom provođenju i poduzima mjere za unapređivanje zaštite od požara.</p> <p>Metodologijom za izradu Procjene ugroženosti od požara ("Službene novine F BiH", broj: 91/11), sukladno sa Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine F BiH", broj: 64/09), propisan je sadržaj i način izrade Procjene ugroženosti od požara Županije ZH, kao i postupak usklađivanja, ažuriranja i čuvanja procjene ugroženosti od požara. Usvojena Procjena ugroženosti od požara podliježe obveznoj analizi najmanje jednom godišnje.</p>
<p><i>Nadležnost: Uprava civilne zaštite ŽZH, nadležne općinske/gradska službe CZ</i></p>
3.1.1. Ustroj vatrogasnih snaga
<p>Sukladno izračunu o potrebnom broju vatrogasaca iz Procjena ugroženosti od požara i tehnoloških eksplozija za grad, i općine osigurati potreban broj operativnih vatrogasaca.</p> <p>Za svakog profesionalnog vatrogasca osigurati komplet osobne zaštitne opreme. Osigurati ostalu opremu pripadnika vatrogasne postrojbe, posebno odijela za zaštitu od visokih temperatura, odijela za zaštitu od krutih, tekućih i plinovitih kemikalija i aparata za zaštitu disajnih organa.</p> <p>Za potrebe vatrogasne postrojbe potrebno je osigurati odgovarajuća spremišta za vatrogasna vozila i tehniku sa zagrijavanjem prostora vatrogasnog spremišta kako bi u hladnijim (zimskim) uvjetima mogli brzo i učinkovito djelovati. Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati objekti za smještaj profesionalnih i dragovoljnih vatrogasnih postrojbi i vatrogasnih postrojbi pravnih osoba i minimum materijalno tehničkih sredstava potrebnih za održavanje opreme i sredstava tih postrojbi („Službene novine Federacije BiH“, broj: 107/12);</p>
<p><i>Nadležnost: općinske/gradska službe CZ, načelnik/gradonačelnik</i></p>
3.1.2. Osposobljavanje i usavršavanje profesionalnih i dragovoljnih vatrogasaca
<p>Temeljem članka 22. Zakona, profesionalni i dragovoljni vatrogasci u vatrogasnoj postrojbi moraju posjedovati tjelesnu i duševnu sposobnost i moraju biti osposobljeni za obavljanje vatrogasnih poslova. Profesionalne i dragovoljne vatrogasce uvježbavati kako bi se uspješno aktivirali u slučaju požara temeljem Pravilnika o programu i načinu provedbe teorijske nastave i praktičnih vježbi u vatrogasnim postrojbama i Uredbom o sadržaju , uvjetima, načinu i programu polaganja ispita u oblasti vatrogastva („Službene novine F BiH“, broj: 8/11) .</p>
<p><i>Nadležnost: Uprava civilne zaštite ŽZH, nadležne općinske odnosno gradska služba CZ, vatrogasne postrojbe</i></p>
3.1.3. Vođenje evidencije
<p>Vođenje evidencije o požarima i statistike sukladno s Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencija u vatrogasnim postrojbama („Službene novine F BiH“, broj: 55/11);</p>
<p><i>Nadležnost: Profesionalne vatrogasne postrojbe grada i općina</i></p>

3.2. Tehničke mjere
3.2.1. Vatrogasna oprema i tehnika
Opremanje vatrogasnih postrojbi opremom i tehnikom obaviti sukladno Pravilniku o minimumu tehničke opreme i rok korištenja, te opreme i sredstava za vatrogasne postrojbe („Službene novine F BiH“, broj: 104/12); Popis opreme u Prilogu Procjene ugroženosti
<i>Nadležnost: općinska/gradska služba civilne i protupožarne zaštite , načelnik/gradonačelnik</i>
3.2.2. Sredstva veze, javljanja i uzbunjivanja
Za učinkovito i uspješno djelovanje vatrogasaca od trenutka uzbunjivanja, početka intervencije, lokaliziranja i gašenja požara, potrebno je osigurati dovoljan broj stabilnih, mobilnih i prijenosnih radio uređaja za potrebe vatrogasnih postrojbi.
<i>Nadležnost: općinska/gradska služba civilne i protupožarne zaštite, načelnik/gradonačelnik</i>
3.3. Mjere u pravnim osobama
Pravne osobe dužne su svojim općim aktom, a u skladu sa vrstom djelatnosti koju obavljaju i procesom rada, urediti pitanja koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje zaštite od požara u svojim objektima. Za provođenje preventivnih mjera zaštite od požara moraju rasporediti zaposlenika koji je obavezan položiti ispit za protupožarnu zaštitu po posebnom propisu pred nadležnom komisijom.
Pravne osobe koja do sada nisu izradile opći akt, odnosno Pravilnik o zaštiti od požara, isti moraju što prije izraditi.
<i>Nadležnost: pravne osobe</i>
U svim pravnim osobama gdje postoji opasnost od požara i eksplozija, kao i građevinama i prostorima gdje se okuplja ili boravi veći broj ljudi, obvezno izraditi procjenu ugroženosti od požara i plan evakuacije.
<i>Nadležnost: pravne osobe</i>
Provoditi obuku najmanje jedanput u dvije godine po Programu obuke zaposlenika u pravnim osobama, državnoj upravi i upravnim tijelima u oblasti zaštite od požara („Službene novine F BiH“ broj: 59/10).
<i>Nadležnost: pravne osobe,organi uprave</i>
Vlasnici i korisnici spremnika za uskladištavanje upaljivih tekućina i plinova obavezni su se pridržavati Zakona o zapaljivim tekućinama i plinova, Zakona o prijevozu opasnih tvari.
<i>Nadležnost: pravne osobe</i>
Pravne osobe moraju se pridržavati propisanih uvjeta za obavljanje redovite kontrole stabilnih sustava za dojavu i gašenje požara, električnih i gromobranskih instalacija, instalacija u protueksplozijskoj “Ex” izvedbi, uređaja za odvod dima i topline, protupožarnih zaklopki, sustava za detekciju plinova, sustava za zaštitu od statičkog elektriciteta, strojeva s povećanim opasnostima, posuda pod tlakom, aparata za početno gašenje požara i dr.
<i>Nadležnost: pravne osobe</i>
Prilazi do uređaja i opreme za gašenje požara, manipulativne površine za rad vatrogasaca i putovi za evakuaciju, odnosno, spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom moraju biti uvijek čisti i prohodni.
<i>Nadležnost: pravne osobe, vlasnici i korisnici građevina</i>

3.4. Urbanističke mjere
Kod rekonstrukcije starih građevina i izgradnje novih osigurati prostor za nesmetan pristup vatrogasnih vozila i tehnike. Moraju se zadovoljiti uvjeti za vatrogasne prilaze i pristupe do građevine kako bi se vatrogasnoj tehnici omogućio dohvat otvora na vanjskim zidovima radi spašavanja osoba i gašenja požara propisani su Pravilnik o uvjetima za vatrogasne pristupe i prolaze za stambene i druge zgrade i objekte i za sve prostore koji se smatraju građevinama („Službene novine F BiH“, broj: 70/12);
<i>Nadležnost: općinske službe, pravne osobe, ovlaštteni projektanti</i>
Redovno održavanje ,rekonstrukcija postojeći magistralnih cesta te projektiranje novih dionica.
<i>Nadležnost: Javnog poduzeća "Ceste F BiH";</i>
Održavanje regionalnih cesta i obnova kolnika sukladno godišnjim programima.
<i>Nadležnost: Uprava za ceste ŽZH;</i>
Održavanje lokalnih cesta , asfaltiranje i obnova kolnika.
<i>Nadležnost: općinska/gradska tijela prema Odluci općinskih/gradskih vijeća</i>
Sustavno poduzimati potrebne mjere da prometnice i javne površine budu uvijek prohodne radi nesmetane intervencije, te da zadovoljavaju stupanj nosivosti.
<i>Nadležnost: općinske/gradske službe, pravne osobe</i>
Upravitelji,vlasnici i korisnici zgrada dužni su redovito provoditi vizualnu kontrolu opreme za gašenje požara u zidnim hidrantima te omogućiti ispitivanje unutarne hidrantske mreže za gašenje požara. Upravitelji i vlasnici zgrada dužni su redovito provoditi vizualni pregled postojanja aparata za gašenje požara, kao i propisanu kontrolu aparata. Upravitelji zgrada dužni su redovito provoditi kontrolu i ispitivanje nužne rasvjete (panik).
<i>Nadležnost: upravitelji zgrada, vlasnici i korisnici građevina</i>

3.5. Mjere zaštite posebno ugroženih građevina i prostora
3.5.1. Industrijske građevine
Pri projektiranju i izgradnji industrijskih građevina sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji i lokacijskoj dozvoli osigurati vatrogasne pristupe, optimalan razmještaj građevina uvažavajući pri tom posebno zahtjeve tehnološkog procesa, požarno opterećenje i vatrootpornost nosive konstrukcije, i sve druge preventivne mjere zaštite od požara;
<i>Nadležnost: pravne osobe, ovlaštteni projektanti</i>
3.5.2. Skladišta
Pri projektiranju i izgradnji skladišta potrebno je pridržavati se odrednica Pravilnika o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija („Službene novine F BiH“, broj: 23/11);
<i>Nadležnost: pravne osobe, ovlaštteni projektanti</i>
3.5.3. Građevine za javnu uporabu
Pri projektiranju i izgradnji objekata za javnu uporabu potrebno je pridržavati se odrednica Pravilnik o zaštiti od požara građevina za javnu uporabu („Službene novine F BiH“, broj: 86/11);
<i>Nadležnost: pravne osobe, ovlaštteni projektanti</i>

3.5.4. Mjere zaštite od požara na građevinama za proizvodnju i prijenos električne energije

Kod održavanja elektropostrojenja posebno obratiti pozornost na redovitu zamjenu transformatorskog ulja, kontroliranje i dopunjavanje ulja, zamjenu dotrajalih dijelova u trafostanicama novim i pravilno dimenzioniranim dijelovima.

Kod dalekovoda za prijenos električne energije obvezno je redovno čistiti zaštitni pojas ispod dalekovoda i „kruga“ trafostanica od suhe trave i korova, kao i prosjeke za dalekovode u predjelu šuma.

Tijekom redovitog pregleda i održavanja građevina za prijenos i distribuciju električne energije posebnu pozornost obratiti na:

- stanju izolatora, odvodnika prenapona i vodiča
- kvalitetu i podešenosti zaštite vodova
- zategnutosti vodiča između stupova

Nadležnost: JP Elektroprivreda HZ HB-DP Jug

U sklopu redovitog održavanja elektroenergetskih građevina i postrojenja potrebno je:

- uskladiti zaštitnu opremu i provjeriti njenu funkcionalnost,
- provjeriti funkcionalnost i ispravnost svih upravljačkih i signalnih krugova i opreme.

Nadležnost: JP Elektroprivreda HZ HB-DP Jug , pravne osobe koje posjeduju elektroenergetske građevine i postrojenja

3.5.5. Gromobranske instalacije

Redovito održavati gromobransku instalaciju, obavljati propisane redovite preglede i ispitivanja, a dobivene rezultate uvoditi u za tu svrhu propisanu dokumentaciju. Oštećene i neispravne dijelove instalacije zamijeniti novim.

Nadležnost: pravne osobe, vlasnici i korisnici građevina

3.6. Mjere vezane uz količinu i potrebni tlak vode za gašenje

Za gašenja požara potrebno je osigurati minimalno potrebne količine vode i tlak u hidrantskoj mreži, sukladno Pravilniku o tehničkim normativima za vanjsku i unutarnju hidrantsku mrežu za gašenje požara („Službene novine F BiH“, broj: 87/11);

Postojeću hidrantsku mrežu redovito održavati i ispitivati. Izraditi mapu javnih hidranata na području općine/ grada koja mora biti dostavljena Službama CZ i profesionalnim vatrogasnim postrojbama;

Nadležnost: općinske/gradske službe i pravne osobe koje se bave djelatnošću javne vodoopskrbe

3.7. Mjere u vezi s loženjem vatre i spaljivanjem korova i otpada na otvorenom prostoru
Putem sredstava informiranja emitirati upozorenja za sve sudionike i obveznike provođenja zaštite od požara, prvenstveno za vlasnike šumskih površina, vlasnike i korisnike poljoprivrednog zemljišta, stanovnike naselja seoskog karaktera koji se pretežno bave poljoprivrednom djelatnošću, te organizirati sastanke sa šumarskim i poljoprivrednim inspektorima, te inspektorima zaštite od požara MUP-a, a sve u cilju poduzimanja potrebnih mjera, kako bi se opasnost od nastajanja i širenja požara smanjila na najmanju moguću mjeru.
<i>Nadležnost: gradska/ općinska služba civilne i protupožarne zaštite, nadležne inspekcije</i>
Postaviti i uredno održavati i po potrebi obnavljati znakove upozorenja i zabrane (zabrana loženja vatre, pušenja, kampiranja, zabrana ulaza vozila i osoba u šume, opasnosti od požara) na rubovima šuma uz ceste koje prolaze šumom ili uz šumu .
<i>Nadležnost: „Šumsko-gospodarsko društvo ŽZH“ d. o. o.</i>
Člankom 30. Zakona o šumama („Narodne novine ŽZH“, broj: 8/13) je propisano: (1) U šumama i na šumskom zemljištu kao i na drugom zemljištu na udaljenosti manjoj od 300 m od ruba šume nije dozvoljeno loženje otvorene vatre. (2) Svako loženje otvorene vatre na udaljenosti većoj od 300 m od ruba šume mora biti prijavljeno Županijskoj upravi civilne zaštite odnosno službi civilne zaštite i zaštite od požara jedinice lokalne samouprave na čijoj se teritoriji šuma i šumsko zemljište nalazi. (3) Izgradnja i rad tvornica i drugih objekata koji rade sa otvorenim plamenom je zabranjena na udaljenosti manjoj od 300 metara od ruba šume. (4) Izuzev od stavka (1) ovog članka, vatra u šumama i na šumskom zemljištu može se ložiti samo na mjestima određenim i obilježenim od strane Uprave, uz pridržavanje propisanih uvjeta i mjera sigurnosti. (5) U šumama i na šumskim zemljištima namijenjenim za izletišta, u dane blagdana i druge neradne dane, Uprava je obvezna osigurati dežurnu čuvarsku službu.
<i>Nadležnost: Šumsko-gospodarsko društvo ŽZH, Županijska uprava za šume, Županijska uprava civilne zaštite i MUP</i>
Temeljem članka 41. stavak 1. Zakona o šumama („Narodne novine ŽZH“, broj: 8/13), Županijska uprava za šume dužna je osigurati neposrednu zaštitu šuma od požara putem čuvarske službe.
<i>Nadležnost: Županijska uprava za šume</i>
3.7.1. Odgovornost za provedbu mjera zaštite šuma utvrđene Planom zaštite šuma od požara ŽZH
Funkcioniranje požarničko-čuvarske i dojavne službe
<i>Nadležnost: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke</i>
Funkcioniranje motrilačke službe i osiguranje interventne grupe
<i>Nadležnost: „Šumsko-gospodarsko društvo ŽZH“ d. o. o. Posušje</i>

D) PROCJENE UGROŽENOSTI OD POŽARA GRADA/OPĆINA

Sastavni dio Procjene ugroženosti od požara ŽZH su: Procjene ugroženosti od požara Grada Širokog Brijega i općina Posušje, Grude i Ljubuški.

Pregled izrađenosti Procjene ugroženosti od požara grada, odnosno općina u ŽZH

OPĆINA/GRAD	PROCJENU IZRADIO:	GODINA IZRADE PROCJENE
Općina Grude	Tehnozaštita d. o. o.	2017.
Općina Ljubuški	Tehnozaštita d. o. o.	2017.
Općina Posušje	Vlastiti stručni tim	2015.
Grad Široki Brijeg	Tehnozaštita d. o. o.	2017.

E) ZAKLJUČAK

Vatrogasna djelatnost stručna je i humanitarna djelatnost, koja aktivno sudjeluje u provedbi protupožarne preventive, gašenju požara, spašavanju ljudi i imovine ugroženih požarom i eksplozijom, te pružanju tehničke pomoći u nezgodama, ekološkim i drugim nesrećama.

I.

Okosnicu vatrogastva u ŽZH čine:

1. *Vatrogasno društvo Grude*
2. *Profesionalna vatrogasna postrojba Ljubuški*
3. *Profesionalna vatrogasna postrojba Posušje,*
4. *Vatrogasno društvo Široki Brijeg,*

Pored navedenih profesionalnih postrojbi, na području Županije djeluju dragovoljne postrojbe:

- DVD Gorica, Grude
- DVD Ljubuški
- DVD Mokro, Široki Brijeg

Da bi se što uspješnije moglo odgovoriti na požarne i druge potencijalne ugroze, vatrogasnu službu unutar jedinica lokalne samouprave mora se stalno nadograđivati i osuvremenjivati, mora se voditi računa o stalnom osposobljavanju, usavršavanju, te opremanju vatrogasnih postrojbi tehničkom opremom sukladno Pravilniku o minimumu tehničke opreme i sredstava i roku korištenja te opreme i sredstava za profesionalne i druge vatrogasne postrojbe.

U proteklom periodu, došlo je do neznatnog pomaka u obnavljanju vatrogasne opreme i tehnike, vatrogasnih postrojbi na području ŽZH, što pokazuje skrb i interes zajednice za ulaganjem u stalan razvoj i učinkovitost vatrogasnog sustava, ali to još nije dovoljno.

Također je vidljivo iz Procjena ugroženosti od požara za grad i općine u ŽZH, da vatrogasne postrojbe i u pogledu ljudstva nisu na zadovoljavajućoj razini. Naime, trenutno na području Županije djeluje 26 profesionalnih i između 10-20 dragovoljnih vatrogasaca. Procijenjeno je da bi trebalo postojeće vatrogasne postrojbe popuniti s minimalno 17 profesionalnih vatrogasaca, a raditi na osposobljavanju i uključivanju što više dragovoljnih vatrogasaca.

Prema preporuci CFPA za zemlje članice Evropske unije, te za ostale koje optimiziraju svoje standarde sa europskim utvrđeno je da je za svakog tisućitog stanovnika potrebno osigurati jednog vatrogasca. Prema ovoj preporuci, da bi se općine i grad u ŽZH približile europskim standardima u vatrogastvu, bilo bi neophodno da dostigne broj od 98 profesionalnih i dragovoljnih vatrogasaca.

II.

Organiziranost civilne zaštite kao i vatrogastva u gradu i općinama u ŽZH nije na zadovoljavajućoj razini. Civilna zaštita je u dvije jedinice lokalne samouprave samostalna, a u dvije jedinice lokalne samouprave je u sastavu općinskih odjela za gospodarstvo.

Sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, obveza jedinica lokalne samouprave da imaju zasebnu službu civilne zaštite, a temeljem Zakona o zaštiti od požara i vatrogastva obveza općina i gradova je da vatrogasne postrojbe budu dijelom službe civilne zaštite.

Po pitanju organizacije civilne zaštite i vatrogastva vidljivi su pomaci, pa su pojedine općine pokrenule aktivnosti po pitanju ustroja zasebne službe za civilnu zaštitu, a u Gradu Širokom Brijegu pokrenute su aktivnosti sukladno Zakonu o zaštiti od požara i vatrogastva da i vatrogasci budu dijelom Službe civilne zaštite.

III.

U proteklom desetogodišnjem razdoblju na području ŽZH zabilježeno je 16.565 vatrogasnih intervencija, ali nema točnih podataka o vrsti intervencije (požarna, tehnička ili neka druga intervencija) o uzrocima požara i slično.

Da bi se poboljšalo trenutno stanje oko vođenja evidencija o požarima, općinska/gradska tijela uprave za civilnu zaštitu i vatrogastvo trebaju zadužiti osobe koje će to obavljati na način kako je propisano Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencija u vatrogasnim postrojbama.

U narednom razdoblju je potrebno kroz različite promidžbene aktivnosti pučanstvo dodatno upozoravati na nužnost odgovornog i savjesnog ponašanja pri korištenju otvorenog plamena (u građevinama i na vanjskom prostoru), te redovitog održavanja električnih, gromobranskih i drugih instalacija, a posebice u kućanstvima, gdje nema inspekcijskih nadzora, kao u primjeru javnih i poslovnih građevina i prostora.

IV.

Nadležna tijela iz oblasti zaštite okoliša, trebaju izraditi i donijeti planove za zaštitu od požara zaštićenih područja prirode i kulturno – povijesnog naslijeđa, organizirati i provoditi preventivne mjera zaštite od požara na tim područjima.

V.

Veliki su problemi i nemogućnost učinkovitog gašenja požara na otvorenim prostorima na području ŽZH (naročito pogranični dio sa RH), bez uporabe zračnih snaga (helikoptera i kanadera), zbog čega su općine/grad i ŽZH, primorani putem Federalne uprave civilne zaštite i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine tražiti pomoć Oružanih snaga BiH i međunarodnu pomoć.

Procedure angažiranja zračnih snaga, a u svrhu bržeg odgovora i pomoći na ugroženom i požarom zahvaćenom prostoru, je dosta složena i najčešće izgore velike površine dok se dobije odobrenje za uporabu zračnih snaga.

VI.

Neophodno je angažiranje nadležnih županijskih i općinskih /gradskih tijela vlasti da se na kvalitetan način, uz uvažavanje mišljenja vatrogasne struke, riješi status profesionalnih vatrogasaca, kao i način njihova financiranja. Donošenjem Zakona o zaštiti od požara i vatrogastva na razini ŽZH, uskladit će se odnos svih subjekata u sustavu zaštite i spašavanja.

Trenutno važeći Federalni zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu regulirao je ovu oblast, međutim Pravilnici doneseni temeljem Zakona, razvlašćuju Županije u oblasti nadzora u provođenju mjera zaštite od požara, a po Ustavu zaštita od požara je u nadležnosti Županija.

F) GRAFIČKI PRILOZI

POPIS SLIKA

Slika 1.	Zemljopisni položaj ŽZH unutar BiH, odnosno F BiH	19
Slika 2.	Reljef ŽZH	20
Slika 3.	Seizmička karta BiH	22
Slika 4.	Srednje temperature zraka u ŽZH	23
Slika 5.	Model razvitka cestovne mreže	42
Slika 6.	Elektroenergetske građevine za proizvodnju i prijenos električne energije	49
Slika 7.	Vodoopskrbni sustav ŽZH	55
Slika 8.	Poljoprivredne površine ŽZH	65
Slika 9.	Kartograf -šumske površine ŽZH	66

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.	Količina padalina za period 2013.-2015.godine	24
Grafikon 2.	Srednje brzine pojedinih pravaca vjetra na području ŽZH	25
Grafikon 3.	Godišnje vrijednosti insolacija za period 2013.-2015.godine	25
Grafikon 4.	Razina razvijenosti ŽZH po općinama i gradu za 2015. godinu	26
Grafikon 5.	Prosječan broj zaposlenih po općinama i gradu za 2015.godinu	27
Grafikon 6.	Pregled prosječnih plaća po općinama i gradu za 2015.godinu	28
Grafikon 7.	Koncentracija stanovništva ŽZH po veličinskim grupama	34
Grafikon 8.	Broj registriranih poslovnih subjekata po općinama i gradu u 2015.godinu	34
Grafikon 9.	Kategorije korištenja zemljišta u ŽZH	64
Grafikon 10.	Struktura korištenja zemljišta u ŽZH	64
Grafikon 11.	Pregled broja požara u ŽZH, period 2005.-2014.godine	72

PROCJENA UGROŽENOSTI OD POŽARA ŽZH

POPIS TABLICA

Tablica 1.1.	Količine padalina (srednje godišnje vrijednosti) za period 2013. - 2015.godine	24
Tablica 1.2.	Srednje brzine pojedinih pravaca vjetra	24
Tablica 1.3.	Broj umirovljenika i iznos mirovina za 2015.godinu	28
Tablica 1.3.1.	Površina Županije, općina/grada i gustoća naseljenosti	29
Tablica 1.4.	Pregled naseljenih mjesta	30
Tablica 1.4.1.	Pregled naseljenih mjesta po općinama i gradu	30
Tablica 1.4.2.	Pregled po grupama naselja i stanovnika brojčano za ŽZH	33
Tablica 1.6	Prikaz benzinskih crpki na području Županije	36
Tablica 1.6.1.	Prikaz pravnih osoba koje skladište eksplozivne tvari za gospodarsku uporabu	37
Tablica 1.6.2.	Prikaz ostalih gospodarskih subjekata u smislu povećane opasnosti od požara	38
Tablica 1.7.	Pregled gospodarskih zona po općinama/gradu	39
Tablica 1.8.1.	Pregled duljina magistralnih cesta u ŽZH	40
Tablica 1.8.2.	Pregled duljina regionalnih cesta u ŽZH	41
Tablica 1.9.1.	Broj nacionalnih spomenika u ŽZH	44
Tablica 1.11.	Pregled lokacija na kojima su uskladištene veće količine zapaljivih tekućina i plinova, eksplozivnih tvari i drugih opasnih materija	50
Tablica 1.12.	Pregled, broja dragovoljnih i profesionalnih vatrogasaca i broja vatrogasnih domova	52
Tablica 1.12.1.	Pregled materijalno tehničkih sredstava koje posjeduju PVP i DVD-po općinama	52
Tablica 1.13.	Pregled mjesta na kojima postoji stalno vatrogasno dežurstvo	53
Tablica 1.14.	Pregled izvorišta podzemnih voda	54
Tablica 1.14.1.	Karakteristike Blidinjeg jezera	55
Tablica 1.16.1.	Klasifikacija ustanova za predškolski odgoj u ŽZH prema vlasništvu	57
Tablica 1.16.2.	Broj matičnih i područnih Osnovnih škola u ŽZH	57
Tablica 1.16.3.	Srednjoškolske i visokoškolske ustanove u ŽZH	59
Tablica 1.16.4.	Zdravstvene ustanove u ŽZH	59
Tablica 1.16.5.	Objekti namijenjeni za sport i kulturu	60
Tablica 1.16.6.	Ostale građevine u kojima stalni ili povremeno boravi veći broj osoba	60
Tablica 1.17.	Pregled lokacija na kojima se obavlja utovar i istovar zapaljivih tekućina i plinova	61
Tablica 1.18.1.	Struktura zemljišnih površina po općinama u ŽZH	64
Tablica 1.18.2.	Struktura šumskih površina po gazdinskim klasama i kategorijama	65
Tablica 1.18.3.	Izloženost šuma i šumskog zemljišta prema stupanju opasnosti od požara	67
Tablica 1.22.	Pregled operativnih centara civilne zaštite i profesionalnih vatrogasnih postrojbi	71
Tablica 1.23.	Pregled broja požara koji su nastali u zadnjih 10 godina po općinama i gradu	72